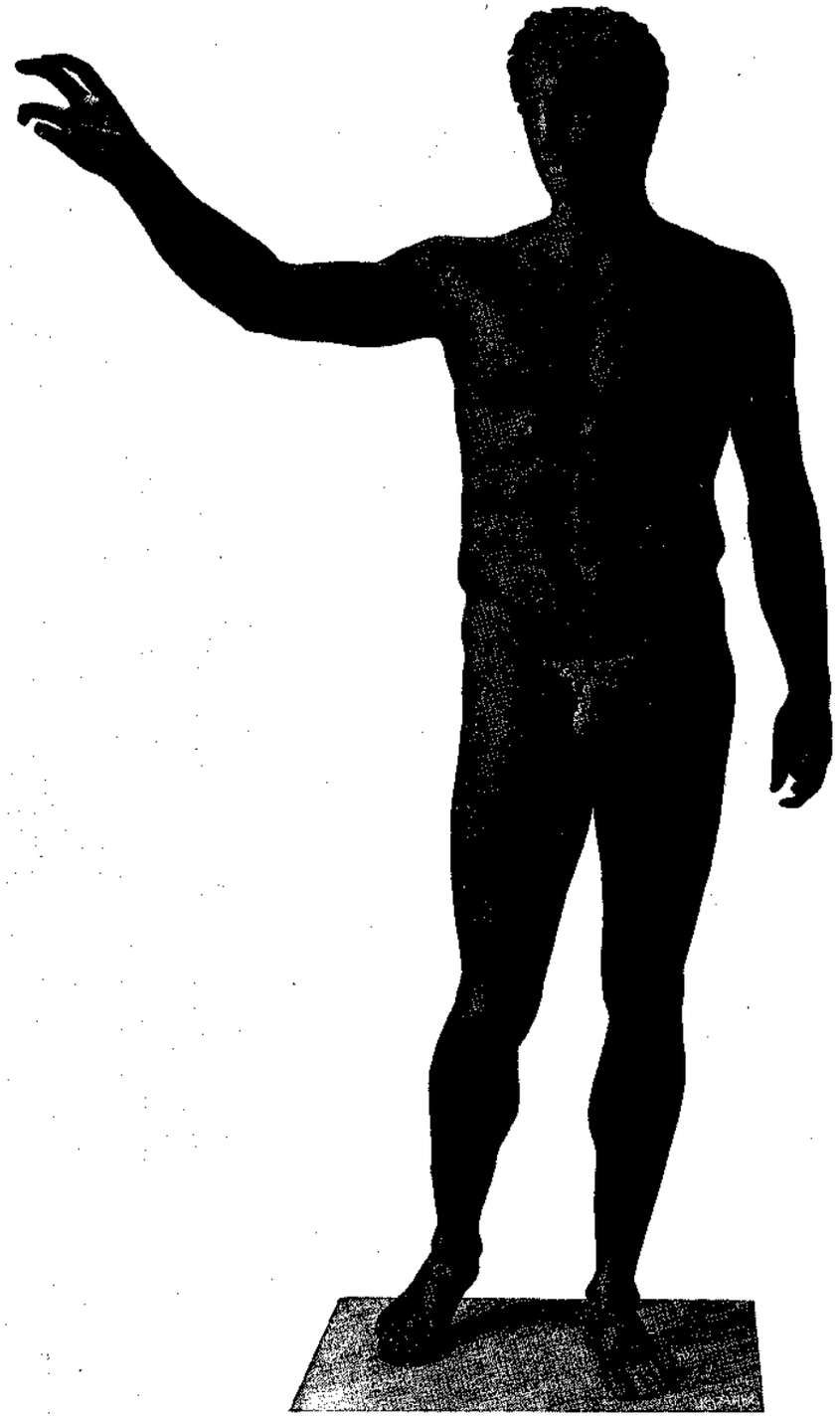

ΠΕΡΣΕΥΣ.— ΕΚ ΤΩΝ ΠΑΡΑ

ΤΑ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΔ

ΕΤΟΣ Γ'
28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1908

Η ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΜΕΣΗΝ

§ 1. — Ὁ ὑπομοίραρχος Ἀντώνιος Γιαννέλης, εἰς τὰς δέκα καὶ τέταρτον, — βράδυ, — ἐπήγαινεν εἰς ἕνα σπίτι συγγενικόν, ὅπου ἀπὸ τὰς ὀκτώμισυ εἶχεν ἀφίσῃ τὴν γυναῖκά του καὶ τὴν ἀδελφήν του. Ἐλογάριαζε νὰ καθήσῃ ἐκεῖ καμμιὰν ὥρα, νὰ κάμῃ κανένα πικέτο μὲ τὸν Περικλῆ, κ' ὕστερα νὰ τὰς πάρῃ καὶ νὰ γυρίσουν στὸ σπιτάκι των.

Ἐπερπατοῦσε πολὺ εὔθυμος, μὲ βηματάκια γοργά. Δὲν ἔκαμνε πολὺ κρύο, — ἦτο δὰ τόσον ἀδύνατος ὁ βοριᾶς ἐκεῖνος τοῦ φθινοπώρου, — καὶ ὁ μαῦρος μανδύας τοῦ ἀξιωματικοῦ, ἀκούμβωτος, ἐλεύθερος, ἐσείετο κ' ἐθροοῦσε μὲ κάτι χαρωπὰς πτυχώσεις, ποῦ ἐνόμιζες ὅτι γελᾷ. Ὁ οὐρανὸς ἐδῶ κ' ἐκεῖ σκεπασμένος. Τὸ φῶς τῆς σελήνης, κάτω ἀπὸ ἕνα πελώριον σύννεφον παρδαλόν, ἐχύνετο λευκωπὸν καὶ ἀσκίωτον, ὡς χαραυγή. Τὰ φανάρια ὅλα σβυστά. Κάπου κάπου, ἀπὸ κανένα καφενεδάκι ἢ κανένα καπνοπωλεῖον, — τ' ἄλλα μαγαζιὰ εἶχαν κλείσῃ, — ἔβγαιναν εἰς τὸν δρόμον κάτι λάμψεις κατακόκκινες. Τ' ἀθῶα φῶτα τῆς γῆς πρὸς τὸ φῶς τοὐρανοῦ ἐσχημάτιζαν μίαν ἀγρίαν ἀντίθεσιν, ὡς αἵματος πρὸς γάλα. Ἄλλος ἴσως θὰ ἐδυσθυμοῦσεν εἰς μίαν τέτοιαν νύκτα... Ἀλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ κ. ὑπομοιράρχου εἶχε τὴν ἰδιότητα νἀποθηκεύῃ καὶ νὰ διατηρῇ τὴν εὐθυμίαν, τὴν ὁποίαν ἀντλοῦσε καὶ ἀπὸ τὰ παραμικρότερα. Πρὸ ὀλίγου ἀκριβῶς εἰς τὸ καφενεῖον, ὅπου κατὰ τὴν φράσιν του ἐπῆγαινε κάποτε διὰ νὰ βλέπῃ «καμμίαν *Ἰλλουστρασιὸν* καὶ κανένα *ἄνθρωπον*», εἶχε συνομιλήσῃ μ' ἕνα φίλον του καθηγητὴν περὶ τοῦ μεγάλου τηλεσκοπίου, τὸ ὁποῖον ἐσχεδίαζαν διὰ τὴν Ἔκθεσιν τῶν Παρισίων. Καλὲ ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ φέρουν τὴν Σελήνην εἰς ἀπόστασιν χιλίων μέτρων! Ἄ, μ' αὐτὸ θὰ ἦτον ἔξοχον, θαυμάσιον! Ὥστε θὰ ἠμποροῦν νὰ βλέπουν καὶ τὰ ζῶα, καὶ τὰ φυτά, καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὅ,τι ἄλλο ὑπάρχει ἐκεῖ-ἐπάνω; Γιὰ φαντάσου! — Καὶ ἀπὸ ἐκείνην τὴν στιγμήν, ὅλῳ αὐτὸ εἶχεν εἰς τὸν νοῦν του ὁ ἀγαθὸς ὑπομοίραρχος, κ' ἐφαντάζετο, καὶ ὠνειροπολοῦσε κ' ἐχαίρετο, χαρὰν μεγάλην καὶ ἀφελῆ, διὰ τὴν νέαν κατάκτησιν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἄλλου εἴδους ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ Ἀντώνιος Γιαννέλης — ἢ καλλίτερα, ἄλλου εἴδους ἀξιωματικός. Διότι μόνον εἰς τὴν ἀσυμφωνίαν τοῦ ἐπαγγέλματος πρὸς τὸ ἐξωτερικόν του καὶ τὸν χαρακτῆρά του, ὠφείλετο ἡ κάποια του παραδοξότης. Τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο τὸ παχουλὸν καὶ ἁβρὸν ὡς γυναικός· τὰ μυωπάζοντα μάτια μὲ τὰ χρυσᾶ γυαλιά· τὸ παχὺ μαῦρον μουστάκι, ριχμένον εἰρηνικώτατα πρὸς τὰ κάτω· τὸ μέτριον ἀνάστημα, τὸ χαμηλούμενον ἀκόμη περισσότερον ἀπὸ μίαν ἀγαθωτάτην εὐσαρκίαν·

τὰ λευκὰ χέρια, μὲ κάτι γαλάζια φλεβάκια εὐγενικώτατα· ἡ μαλακότης τῶν τρόπων, ἡ ἐξ ἰδιοσυγκρασίας· τὸ μειλίχιον τῆς γλώσσης, καθαρευούσης ἐξ ἀνατροφῆς· ἡ σχετικὴ ἀνάπτυξις τῆς διανοίας καὶ ἡ ἐπιμελεστέρα κάπως καλλιέργεια τῆς ψυχῆς,—ὅλ' αὐτά, μαζὶ μὲ κάτι ἐλαττωματάκια νευρικὰ καὶ ἀκίνδυνα, ἠμποροῦσαν νὰ κάμουν ἐξαίρετα ἕνα καθηγητήν, ἕνα δικαστήν, ἕνα φαρμακοποιόν, καὶ ἴσως ἕνα καλλιτέχνην. Ἀλλ' ὁ Γιαννέλης ἐπροτίμησε νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν Χωροφυλακήν, ἐλκυσθεὶς ἀπὸ τὸ γαλόνι, ποῦ τοῦ ἐξησφάλιζεν ἀμέσως τὸ δίπλωμά του, καὶ προπάντων ἀπὸ κάτι μεγάλα σχέδια περὶ ἀναδιοργανώσεως τοῦ σώματος τῆς χωροφυλακῆς, τὰ ὁποῖα ὁ μακαρίτης ὁ Τρικούπης κτλ. κτλ. Τὰ σχέδια ἔμειναν, ἐννοεῖται, σχέδια. Γρήγορα ὁ Γιαννέλης ἀπεγοητεύθη κ' ἐζητοῦσε νὰ παραιτηθῇ· ἀλλ' ἡ οἰκογένειά του, ἡ ὁποία δὲν ἐννοοῦσε νὰ χάσῃ τὴν *δόξαν* της, ἐπέμεινε καλά, ἕως ὅτου ἦλθεν ἐπίκουρος καὶ ὁ προβιβασμός, ποῦ τὸν ἐκράτησε γιὰ πάντα. Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ παράδοξον κι' ἐκπληκτικὸν φαινόμενον χωροφύλακος εἰρηνικοῦ, ὁ ὁποῖος οὔτε τὰ γαλόνια του ἐκαμάρωνεν, οὔτε τὸ σπαθί του ἐκτυποῦσεν, οὔτε τοὺς πολίτας ἔδερνε,—καὶ μάλιστα ὅταν ἐσυλλογίζετο τὰ κατορθώματα τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν σελήνην εἰς ἀπόστασιν χιλίων μέτρων.

Ἐνῷ ἀκριβῶς ἐσκέπτετο ὅτι, ἂν τὸ τηλεσκόπιον ἤθελε πραγματικῶς ἐπιτύχῃ, ἔπρεπε νὰ κάμῃ τἀδύνατα-δυνατὰ διὰ νὰ πεταχθῇ ὡς τὸ Παρίσι, ἔστρεψεν ἀπὸ τὴν ὁδὸν Πινακωτῶν, δεξιά, εἰς τὴν ὁδὸν Ἀραχώβης, κ' ἐξηκολούθησε ν' ἀναβαίνῃ πρὸς τὰ Πευκάκια.

Εἰς τὴν διασταύρωσιν τῆς ὁδοῦ Μαρομιχάλη συνηντήθη μ' ἕναν ἄνθρωπον.

Θὰ ἦτο ὁ ἕκτος ἢ ὁ ἕβδομος ποῦ ἔβλεπεν, ἀφότου ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὸ καφενεῖον.

Ἐφοροῦσεν ἕνα μακρὺ ἐπανωφόρι στακτερόν, ἀλλὰ τόσῳ πολὺ ἀνοικτόν, ποῦ σχεδὸν ἐφαίνετο ἄσπρον. Πολὺ περίεργον ἐπανωφόρι.... Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐφαίνετο ὑψηλός.

Τὸν ἐκύτταξε μίαν φορὰν ὁ Γιαννέλης, μὲ ὅλην τὴν ἀδιαφορίαν διαβάτου βυθισμένου εἰς ὡραίας σκέψεις, κ' ἐπροχώρησεν. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ἐπανωφόρι ἔμεινεν ὀπίσω. Προφανῶς θὰ ἐξηκολούθει νὰ κατέρχεται διὰ τῆς ὁδοῦ Μαρομιχάλη.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Γιαννέλης ἤκουσεν ὀπίσω του βήματα· κ' ἐστράφη. Ἦτο ἡ πρώτη φορά, ἀφότου ἔγινεν ἀξιωματικός, ποῦ ἐστρέφετο πρὸς βήματα ἀκουόμενα ὀπίσω του. Καὶ ὅμως τὸ ἔκαμε τόρα. Διατί ἄρά γε; Ἴσως διότι, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ, εἶχε σχηματίσῃ τελείαν πεποίθησιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ἐπανωφόρι θὰ ἐξηκολούθει τὴν ὁδὸν Μαρομιχάλη, καὶ στιγμιαίως τοῦ ἐφάνη παράδοξον, διατί νἀλλάξῃ τὴν προσχεδιασμένην βέβαια διεύθυνσιν. Κ' ἐστράφη διὰ νὰ βεβαιωθῇ.

Ναί· ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ἐπανωφόρι εἶχε πάρῃ τὴν ὁδὸν Ἀραχώβης καὶ ἤρχετο ἀπὸ πίσω του.

Ἅμα ὁ Γιαννέλης ἐβεβαιώθη,—ἀπόδειξις ὅτι εἶνε ὅπως εἶπα,—ἡσύχασεν εἰς τὴν ἐντέλειαν κ' ἐσυνέχισε τὰς σκέψεις του, τὰς ὁποίας μόλις διὰ δύο ἢ τρία δευτερόλεπτα εἶχε διακόψῃ.

Μὲ τὴν φαντασίαν του εἶχεν ὑπάγῃ πλέον εἰς τὸ Παρίσι. Ἐκεῖ κάπου εὑρίσκετο τώρα,—ἴσως εἰς καμμίαν μεγάλην θολωτὴν αἴθουσαν Ἀστεροσκοπείου,—κ' ἐκύτταζε διὰ τοῦ κρυσταλλίνου ὀφθαλμοῦ τοῦ Γίγαντος, μὲ τὰ ὀρειχάλκινα βλέφαρα. Καὶ ὁ μέγας φακὸς τοῦ τηλεσκοπίου ἐκεῖ-ἐπάνω, ἀνοιγόμενος ἀπέραντος καὶ φωτεινός, ὡς ὁρίζων νέου κόσμου, ἦτο γεμάτος ἀπὸ ἕνα κομμάτι σελήνης, ἀπὸ ἕνα τοπίον οὐράνιον, ὁλοκίτρινον ὡς ὁ χρυσὸς καὶ καταυγαζόμενον ἀπὸ μίαν αἴγλην ἱλαράν. Καὶ τὸ τοπίον αὐτὸ τὸ φανταστικὸν εἶχε μέγαρα περικαλλῆ, ρόδινα καὶ λευκά, διαφαινόμενα τάχα μέσα ἀπὸ δάση δένδρων παραδόξων χρυσοκιτρίνων, καὶ καθρεπτιζόμενα εἰς μίαν λίμνην κυανίζουσαν. Τοῦ ἔκαμνεν ἐντύπωσιν ἡ βαθυτάτη καὶ μυστηριώδης σιγὴ τοῦ ἀπωτάτου ἐκείνου κόσμου, τὸν ὁποῖον ἔβλεπε ζῶντα καὶ κινούμενον, χωρὶς νὰ τὸν ἀκούῃ. Ἡ κατάπληξίς του εἶχε μίαν ἐλαφρὰν ἀπόχρωσιν φόβου παιδικοῦ... Ὑπῆρχαν καὶ ἀνθρώπινα ὄντα ἐκεῖ-ἐπάνω. Ὡμοίαζαν πολὺ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς, ἀλλ'-εἶχαν κάτι τι εἰς τὰ κινήματα καὶ εἰς τὴν φυσιογνωμίαν, ποῦ τοῦ ὑπενθύμιζε μορφὰς γνωστάς, ὅπως τὰς ἔβλεπε καμμίαν φορὰν εἰς τὸν ὕπνον του, παραλλαγμένας κ' ἐξιδανικευμένας. Καὶ οὕτω, μὲ μορφὴν ὀνείρου ἀκριβῶς, τὴν στιγμὴν ποῦ ἤθελε πλέον νἀποσύρῃ τὸν ὀφθαλμὸν ἀπὸ τὸ τηλεσκόπιον, εἶδεν ἐκεῖ-ἐπάνω καὶ τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸ ἐπανωφόρι, βηματίζοντα, ὅπως τὸν εἶχεν ἰδῇ πρὸ ὀλίγου ἀπὸ πίσω του.

Ἐξαφνα,—καὶ αὐτὸ δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἰπῇ ἀμέσως, ἂν ἦτο πλάσμα τῆς φαντασίας του ἢ πραγματικότης,—τοῦ ἐφάνη ὅτι τοῦ κατέβασαν ἕνα δυνατὸ κτύπημα ροπάλου ἀπὸ πίσω εἰς τὸ ἰνίον· καὶ τὸ ρόπαλον αὐτὸ τοῦ

ἦλθε μὲ κρότον, μὲ ξεκούφαμα ὡς κανονιᾶς. Μία φοβερὰ ἀστραπή, πρῶτα κίτρινη, βαθμηδὸν ἰόχρους καὶ εἰς τὸ τέλος κόκκινη, τοῦ ἐσκέπασε μὲ θάμβος τὰ μάτια—καὶ τὸ τοπίον τῆς σελήνης ἐχάθη. Ἔπειτα ἐβυθίσθη εἰς βαθύτατον σκότος, ἐκλονίσθη καὶ κατέπεσεν.

Ἡ πτῶσις,—σχεδὸν εἰς τὴν μέσην τοῦ δρόμου, ὀλίγον ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν ὁδὸν Ἱπποκράτους,—τὸν ἔφερε διὰ μιᾶς εἰς τὴν πραγματικότητα. Καὶ τὰ εἶδεν ὅλα καθαρώτατα εἰς τὴν διάνοιάν του. Τὸν ἐπυροβόλησεν ἀπὸ πίσω ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ἐπανωφόρι, κ' ἐτράπη εἰς φυγήν. Ἤκουσε τὰ βήματά του, γρήγορα, ἀπομακρυνόμενα ὁλονέν, εἰς τὴν σιωπὴν τῆς νυκτός. Ἡ σφαῖρα τὸν ηὗρεν εἰς τὸ κεφάλι. Ἦτο πολὺ βαρειὰ πληγωμένος. Θὰ ἐπέθαινεν.

Ἀλλ' ἀμέσως πάλιν ἄρχισε νὰ σκοτίζεται. Ἤκουσε καὶ ἄλλα βήματα γρήγορα, καὶ ὁμιλίες διακεκομμένες, ἀνήσυχες. Αὐτοὶ οἱ ἦχοι τὸν ἐπλησίαζαν... ὅλῳ τὸν ἐπλησίαζαν. Περίεργον πολὺ τοῦ ἐφαίνετο, ὅτι πόνον δὲν ἠσθάνετο καθόλου. Πρέπει νὰ μὴν ἦταν τίποτε· ἡ σφαῖρα θὰ τὸν ἐπῆρε ξώπετσα· θὰ ἔξοῦσε.

Μία ὑγρασία χλιαρὰ τοῦ ἐπερίχυσε τὸν λαιμὸν καὶ τὴν ράχην. Καὶ ὁ ἀδύνατος βοριᾶς τοῦ ἐκρύωνε τὸ μέτωπον, τοῦ τὸ ἐπάγωνε.

Κάποιος τότε τὸν ἔψαυσε, τὸν ἔπιασεν ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν ἔσεισε. Καὶ μία φωνὴ παράξενη καὶ μακρυνή, πολὺ μακρυνή, ὡς νὰ τοῦ ἤρχετο ἀπὸ ἐπάνω, ἀπὸ τὴν σελήνην, ρωτοῦσε:

— Ποιὸς σᾶς ἐκτύπησε, κύριε ὑπομοίραρχε;

Ἡ ἐρώτησις τοῦ ἐφάνη παράδοξη, σχεδὸν γελοία. Ἔκαμεν ἀρκετὴν ὥραν ν' ἀπαντήσῃ... Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπαρουσιάσθη πάλιν, ἐμπρὸς εἰς τὰ κλεισμένα του βλέφαρα, τὸ σεληναῖον τοπίον, ὅπως τὸ ἔβλεπε προτήτερα. Μόνον ὅτι ὁ σωλὴν τοῦ τηλεσκοπίου ἦτο τώρα ὡς μία ἀπέραντη σκάλα, στημένη κατὰ τὸν οὐρανόν· κι' ἄρχισε νἀναβαίνῃ αὐτὴν τὴν σκάλαν, νἀναβαίνῃ...

— Εἶνε πεθαμένος; ἠρώτησε τότε μία ἄλλη φωνή, τὴν ὁποίαν τόρα ἤκουεν ἀπὸ κάτω, ὀπίσω του.

— Μὰ ξέρω κ' ἐγώ! εἶπεν ἡ πρώτη φωνή. Κ' ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησιν:

— Ποιὸς σᾶς ἐκτύπησε, κύριε ὑπομοίραρχε;

Καὶ αὐτὴν τὴν φωνὴν πάλιν ὁ Γιαννέλης τὴν ἄκουσεν ἀπὸ κάτω βαθειά. Καὶ ὁλονὲν ἀναβαίνων, φεύγων ὁλονέν, κατεδέχθη νὰ στραφῇ καὶ νἀπαντήσῃ:

— Ἕνας ψηλός... μὲ ἄσπρο ἐπανωφόρι...

Ἠθέλησε νὰ προσθέσῃ καὶ κάτι ἄλλο, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐκατόρθωσεν.

Ἡ σκάλα ἐτελείωσεν. Ὁ Γιαννέλης εὑρέθη εἰς τὴν σελήνην. Ἐκεῖ τοῦ ἐφάνη, ὅτι ἦτο καὶ τὸ συγγενικὸν σπίτι, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπήγαινε. Νὰ καὶ ἡ γυναῖκά του καὶ ἡ ἀδελφή του: «Μὰ γιατί ἄργησες ἔτσι;—Ὤ, ἔχει τόσο πολλὰ σκαλοπάτια ὡς ἐδῶ!—Ἔλα, εἶνε ὥρα νὰ πηγαίνουμε.—Ἐμπρὸς λοιπὸν ἑτοιμασθῆτε.—Ἑτοιμες, ἐμπρός».

Καὶ τὲς ἀγκάλιασε καὶ τὲς ἐφίλησε. Καὶ τὸν ἀγκάλιασαν κ' ἐκεῖνες καὶ τὸν ἐφίλησαν πολύ, πολύ...

Ἔπειτα τίποτε.

Ὁ Γιαννέλης ἦτο νεκρός.

§ 2.— Κατὰ τὴν φράσιν τῶν ἐφημερίδων, «τὸ γεγονὸς κατετάραξε σύμπασαν τὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν». Κάτι περισσότερον ὅμως τὴν ἐτρέλανε.

Τόσον παράξενη, τόσον μυστηριώδης, τόσον ἄδικη δολοφονία, δὲν εἶχεν ἀπασχολήσῃ ποτὲ τὸν τύπον, τὴν κοινὴν γνώμην καὶ τὴν ἀνάκρισιν.

Καὶ ὁ τύπος δὲν ἔπαυε καθημερινῶς νὰ διαφωτίζῃ τὴν κοινὴν γνώμην περὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῶν προόδων τῆς ἀνακρίσεως.

Λεπτομέρειαι συγκινητικαί, γαργαλίζουσαι τὴν περιέργειαν τοῦ κόσμου· ἀλλὰ πρόοδοι κάθε ἄλλο παρὰ ἱκανοποιοῦσαι τὸ ἀδηφάγον αὐτὸ αἴσθημα. Ἡ ἀνάκρισις ἐπροχωροῦσεν εἰς ἕνα δρόμον σκοτεινόν, κι' ὅσον ἐπροχωροῦσε τόσον τὸ σκοτάδι ἐγίνετο πυκνότερον. Καθεαυτὸ ἀδιέξοδος. Συνελήφθη κ' ἕνας ἄνθρωπος, ἀλλὰ δὲν ἀπεδεικνύετο διόλου ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ δολοφόνος. Ὅσα ἐθρυλλοῦντο σήμερον, αὔριον διεψεύδοντο.

Καὶ τόρα ἂς διηγηθῶμεν τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ἀρχήν.

Τὴν νύκτα τῆς 11 Νοεμβρίου, περὶ ὥραν δεκάτην καὶ ἡμίσειαν, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀραχώβης, ὁ ὑπομοίραρχος Ἀντώνιος Γιαννέλης, ἐπυροβολήθη ἐκ τῶν ὄπισθεν ὑπὸ ΑΓΝΩΣΤΟΥ. Ἡ σφαῖρα τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸν αὐχένα, ὄχι καταμεσῆς, ἀλλὰ δεξιά· ἐξηκολούθησε νἀναβαίνῃ, τοῦ διετρύπησε τὸ ἰνίον, κ' ἐφυτεύθη εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Ἐκεῖ ἐστάθη, ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ ἀριστεροῦ ὠτός.

Ἡ πορεία καὶ ἡ δύναμις τῆς σφαίρας ἀποδεικνύει ὅτι, ἂν ὁ ἄγνωστος ἦτο ὡπλισμένος μὲ σύνηθες ρεβόλβερ, δὲν θἀπεῖχε περισσότερον ἀπὸ δέκα βήματα, καὶ ὅτι θὰ ἐπυρο-

βόλησεν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ πεζοδρομίου, (ὑποτιθεμένου ὅτι ὁ Γιαννέλης ἐβάδιζεν ὅπως ἔπεσεν, εἰς τὸ μέσον δηλαδὴ τοῦ δρόμου καὶ μὲ τὸ μέτωπον πρὸς τὰ Πευκάκια).

Ἕνας λοχίας, ὀνομαζόμενος Νικολόπουλος, μ' ἕνα φίλον του νεαρὸν τυπογράφον, ὀνομαζόμενον Καλομοίρην, διερχόμενοι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπὸ τὴν ὁδὸν Ἀσκληπιοῦ καὶ ἀκούσαντες τὸν πυροβολισμόν, προσέτρεξαν πρῶτοι.

Ὁ ὑπομοίραρχος ἦτο πεσμένος· ὁ ἀριστερός του βραχίων, «ἐν κάμψει», ὑπεβάσταζε κάτω τὸ ἀδρανές του σῶμα· τὸ κεφάλι του ἔκλινε πρὸς τὰ ἐμπρός· τὰ μάτια του κλειστά. Ἀναίσθητος ὅμως δὲν ἦτο ἐντελῶς, διότι καὶ ὁ Νικολόπουλος καὶ ὁ Καλομοίρης, ἐβεβαίωσαν ὅτι τὸν ἤκουσαν νὰ γογγύζῃ.

Πρὶν ἐξετάσουν ἄλλο τίποτε, ἐπροσπάθησαν καὶ οἱ δύο νὰ τὸν σηκώσουν. Ἐστάθη ἀδύνατον· τὸ σῶμα τοῦ Γιαννέλη κατέπιπτε βαρὺ ὡς μολύβδινον. Τότε εἶδαν ὅτι ἦτο κτυπημένος εἰς τὸ κεφάλι, κ' ἐφοβήθησαν ὅτι ὁ θάνατος ἐπλησίαζε.

— Ποιὸς σᾶς ἐκτύπησε, κύριε ὑπομοίραρχε; ἠρώτησεν ὁ Νικολόπουλος.

Καμμία ἀπάντησις.

Ἐπέρασαν ὀλίγα δευτερόλεπτα. Οἱ ἀσθενεῖς γογγυσμοὶ ἔπαυσαν. Κανὲν σημεῖον ζωῆς δὲν ἐπαρουσίαζεν ὁ πληγωμένος.

— Εἶνε πεθαμένος; ἠρώτησε τότε ὁ Καλομοίρης.

— Μὰ ξεύρω κ' ἐγώ! ἀπήντησεν ὁ Νικολόπουλος. Κ' ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησιν δυνατώτερα: — Ποιὸς σᾶς ἐκτύπησε, κύριε ὑπομοίραρχε;

Ὁ Γιαννέλης ἐφάνη ὡς νὰ ἐξυπνοῦσεν ἀπὸ ὕπνον βαθύν. Ἐκινήθη ὀλίγον καὶ μ' ἕνα βραχνὸν στεναγμὸν ἔβγαλεν αὐτὰς τὰς λέξεις:

— Ἕνας ψηλός... μὲ ἄσπρο ἐπανωφόρι .. εἰς τὴν σελήνην.

Τὴν τελευταίαν λέξιν, — διηγεῖται ὁ Καλομοίρης, — τὴν ἐπρόφερε δυνατώτερα· μαζί της ὁ βραχνὸς στεναγμός του ἐδυνάμωσε... ὕστερα πάλιν ἀδυνάτισε... καὶ σιγὰ-σιγὰ ἐσβύσθη.

Ἕπεται τὸ τέλος.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΣΗΜΑΔΟΥΡΑ

Οἱ γλάροι μὲ τὰ κοραλένια ποδαράκια, ἄσπροι χιονᾶτοι, χοροπηδοῦν τρελλά, ἐπάνω στὴν κόκκινη ξεθωριασμένη σημαδούρα.

Μέσα στὴ μαύρη θάλασσα, μὲ τὰ πελώρια κύματα καὶ τὰ ἄξενα ἀκρογιάλια, τὴ δέρνει ὁ ἀέρας δεξιά, τὴ δέρνει ζερβὰ καὶ χτυποῦν ἡ μυστικὲς καμπάνες της καὶ στὴ βουβὴ δυστυχία χαρίζουν τὴ ζωή.

Κ' ἐνῷ στὰ καταχθόνια τὴν τραβοῦν τέσσερις ἄγκυρες βαρειές, οἱ γλάροι μὲ τἄσπρα ἐλαφρὰ φτεράκια τους, τὴν τραβοῦν ἀπάνω στὸν οὐρανό, γιὰ νὰ τὴν ἀνταμείψουν γιὰ τὸ καλὸ ποῦ σκορπίζει.... Μὰ ἐκείνη ἀλαφροπλέει ἐνῷ τὸ κῦμα τἀρμυρὸ σκουριάζει τὰ σίδερά της καὶ τρώγει γλείφοντας τὸ κόκκινό της χρῶμα.

Χαρίζει σωτηρία ἡ μυστικὴ καμπάνα. Ἄδικα κρυφοτρέμει τῆς γρηᾶς μάνας ἡ καρδιά, ἄδικα τραβᾷ τὰ μαλλιά της ἡ νιόνυφη, ἡ μυστικὴ καμπάνα μέσα στὸ ἀγριοβόρρι καὶ στὸ χιονιὰ σήμανε, καὶ ηὗρε ὁ ναύτης τὸν ἴσιο δρόμο, τὴ σωτηρία του.

— Ἄγκυρες, μὴν τὴν τραβᾶτε τὴ σημαδούρα στὰ καταχθόνια. Γλάροι, μὴν τὴν τραβᾶτε μὲ τὰ χιονᾶτα σας φτερὰ ψηλὰ στὸν οὐρανό! Ἐδῶ... ἐδῶ στὴ δακρυολουσμένη γῆ, ἂς μένουν οἱ σωτῆρες μας...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΛΕΕΙ ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

1.

Μὲς στῆς αὐγῆς τὰ σύνθαμπα
Τὸ ἀγρυπνισμένο ὀρνίθι,
Κράζει καὶ λέει μου τὸ ἄφταστο
Παγκόσμιο παραμύθι.

Καὶ μοῦ ἀνασταίνει μέσα μου
Κάπιο θαμμένον πόθο,
Μὰ ὠΐμὲ τὸ παραμύθι του
Ποῦ λέει μου δὲν τὸ νιώθω.

Τὸν ἀρχομό του λησμονῶ,
Ξεχνῶ τὸν τελιωμό του,
Καὶ δὲν κατέχω τὸ βραχνὸ
Θλιμμένο κράξιμό του,

Στὶς χαραυγούλες νὰ βοηθῶ
Τὸ ἀγρυπνισμένο ὀρνίθι,
Νὰ λέμε ἀντάμα τὸ ἄφταστο
Παγκόσμιο παραμύθι.

2.

Τὰ μάτια μου εἶνε σύννεφα
Βαριὰ καὶ βουρκωμένα·
Κάπιο οὐρανὸ ὁλογέλαστο
Σκεπάζουνε θλιμμένα.

Κάπιο οὐρανὸ ὁλογέλαστο
Σκεπάζουν πλέον αἰώνια,
Καὶ κάπιον ἥλιο κρύβουνε
Ποῦ ἔλαμπεν ἄλλα χρόνια.

Καὶ κάπιον ἥλιο κρύβουνε
Ποῦ φώτιζε μὲ χάρη,
Μορφιὲς ποῦ κάπιος χαλαστὴς
Τὶς ἔχει ἀραχνοπάρει,

Γιὰ τὰ βαθιὰ παλάτια του
Τὰ πικρονειρεμένα —
Τὰ μάτια μου εἶνε σύννεφα
Βαριὰ καὶ βουρκωμένα.

3.

Ὦ, τί πικρό μου βάσανο
Ποῦ κρυφολέω καὶ κλαίω!...
Τὴ νύχτα ποῦ σὲ ὀνείρατα
Βαρισκιωμένα πλέω,

Τὸ σώνουν τὰ στριγγὰ πουλιὰ
Μὲ τὸ στριγγό τους κλάμμα,
Ποῦ σκούζουν χώρια, ἀπόμονα
Καθένα κι' ὄχι ἀντάμα.

Τὸ σώνουν τὰ στριγγὰ πουλιὰ
Στὰ κυπαρισσοκλάδια,
Οἱ κουκουβάγιες στὶς σκεπὲς
Κι' οἱ κοῦκοι στὰ σκοτάδια,

Τὸ σώνουν τὰ μεσάνυχτα
Ποῦ στὄνειρο ἀγροπλέω,
Ὦ, τὸ πικρό μου βάσανο
Ποῦ κρυφολέω καὶ κλαίω!

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

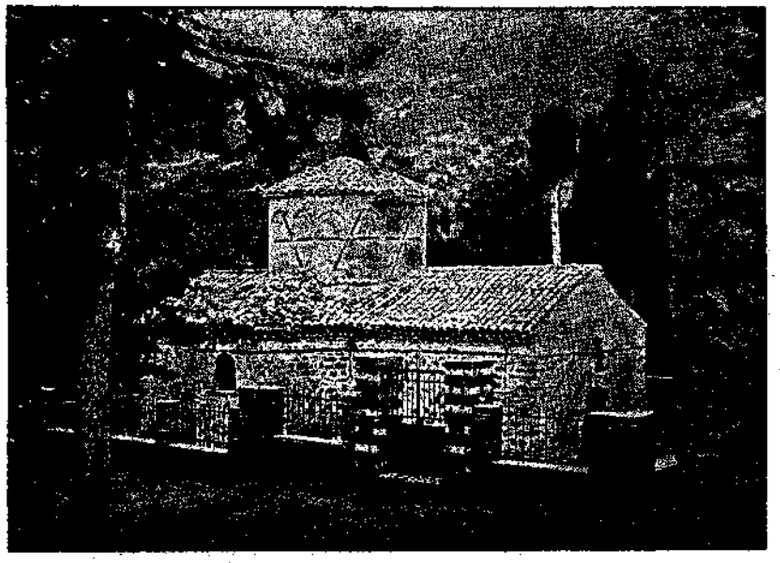

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ

ΛΑΥΡΑΣ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

ΕΛΛΗΝ. ΤΑΞΙΔΙΑ — ΧΑΝΙ ΓΡΑΒΙΑΣ — ΜΝΗΜΕΙΟΝ

ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ — ΦΩΤΟΓΡ. Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ο ΑΕΤΟΣ

Τὰ σπουδαῖα συμπληρώματα ἐπὶ τῶν κατορθωμάτων καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ κλέφτου Ζαχαριᾶ, τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὸ 11 καὶ 12 τεῦχος τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος ἡ «Ἁρμονία» ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου, τὰ στηριζόμενα ἐπὶ πολυτίμου ἐγγράφου περισωθέντος καὶ τὰ περιέχοντα περιλήψεις ἐπιστολῶν ἀναμφισβητήτου γνησιότητος καὶ ἀποσπάσματα σχετικῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, μὲ ἔκαμαν νὰ ἀναζητήσω τὴν περὶ τοῦ Ζαχαριᾶ μελέτην τοῦ κ. Χούμη ἐκτενῆ, καὶ ἐμβριθεστάτην, ὡς τὴν ἀποκαλεῖ καὶ ὁ κ. Καμπούρογλους, νὰ τὴν ἀνεύρω δὲ εἰς μικρὸν λαϊκὸν φυλλάδιον, ἀγνώστου χρονολογίας.

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἡμερολόγιον τῆς Σύρου τοῦ 1870, δὲν γνωρίζω ἂν τὴν περιέχῃ ὁλόκληρον ἢ ἀπόσπασμα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ Ἡμερολόγιον ἐκεῖνο ὡς καὶ τὸ φυλλάδιον τὸ ὁποῖον ἔχω πρὸ ἐμοῦ, δὲν πιστεύω νὰ εἶνε τόσον εὐκολοεύρετα — ὅσον τοὐλάχιστον εἶνε ἡ ἱστορία τοῦ Ἀμβροσίου Φραντζῆ ἡ ὁποία περιέχει ἱκανὰς περὶ τοῦ Ζαχαριᾶ πληροφορίας — εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἀναζητήσωσι σελίδας συνδεομένας μὲ τὴν ἠὼ τῆς ἐθνικῆς μας ἀποκαταστάσεως.

Ἡ ἱστορία τοῦ κλέφτου Ζαχαριᾶ εἴπερ τις καὶ ἄλλη συνδέεται μὲ τὴν ἀνατολὴν τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας, εἶνε δὲ αὕτη ἡ περισσότερον ἄγνωστος, ἡ ὀλιγώτερον ἐξερευνηθεῖσα, ἡ μὴ ζῶσα μάλιστα ἐπαρκῶς οὔτε εἰς τὰ δημοτικά μας ἄσματα, τὰ ὁποῖα παραδόξως πολὺ ὀλίγον κάμνουν λόγον περὶ τοῦ ἀτρομήτου αὐτοῦ ἥρωος, τοῦ φίλου καὶ ἀδελφοποιτοῦ τοῦ Λάμπρου Κατσώνη καὶ τοῦ περιλαλήτου Ἀνδρούτσου.

Ἕνα μόνον αὐτοτελὲς καὶ πλῆρες δημοτικὸν ἆσμα, τὸ ὁποῖον ἀντέγραψα ἀπὸ μικρὰν ἀνέκδοτον συλλογὴν τοῦ κ. Καρκαβίτσα, νομίζω, εἰς τὸν τελευταῖον του στίχον ἀφίνει νὰ φαίνεται τὸ μέγα ὄνομα τοῦ ἀετοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀπεκάλουν τότε τὸν Ζαχαριᾶν οἱ συμπολεμισταί του.

«Ἀνδροῦτσος ἐκατέβηκε μέσ' στοῦ Σκορδᾶ τὸ χάνι,
«Τὰ παλληκάρια τὸν ρωτοῦν γυρίζουν καὶ τοῦ λένε·
«Ἀνδροῦτσο μ' τ' εἶσαι κίτρινος καὶ στέκεις μαραμένος;
«Μαχμούτ μπεης μ' ἐπλάκωσε οτὸν Ἔπαχτο στὸν κάμπο.
«Πέντε πολέμους ἔκαμα ἀπ' τὴν αὐγὴ ὡς τὸ βράδυ.
«Πέντε παιδιὰ μοῦ σκότωσαν καὶ τὸ Βλαχοθανάση,
«Πέντε πλευρά μου τσάκισαν καὶ τὴ δεξιά μου πλάτη,
«Τόρα μᾶς ἔρχονται κοντὰ πέντ' ἑξ ὀχτὼ χιλιάδες,
«Φτιάστε ταμπούρια δυνατὰ καὶ πολεμᾶτ' ἀντρεῖα
«Νὰ πιάσω Τούρκους ζωντανοὺς καὶ αὐτὸν τὸν Μιστο-
[μπόνο
«Ἄ καὶ νὰ σεῖχα Ζαχαριᾶ θἄχα τὸν κόσμον ὅλο».

Δύο ἄλλα δημοτικὰ ἄσματα, ἐπιγραφόμενα ὁ *Ζαχαράκης* καὶ δημοσιευμένα εἰς τὸ τομίδιον τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ἄλλοτε ὁ *Ἐθνισμός*, δὲν πιστεύω νὰ σχετίζωνται μὲ τὸν ἥρωα περὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται σήμερον.

Σὲ φοβερίζουν τρία χωριὰ τρία κεφαλοχώρια
σὲ καταριέτ' ἕνας παπᾶς ἀπὸ τὸν Ἅγιο Πέτρο.
— Τί τῶκαμα τοῦ ... καὶ τἄχει μετὰ μένα
μὴν τῶφαγα τὰ πρόβατα μὴν τ' ἅρπαξα τὰ γίδια
τὴ μιά του νύφη φίλησα τὲς δυό του θυγατέρες
τῶνα παιδὶ τοῦ σκότωσα τ' ἄλλο τὸ πῆρα σκλάβο
στὴ Μέσα Μάνη τῶστειλα μέσ' στοὺς Πετρομπεγέους;

Βγῆκαν τὰ Νικολόπουλα καὶ κυνηγοῦν τοὺς κλέφτες
καὶ κυνηγοῦν τὸ Ζαχαριὰ τὸ Βλαχομπαρμπιτσέη.
Ἀνάθεμά σε Ζαχαριᾶ μὲ τὸ ζακόνι πῶχεις
Πᾶσα βδομάδα πόλεμο, πᾶσα μῆνα γυναῖκα.
— Τιγάρις παίρνω Βλάχισες τιγάρις Βλαχοποῦλες;
Ἐγὼ παίρνω Μανιάτισες καὶ καπετανοπούλες
πῶχουν κορμὶ γιὰ φορεσιὰ καὶ μέση γιὰ ζωνάρι
καὶ δάχτυλα μασουρωτὰ γιὰ μορφα δαχτυλίδια.

Μεθ' ὅλα ταῦτα καὶ μεθ' ὅσα ἀκόμη ποιητικὰ ἀποσπάσματα ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Καμπούρογλους εἰς τὰ τεύχη τῆς «Ἁρμονίας», ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι, τόσον ἡ ἱστορία ὅσον καὶ ἡ δημοτικὴ ποίησις πολὺ ὀλίγον ἠσχολήθησαν μὲ τὸν ἥρωά μας, νομίζομεν δὲ ὅτι ἡ μελέτη τοῦ κ. Χούμη, παρελαύνουσα διὰ τῶν σελίδων τῶν «Παναθηναίων», δύναται νὰ γίνῃ πρόξενος μεγάλης ὠφελείας εἰς τοὺς μελετῶντας τὴν ἐθνικήν μας ἱστορίαν, ἀφορμὴ δὲ νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς πᾶν ὅ,τι σχετικὸν δυνατὸν νὰ εὑρίσκεται εἰς ἰδιωτικὰ ἔγγραφα ἀνέκδοτα, ἢ νὰ τὸ περιέσωσέ που ἡ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα παράδοσις. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμεν, ὅτι ἡ ἱστο-

ρία τοῦ τόπου δὲν ἐγράφη ἀκόμη καὶ ὅτι αἱ περισσότεραι πηγαὶ αὐτῆς εἶνε παρθένοι ἀκόμη καὶ ἀνεκμετάλλευτοι.

Ὁ κ. Χούμης ὡς ἑξῆς διηγεῖται τὴν ἱστορίαν τοῦ ἁρματωλοῦ Ζαχαριᾶ:

Εἷς τῶν μεγίστων ἁρματωλῶν οἵτινες ἐλάμπρυνον τὴν ἐπὶ Τουρκοκρατίας Ἑλληνικὴν ἱστορίαν εἶνε καὶ ὁ Λακεδαιμόνιος Ζαχαριᾶς.

Ἀφοῦ τὴν ἀτυχῆ ἐπανάστασιν τοῦ 1769 κατέστειλεν ὁ Σουλτάνος Μουσταφᾶς διὰ τῆς εἰς Πελοπόννησον εἰσβολῆς τῶν Ἀλβανῶν, τοὺς δ' Ἀλβανοὺς ἐξωλόθρευσεν ὁ διάδοχος ἐκείνου Ἀβδοὺλ Χαμὶτ διὰ τῶν ἁρματωλῶν, τότε ἐν ἔτει 1779 ἀπεφασίσθη καὶ τῶν Ἁρματωλῶν ὁ ἀφανισμός. Ὅτε δὲ καὶ τούτους ἐξώντωσεν ὁ Τζεζαερλῆς Χασὰν πασᾶς, ὃν ἠκολούθει ὁ Μαυρογέννης, ὑπετάχθη κατὰ πρῶτον ἡ Μάνη τὸ 1780 καὶ διωρίσθη παρὰ τῆς Πύλης ἡγεμὼν αὐτῆς ὁ Τζανέτος. Μετὰ ταῦτα τὰ γεγονότα ἐφάνη πρὸς ὥραν ὅτι ὁ σάλος ἐν Ἑλλάδι ἐκόπασε καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἐλευθερίας ἐπνίγη. Ἀλλὰ τὸ ἑλληνικὸν ὑφαίστειον ἐσίγησε μόνον πρὸς στιγμήν, αἴφνης δὲ τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ θαλάσσης συνταραχθείσης, ὁ κρατὴρ ἐξερράγη φοβερώτερος, ἐκ δὲ τοῦ μυκωμένου σεισμοῦ ἀνεφάνησαν τρεῖς γίγαντες, ὁ Λάμπρος Κατσώνης, ὁ Ἀνδροῦτσος καὶ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ζαχαριᾶς.

Καὶ τίς δὲν γινώσκει τὴν δόξαν ἣ δὲν ἤκουσε τὰ κατορθώματα τοῦ θαλασσοκράτορος Λάμπρου, τοῦ περιλαλήτου Ἀνδρούτσου καὶ τοῦ περιβοήτου Ζαχαριᾶ; Ἐπὶ 12 ἔτη αἱ ἑλληνικαὶ θάλασσαι ἤκουον τὸ τηλεβόλον τοῦ πρώτου, ἐπὶ 20 δὲ ἐθαύμασεν ἡ Ρούμελη τὸ πυροβόλον τοῦ δευτέρου καὶ ἐπὶ 20 ἕτερα ἔτρεμεν ἡ Πελοπόννησος τὴν ἀστραπηβόλον τοῦ τελευταίου σπάθην.

Σύντροφοι καὶ φίλοι ὁ Λάμπρος καὶ ὁ Ἀνδροῦτσος ἐγνώρισαν ἀργότερον τὸν Ζαχαριᾶν, καὶ οἱ τρεῖς ἐπὶ μίαν γενεὰν ἦσαν οἱ φρουροὶ τῆς ἑλληνικῆς χώρας ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Ταινάρου καὶ ἀπὸ τῆς Τενέδου μέχρι τῶν περὶ Κύπρον θαλασσῶν.

Εἰς τὰς κλιτύας τοῦ ὑψηλοῦ Ταϋγέτου κεῖται ἡ ὀχυρὰ Βαρδούνια συγκειμένη ἐκ πολλῶν χωρίων καὶ κωμοπόλεων, ἐν αἷς εἶνε καὶ ἡ Μπαρμπίτσα ἔνθα ἐγεννήθη ὁ Ζαχαριᾶς. Μετὰ πολλὰ ἔτη ἔπειτα καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγου ἔβλεπέ τις ἐπὶ τῆς κλιτύος τῶν ὀρέων ἐκείνων ἔνθεν μὲν τοὺς πύργους τῶν Ἀλβανῶν, τοὺς ἀνεγερθέντας τὸ 1770, ἑτέρωθεν δὲ τοὺς πύργους τοῦ Ζαχαριᾶ καὶ Κολοκοτρώνη, διαγράφοντας τὰ ὅρια μεταξὺ τυραννίας καὶ ἐλευθερίας.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ζαχαριᾶ ἦτον ὀπαδὸς τοῦ Παναγιώταρου ὅστις μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Κολοκοτρώνη διώκει τοὺς ἁρματωλοὺς τῆς Πελοποννήσου μέχρι τοῦ 1780. Ὅτε δὲ τὸ ἔτος ἐκεῖνο κατεστράφησαν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἁρματωλοί, ὁ μὲν Θεόδωρος Κολοκοτρώνης διεσώθη παῖς δεκαετὴς μετὰ τῆς μητρός του, ὁ δὲ Ζαχαριᾶς δέκα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ᾐχμαλωτίσθη παρὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες θαυμάσαντες τὴν μορφήν του παρέδωσαν αὐτὸν εἰς τὸν Μαχμοὺτ Μπέην τοῦ Μιστρᾶ.

Εἰκοσιδύο ἐτῶν ὁ Ζαχαριᾶς εἶχεν ἀνάπτυξιν παράδοξον καὶ ἦτον ἤδη ἀνὴρ τέλειος κατά τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. Ἦτον ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ εἶχεν ὤμους εὐρεῖς· λεπτὸς δὲ ὢν περὶ τὴν ὀσφὺν εἶχε βραχίονας βριαροὺς καὶ πόδας τοσοῦτον ἀκαμάτους καὶ ταχεῖς ὥστε ἐπεκλήθη ἔκτοτε *Ἀετός*. Εἶχε πρὸς τούτοις κόμην δασεῖαν καὶ μέλαιναν καὶ μύστακα ὑπερήφανον, ὄμμα δὲ φλογερὸν καὶ ὕφος λεοντῶδες· ἡ δὲ φωνὴ αὐτοῦ ὁμοία μὲ ἐκείνην τοῦ Στέντορος ἠχολόγει εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτὸς ὡς ἄντις μακρυνὴ βροντή. Ἐν τῷ καλλιτεχνικῷ δὲ καὶ τελείῳ ἐκείνῳ σώματι κατῴκει ψυχὴ ἠρωϊκὴ καὶ καρδία ἀτρόμητος εἰς μηδὲν ἄλλο ὑποχωροῦσα ἢ εἰς τὸν ἔρωτα ἐνίοτε. Ὁ νέος δηλονότι Λακωνικὸς ἥρως, οἱονεὶ γνήσιος ἀπόγονος τοῦ υἱοῦ τῆς Ἀλκμήνης, δὲν ἦτο ἀδιάφορος πρὸς τὰς Ὀμφάλας, ἀπεικονίζων οὕτω ἀκριβῶς τὸν μέγαν Ἡρακλῆ.

Εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην ἐκάλεσαν τὸν Ζαχαριᾶν οἱ κλέφται, ἀκούοντες τὴν φήμην του, καὶ προέτειναν αὐτῷ, ἂν καὶ ἦτο νέος, νὰ δεχθῇ τὴν θέσιν τοῦ Παναγιώταρου. Ὁ Ζαχαριᾶς ἐδέχθη μυστικῶς τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐσκόπει νὰ ἀποδράσῃ, ἀλλ' ὁ Μαχμοὺτ μπέης ἐννόησε τὸν σκοπόν του καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν δολοφονήσῃ. Τότε παραλαβὼν ὁ Μαχμοὺτ τὸν Ζαχαριᾶν, τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὰ κτήματα, ὅπου εἶχεν ἄνδρας ἐνόπλους οἵτινες νὰ ἐπιπέσωσιν ἐξ ἐνέδρας καὶ νὰ φονεύσωσι αὐτόν. Ἀλλ' οὗτος ἐννοήσας τὸ πρᾶγμα προέλαβε τὸν Μαχμοὺτ καὶ ἐνῷ ἐπορεύοντο ἐν τῇ πεδιάδι ὁ μὲν Μαχμοὺτ ὡπλισμένος καὶ ἔφιππος, ἐκεῖνος δὲ ἄοπλος καὶ πεζός, «*Μπέη μου, τῷ εἶπε μακρυνθεὶς, ἐγὼ θέλω νὰ βγῶ κλέφτης, ἐσὺ θέλεις νὰ μὲ σκοτώσῃς· ἐπειδὴ ἔφαγα τὸ ψωμί σου θέλω νὰ σὲ εὐχαριστήσω· νά, ἐγὼ φεύγω πρὸς τὰ βουνά, σὺ κέντισε τἄλογό σου, κἂν μὲ φτάσῃς κόψε τὸ κεφάλι μου, εἰδεμὴ δός μου τἄρματά σου γιὰ νὰ σὲ θυμᾶμαι.*»

Εἶπε, καὶ πετάσας ὡς βέλος ἔφευγεν ἐνώπιον τοῦ Μαχμούτ. Ὁ Μπέης ἐλαύνων ὅλαις δυνάμεσι μὲ ἀφρίζοντα ἵππον δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν φθάσῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ πείσματος ἐξεκένωσε τὰ ὅπλα του κατὰ τοῦ Ζαχαριᾶ, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἐτράπη εἰς φυγήν. Ὁ Ζαχαριᾶς ἐστράφη τότε ὀπίσω καὶ πετῶν ὡς ὁ ἄνεμος ἔφθασε τὸν φεύγοντα, ἐκράτησε τὸν ἵππον ἐκ τῆς οὐρᾶς, ὁ ἀναβάτης ἐρρίφθη κάτω, ἀφωπλίσθη, ἀλλὰ δὲν ἐφονεύθη. Ὁ Ζαχαριᾶς περιεφρόνησε τὸν ἄτιμον καὶ ἀπῆλθεν ἔφιππος καὶ ὡπλισμένος. Τοὐντεῦθεν ὁ Ζαχαριᾶς ἐγένετο κλέφτης, συνήθροισε τὰ λείψανα τῶν ἁρματωλῶν, ἔκτισε τὸν φοβερόν του πύργον παρὰ τὸν τοῦ Κωνσταντίνου Κολοκοτρώνη, ἐν ᾧ εὑρίσκετο ἤδη ὁ νεαρός του υἱὸς ὁ ἥρως τῆς ἐπαναστάσεως Θεόδωρος. Ἡ φήμη τοῦ Ζαχαριᾶ ἐνωρὶς διεδόθη καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ κατορθώματά του ἦσαν τοιαῦτα, ὥστε ἐκαλύφθησαν μὲ πέπλον μυθικόν.

Ὁ Ζαχαριᾶς εἶχεν ἰδικήν του σημαίαν τὸν σταυρὸν φέρουσαν καὶ σφραγῖδα δὲ δι' ἧς ἐσφράγιζε τὰ πρὸς τοὺς λοιποὺς κλέφτας ἔγγραφά του, ἡ δὲ σφραγὶς ἐκείνη ἐδήλου τὴν δύναμιν αὐτοῦ, διότι ἔγραφεν «ὁ Ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήσου». Ἂν δὲ οἱ Πελοποννήσιοι Τοῦρκοι ἐτρόμαξαν δι' αὐτὸν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, οὐδὲν θαυμαστὸν μετὰ ταῦτα, ὅτε ἦτο ἐν τῇ ἀκμῇ του, ὅτι οἱ πασάδες ἐζήτουν ἀνεξαιρέτως τὴν εὔνοιαν αὐτοῦ.

Ἐν τῷ διαστήματι δὲ πέντε μόλις ἐτῶν ἀπὸ τῆς εἰς τὰ ὄρη ἀναβάσεώς του ὁ Ζαχαριᾶς πλήρης δόξης καὶ δυνάμεως ἐγένετο περιλάλητος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλληνικήν, διαταγαὶ δὲ ἐξεδίδοντο κατ' αὐτοῦ ἐκ μέρους τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, καὶ στρατοὶ ἐκ πολλῶν πεζῶν καὶ ἱππέων ἐξεστράτευον κατ' αὐτοῦ, οἵτινες ὅμως εἴτε ἄπρακτοι ἐπανήρχοντο εἰς Τριπολιτζάν, εἴτε ᾐχμαλωτίζοντο καὶ ἐξωλοθρεύοντο. Ὁ Ἀλῆς μπέης τῆς Μονεμβασίας περὶ τὸ 1790 ἤρᾶτο νέας τινὸς Σπαρτιάτιδος ἐκ τοῦ Κοσμᾶ, κώμης μικρᾶς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προσεπάθει διὰ μέσων ἡπίων νὰ ἀποπλανήσῃ αὐτήν, μὴ θέλων νὰ πέσῃ διὰ βιαιοπραγίαν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ ἀγρύπνου ἀρχιστρατήγου τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλ' ὅτε τὸ πῦρ τοῦ πάθους ἤναψεν, ἔπεμψε στρατιώτας οἵτινες ἀπήγαγον τὴν νέαν εἰς τὸ τυραννικὸν αὐτοῦ μέγαρον, μὴ θέλουσαν δὲ νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς ὀρέξεις του καὶ περιφρονοῦσαν τὰς προβαλλομένας ὑπ' αὐτοῦ τιμάς, τὴν ἐφόνευσε διὰ βασάνων. Τὸ πρᾶγμα ἐμηνύθη εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ταϋγέτου καὶ ὁ λέων τῆς Πελοποννήσου ἐξέβαλε βρυχηθμὸν ἐκδικήσεως.

Ὁ Ἀλήμπεης δὲν ἐτόλμησεν ἔκτοτε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸ κυνήγιον ὃ ὑπερηγάπα, ὅτε δὲ μετὰ χρόνον πολὺν ἡγούμενος 200 ἐνόπλων ἐξῆλθε πρὸς ὁδοιπορίαν, ὁ Ζαχαριᾶς ὅστις ἠκολούθει ἀπαρατήρητος ἐκ τῶν ὑψωμάτων, κατέρραξεν ὡς χείμαρρος καὶ οἱ μὲν περὶ αὐτὸν τριάκοντα ἄνδρες ἤρξαντο αἰφνιδίως τὸν πυροβολισμόν, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἀγνοοῦντες τὸ πλῆθος τῶν κλεφτῶν καὶ ἀκούσαντες τὴν βροντώδη φωνὴν τοῦ Ζαχαριᾶ, διεσκορπίσθησαν. Ὁ δὲ Ἀλήμπεης ἔφυγεν ἔφιππος ὡς ἔλαφος, ἀλλὰ ποῦ νὰ φύγῃ; Ὁ Ζαχαριᾶς ὅστις ἐπέτασε κατ' αὐτοῦ τὸν ἐφθασε, τὸν ἔσχισεν εἰς τεμάχια, ἅτινα δέσας ἐπὶ τοῦ ἵππου διηύθυνε διά τινος τῶν αἰχμαλώτων εἰς Μονεμβασίαν. Τὸ πάθημα τοῦ Ἀλήμπεη, ὅσον ἀφ' ἑνὸς ηὐχαρίστησε καὶ ἱκανοποίησε τοὺς Χριστιανούς, τοσοῦτον ἀφ' ἑτέρου ἠρέθισε τοὺς ἐν Μονεμβασίᾳ Τούρκους καὶ μάλιστα τοὺς συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος, οἵτινες ἀναγγείλαντες τοῦτο εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Πελοποννήσου ἀπῄτησαν βαρεῖαν ἐκδίκησιν. 50 ἱππεῖς καὶ 200 λογάδες πεζοὶ ἐπέμφθησαν κατὰ τοῦ Ζαχαριᾶ, ὅστις ἐνῷ ἐνομίζετο καταφυγὼν εἰς τοὺς ἐν Σκουφαμύτῃ πύργους του, εὑρέθη αἴφνης ἀντιμέτωπος εἰς τοὺς Τούρκους, ἐνῷ κλίνοντες οὗτοι τὴν ῥάχιν τῶν Γοράνων, ἐπρόκειτο νὰ καταβῶσι πρὸς τοὺς πύργους. Τὰ στρατεύματα τοῦ Πασᾶ ὑπῆρξαν ἀτυχέστερα τῶν τοῦ Ἀλήμπεη, ἐπτοήθησαν ὑπὸ τοῦ Ζαχαριᾶ ἡγουμένου 50 παλληκαρίων καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα. Ὁ Ζαχαριᾶς ἀπέλυσε τοὺς αἰχμαλώτους ἄνευ λύτρων, ὁ δὲ Πασᾶς τοσοῦτον ἐθαύμασε τὴν ἀνδρείαν καὶ μεγαλοφροσύνην του, ὥστε ἔπεμψε εἰς αὐτὸν ἄπειρα δῶρα, τῷ ἔδωκε δὲ καὶ τὴν ἄδειαν νὰ συνάξῃ τὸν φόρον τῆς περιφερείας τοῦ Ἔλους, διὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ὅπως εἶχεν ἀπαιτήσει ὁ Ζαχαριᾶς.

Ἀλλ' ὁ Ζαχαριᾶς πρὸ πάντων διέπρεψε τὸ 1792 ἐν ταῖς κατὰ τὸ Ταίναρον καὶ τῇ μέσῃ Πελοποννήσῳ μάχαις, ἐν αἷς ἐπολέμησε ὑπερασπιζόμενος τοὺς εἰς Μάνην καταφυγόντας φίλους αὐτοῦ καὶ συνήρωας, τὸν Λάμπρον καὶ τὸν Ἀνδροῦτσον. Ὁ ποντομέδων Κατσώνης ἀπὸ τοῦ 1787 - 1792 ἠγωνίσθη λαμπρῶς κατὰ τῶν τουρκικῶν στόλων, οὓς πολλάκις ἠνάγκασε νὰ κλεισθῶσιν ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ ἐκυριάρχησεν ἐπὶ πενταετίαν τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Ἀλλ' ὅτε ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνα, συνομολογήσασα τὴν ἐν Ἰασίῳ εἰρήνην (9 Ἰουλίου 1792) δὲν ἐμνήσθη τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἐκ Λεβαδείας ἥρως διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς Ρωσίας.

Ἔχων δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν περιλάλητον Ἀνδροῦτσον μετὰ 800 ἀρματωλῶν ὁ Λάμπρος ἦτο ἀνίκητος καὶ ἐξηκολούθει ὑπερηφάνως τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας περιβόητον ἐκεῖνον ἀγῶνα· μετέβη δὲ μετὰ τοῦ Ἀνδρούτσου εἰς τὴν ἀπόρθητον Μάνην ἵνα ἔχωσι ὑπεράνω αὐτῶν τὰς ἀπορρῶγας τῆς Λακωνίας πέτρας καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ Ζαχαριᾶ.

Χαίρων ὑπεδέχθη ὁ Λάκων ἥρως τοὺς ποθητοὺς συνήρωας· καὶ ἡ συνάντησις ἐκείνη ἀναμιμνήσκει ἡμῖν τῶν Ἀργοναυτῶν τὸ στρατόπεδον. Ὡς δὲ νὰ μὴ ἤρκει ὅτι οἱ γίγαντες ἐκεῖνοι διηγωνίζοντο κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, προσετέθη εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ἡ Γαλλία. Θέλουσα, δηλαδή, νὰ παρακινήσῃ τὴν Τουρκίαν εἰς συμμαχίαν μετὰ τῆς Πολωνίας ἐναντίον τῆς Αἰκατερίνης, ἔστειλεν ἡ Γαλλία πλοῖα καὶ στρατόν, ὅστις ἑνωθεὶς μετὰ τῶν Τούρκων προσέβαλε τὸ Ταίναρον. Οἱ ἡνωμένοι στόλοι τῶν Γαλλοτούρκων ὡς ἡφαίστεια ἐξηρεύγοντο πῦρ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ζητοῦντες νὰ καθυποτάξωσι τὴν ἠλίβατον παραλίαν τῆς Λακωνικῆς, ἀλλὰ τὰ ὀχυρώματα τοῦ Λάμπρου ρίπτοντα κεραυνοὺς ἐματαίωσαν τὰς προσπαθείας αὐτῶν. Ὅτε δὲ οἱ Τοῦρκοι συγκεντρώσαντες φοβερὸν στρατὸν ἔκαμον τὴν ἀπόβασιν τῆς 6 Ἰουλίου, τότε ὁ Ζαχαριᾶς καὶ ὁ Ἀνδροῦτσος ἀνεπόλησαν τὸν Θησέα καὶ τὸν Πειρίθουν ὅτε ἐπολέμουν κατὰ τῶν Κενταύρων.

Ἄχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδαμοῦ ἔλαμψεν ἡ ἀνδρεία τῶν ἀρματωλῶν ὅσον ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ. Πῦρ καὶ θάνατον ἐξερευγόμενα τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα κατέβαλον τὸν ἡνωμένον στρατόν, καὶ τὸ πλῆθος καὶ ἡ πολεμικὴ ἐμπειρία ὑπέκυψαν εἰς τῶν κλεφτῶν τὸν ἡρωϊσμόν, μετὰ πολύωρον δ' ἀγῶνα οἱ Γαλλοτοῦρκοι ὑπεχώρησαν. Ἀτυχεστέρα ὑπῆρξε διὰ τοὺς Γαλλοτούρκους ἡ ἀπόβασις τῆς 7 Ἰουλίου. Ὁ Καπετὰν πασᾶς ἔμπλεως θυμοῦ καὶ ἐπὶ κεφαλῆς πεντάκις χιλίων ἀνδρῶν ὥρμησε κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου· ἀλλ' ὁ Ζαχαριᾶς καὶ ὁ Ἀνδροῦτσος ἀπεφάσισαν τόρα νὰ πολεμήσωσι διὰ τοῦ ξίφους· ὡς ἀετοὶ δὲ ἐξώρμησαν τῶν ὀχυρωμάτων οἱ ἀρματωλοὶ καὶ συμπλακέντες πρὸς τοὺς Τούρκους *ἐώθουν ἐωθοῦντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον*. Μετὰ πολύωρον δὲ φρικαλέον ἀγῶνα, οἱ μόλις 1500 ἀρματωλοὶ εἶχον σφάξει 4 χιλιάδας ἐχθρῶν καὶ ἐκυρίευσαν 10 πολεμικὰς λέμβους, τὰ δὲ λείψανα τοῦ ἡνωμένου στρατοῦ διεσώθησαν εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε παράδοξον ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν καὶ τρεῖς λέοντες, ὁ δὲ ἥρως τῆς Πελοποννήσου ἀντεφιλοτιμεῖτο πρὸς τοὺς ἥρωας τῆς Ρούμελης.

Μετὰ τὰς λαμπρὰς ἐκείνας μάχας ὁ Καπετὰν πασᾶς ἀπελπισθείς, μετεχειρίσθη τὸν δόλον καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Τζανέτον, μπέην τῆς Μάνης, ἀπαιτῶν τὴν καταδίωξιν τῶν κλεφτῶν καὶ ἀπειλῶν κατὰ τῆς Μάνης Γαλλοτουρκικὸν πόλεμον. Ὁ Τζανετόμπεης φοβηθεὶς παρεκάλεσε τοὺς ἀρματωλοὺς ν' ἀπέλθωσιν ἵνα μὴ γείνωσιν αἴτιοι τῆς καταστροφῆς τῶν χριστιανῶν.

Οἱ τρεῖς ἥρωες ἐνέκριναν τὰς παρακλήσεις τοῦ Τζανέτου, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐχωρίσθησαν. Καὶ ὁ μὲν Λάμπρος τότε διέφυγε διὰ τοῦ πλοίου του διὰ μέσου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὁ δὲ Ἀνδροῦτσος ἐπεχείρησεν, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Ζαχαριᾶ, τὴν περιβόητον ἐκείνην ὑποχώρησιν, ἣν οἱ ἐν Πελοποννήσῳ πρόξενοι τῆς Εὐρώπης ἀπεκάλεσαν «Κάθοδον Ξενοφῶντιον». Νυχθημερὸν δηλαδὴ ἀγωνιζόμενοι οἱ ἀρματωλοὶ ἔφθασαν εἰς τὰ ὄρη τοῦ Μαινάλου, τὰ κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα μετέπειτα τοσούτῳ πολύκροτα Τρίκορφα. Ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων κορυφῶν στρατοπεδεύσαντες, ἀνεπαύοντο διότι εἶχον ἀφήσει ὀπίσω πολὺ τοὺς διώκοντας στρατούς.

Ἤδη ἤρξαντο νὰ τρώγωσι καὶ νὰ εὐφραίνωνται, τὰ μικρὰ κλεφτόπουλα ἔλαβον τὰς φλογέρας, ὁ χορὸς ἤρχισε καὶ τὰ κλέφτικα τραγούδια ἀντήχουν ὅταν ὁ πρόσκοπος ἀνήγγειλε τὴν τῶν Τούρκων ἐμφάνισιν.

Ἦτον ἤδη ἡ 20ὴ ἡμέρα ἀφ' ἧς ἐκίνησαν ἐκ τοῦ Ταινάρου, καὶ ὁ Ζαχαριᾶς, ἐπειδὴ ἐπλησίαζε τὸ τέρμα τῆς πολυκρότου ἐκείνης ἐκστρατείας, ἤθελε νὰ δώσῃ ἓν ἔτι δεῖγμα τῆς ἀνδρείας του πρὸς ἀνάμνησιν τῆς συνεντεύξεως ἐκείνης. «Σοῦ ζητῶ μίαν χάρη, εἶπε πρὸς τὸν Ἀνδροῦτσον, μὴ σαλεύσῃς ἀπ' ἐδῶ, μπουραζέρη, ἄφες με μόνον νὰ τοὺς κτυπήσω, θέλω 20 ἐκ τῶν ἰδικῶν μου διὰ τὸ ντουφέκι, ἂς ἔλθουν καὶ 20 τῶν ἰδικῶν σου διὰ τὸ σπαθί». Ὁ Ἀνδροῦτσος ἐδέχθη καὶ ὁ Ζαχαριᾶς ἐκίνησε. Ὅμοιος μὲ φοβερὸν σίφωνα, ὅστις στροβιλίζων ἀπειλεῖ φρικαλέαν καταστροφὴν κατέρραξε πρὸς τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὄρους, ἐξέβαλε φοβερὰν κραυγὴν «σᾶς ἔφαγα Τοῦρκοι» ἐν τῷ ἅμα τὰ τουφέκια τῶν Λακώνων ἐβρόντησαν, πολλοὶ δὲ τῶν Τούρκων ἔπεσαν. Ὁ δὲ Ζαχαριᾶς διατάξας τοὺς ταχύποδας Ἀλβανοὺς νὰ τὸν ἀκολουθῶσιν, ἐφώρμησε ξιφήρης κατ' αὐτῶν μὲ ταχύτητα ἀετοῦ. Ἡ τουρκικὴ ἐμπροσθοφυλακὴ τρομάξασα ἔρριψε τὰ ὅπλα καὶ οἱ λοιποὶ ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμά των ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Ὁ δὲ Ἀνδροῦτσος ἀπὸ τῶν κορυφῶν ἐθαύμαζε τὸν Ζαχαριᾶν. Ἀφοῦ δὲ ἐκεῖνος διεσκόρπισε τοὺς Τούρκους καὶ ἐπανῆλθεν, ὁ Ἀνδροῦτσος τὸν συνεχάρη εἰπὼν «Γειά σου, μπουραζέρη, σοῦ ἀξίζει νὰ ὀνομάζεσαι «νὲ γκελδὶ νὲ γκελεζὲκ» δηλαδή, οὔτε ἦλθε, οὔτε θὰ ἔλθῃ ποτὲ τέτοιος ἄνθρωπος. Τὴν αὐγὴν ἐξεκίνησαν διότι ὁ Πασᾶς τῆς Τριπόλεως φθάσας εἰς τὴν θέσιν ἣν κατεῖχον, ἤρχισε νὰ συγκεντρώνῃ ἐκεῖ ὅλας του τὰς δυνάμεις.

Περὶ τὰς 20 χιλιάδας τότε Τοῦρκοι κατεδίωξαν ὑπέρποτε πεισματωδέστερον τοὺς ἀρματωλοὺς καὶ περιέζωσαν τὰ στενὰ ἰδίως τὰ πρὸς τὸν Ἰσθμὸν φέροντα. Ἀλλ' ὁ Ἀνδροῦτσος ἀφεὶς τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν ἐκεῖσε καὶ τὴν πρὸς τὴν Ἀχαΐαν τραπείς, ἐπλησίασε πρὸς τὴν Ἀκράταν· οἱ ἐγχώριοι ὅμως τῆς Ἀχαΐας Τοῦρκοι ὄντες εἰς ἔνοπλον θέσιν ὡς ἐκ τῆς γενικῆς κατὰ τῶν ἀρματωλῶν ἐκστρατείας εἶχον καταλάβει πάσας τὰς ἰσχυρὰς θέσεις, ἔφιπποι δὲ Δελῆδες εἰδοποίησαν ἀμέσως τὸν πασᾶν, καὶ ἡ συγκέντωσις τῶν στρατῶν ἐγένετο πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἵνα μὴ διαφύγωσιν ἐκεῖνοι διὰ θαλάσσης· ἐκεῖ ἐδόθη ἡ τριήμερος μάχη καθ' ἣν οἱ περὶ τὸν Ἀνδροῦτσον καὶ Ζαχαριᾶν κατώρθωσαν τέλος νὰ διασπάσωσι τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ Αἴγιον μετὰ τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἀκατάπαυστον πόλεμον.

Οὕτως ἡγουμένου τοῦ Ἀνδρούτσου, καὶ τοῦ Ζαχαριᾶ τὴν ὀπισθοφυλακὴν ἀποτελοῦντος, ἐπεραιώθη ἡ περιβόητος ἐκείνη στρατεία καθ' ἣν 700 περίπου ἀρματωλοὶ ἠγωνίσθησαν πρὸς ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Πελοποννήσου ὑπερβάντες ὄρη, διελθόντες ποταμοὺς φάραγγας καὶ δάση, ὑπομείναντες πεῖναν, δίψαν καὶ πάσας τὰς κακουχίας, καὶ δύο μὲν χιλιάδας Τούρκων κατὰ τὰς 40 ἐκείνας ἡμέρας φονεύσαντες, αὐτοὶ δὲ μόνον 56 ἄνδρας ἀποβαλόντες· ὅτε δὲ ἔφθασαν εἰς τὸ Αἴγιον καὶ εἶδον τὴν θάλασσαν, οἱ δύο ἥρωες ἀπεχαιρέτισαν ἀλλήλους καὶ πρώτην ἴσως φορὰν κατέρρευσαν δάκρυα ἐκ τῶν ἀνδρικῶν αὐτῶν ὀφθαλμῶν. Τότε ὁ μὲν Ζαχαριᾶς διὰ τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν κατέβη εἰς τὴν ἀπόρθητον Λακωνικήν, ὁ δὲ Ἀνδροῦτσος διεπορθμεύθη μετὰ τῶν παληκαρίων του εἰς Ζάκυνθον.

Ὁ ἐπίλοιπος βίος τοῦ Ζαχαριᾶ, ἐπὶ 10 ἀκόμη ἔτη δηλαδή, ἐξηκολούθησε νὰ διέρχεται μὲ ἀγῶνας πάντοτε κατὰ τῶν Τούρκων, οἱ πύργοι του δὲ καθ' ὅλον ἐκεῖνο τὸ διάστημα ἦσαν τῆς ἐλευθερίας ὁ προμαχὼν καὶ ἐν τῇ σχολῇ ἐκείνῃ ἐδιδάχθησαν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Νικήτας. Ἀλλ' ἀπέναντι τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ ἐχθροῦ οἱ Τοῦρκοι πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἡσυχάζωσι; Ποῖον ἄλλο συμβὰν ἠδύνατο νὰ εἶνε εἰς αὐτοὺς σπουδαιότερον παρὰ τὸν ὄλεθρον τοῦ Ζαχαριᾶ; Τὰ καταχθονιώτερα λοιπὸν μέσα ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν παρὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, ὁ δὲ ὑποναύαρχος τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου Ἰργιαλᾶ μπέης συνεννοηθεὶς μετὰ διαφόρων κακούργων καὶ δωροδοκήσας αὐτούς, καὶ ὑποσχεθεὶς μεγάλα ἀξιώματα κατώρθωσε νὰ χαλκεύσῃ προδοσίαν ἥτις ἐπέτυχε τὸν ὄλεθρον τοῦ Ζαχαριᾶ τὸ 1802.

Οἱ προδόται παρέλαβον εἰς τὴν συνωμοσίαν τὸν Κουκκέαν, φίλον καὶ πνευματικὸν συγγενῆ τοῦ Ζαχαριᾶ, ὅστις πολλάκις μετέβαινεν εἰς τὸν πύργον ἐκείνου. Ὁ Κουκκέας ξενίσας ὡς συνήθως τὸν Ζαχαριᾶν ἐν τῷ πύργῳ του καὶ προσενεγκὼν εἰς αὐτὸν ἄφθονον οἶνον κατώρθωσε νὰ τὸν ἀποκοιμίσῃ· ἀφοῦ δὲ ὁ Ζαχαριᾶς ἐβυθίσθη εἰς τὸν ὕπνον καὶ ἔρρεγχε, ὁ Κουκκέας ἤνοιξε τὰς πύλας εἰς τοὺς συνωμότας, οἵτινες ἂν καὶ ἦσαν ὡπλισμένοι καὶ ἐκράτουν πελέκεις, ἔτρεμον.

Ἀλλ' ὅμως ὁ Κουκκέας φέρων τὴν μεγίστην εὐθύνην καὶ ἐλπίζων δόξαν καὶ ἀξιώματα, κατέφερε πρῶτος τὸν πέλεκυν κατὰ τοῦ κοιμωμένου λέοντος, οἱ δὲ ἄλλοι συνωμόται ἐνθαρρυνθέντες ἐπεραίωσαν τὴν σφαγήν. Οὕτως ἐξέπνευσεν ὁ ἀνὴρ ὅστις ἐπὶ 20 ἔτη κατετρόμαξε τὴν τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν. Ἀλλὰ διὰ τοιαύτην θυσίαν δὲν ἤργησε νὰ ἐπέλθῃ φοβερὰ καὶ ἀμείλικτος ἡ Νέμεσις. Οἱ συνωμόται χαίροντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν Ἰργιαλάμπεην, ἵνα λάβωσι τὴν ἀμοιβήν, μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ παρουσιάσωσι εἰς αὐτὸν οὐδὲν μέλος τοῦ Ζαχαριᾶ, διότι οὐδὲ ὀστοῦν αὐτοῦ εἶχον ἀφήσει ἀσύντριπτον, ἐκόμισαν πρὸς αὐτὸν τὴν τρομερὰν τοῦ ἥρωος μάχαιραν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ὁποίας 20 σχεδὸν ἐνιαυτοὺς ἐστέναξαν οἱ Τοῦρκοι τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ Ἰργιαλᾶ μπέης ὅμως, ἂν καὶ Τοῦρκος, ἦτο τόσον θαυμαστὴς τοῦ λεοντοθύμου Ζαχαριᾶ, ὥστε τοὺς μὲν λοιποὺς τῶν συνωμοτῶν διὰ τῆς ἰδίας σπάθης διέταξε νὰ σφάξωσι, τὸν δὲ θεήλατον προδότην Κουκκέαν ἐκρέμασε εἰς τὴν μεγάλην τοῦ πλοίου του κεραίαν.

Αὐτὴ εἶνε ἐν συντόμῳ ἡ ἱστορία τοῦ λέοντος Λακεδαιμονίου ὅπως τὴν περιγράφει μὲ τὸ ἀρ-

χαιότροπον ὕφος του ὁ κ. Χαύμης εἰς τὸ πολύτιμον παλαιὸν φυλλαδάκι ποῦ κατέχω.

Δύναται τώρα ὅστις θέλει, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ἱστορίαν τοῦ Φραντζῆ καὶ τὰ πολύτιμα ἀληθῶς συμπληρώματα τοῦ κ. Καμπούρογλου, νὰ σχηματίσῃ μίαν ἰδέαν σχετικῶς ἀσφαλῆ, περὶ τοῦ τρομεροῦ ἥρωος, τοῦ διδάξαντος τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην τὸν τρόπον τοῦ νὰ γίνῃ μέγας.

Τὴν ἱστορίαν του θὰ ἠθέλαμεν ἐκτενεστέραν καὶ ἄνευ διακένων, πλήρη καὶ τελείαν ἀλλ' ὡς καὶ ἐν προοιμίῳ ἐγράψαμεν, κοιμῶνται πρὸς τὸ παρὸν εἰς λήθην αἱ λεπτομέρειαι καὶ τὰ καθέκαστα τοῦ τρομεροῦ αὐτοῦ ἁρματωλοῦ.

Εὐχόμεθα τὸ μέλλον, τὸ ὁποῖον ἐλπίζομεν νὰ ἀσχοληθῇ εὐρύτερον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνδρῶν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν προηγηθέντων αὐτῆς, νὰ φέρῃ καὶ εἰς φῶς ὁλόκληρον τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἀετοῦ αὐτοῦ, ὅστις μὲ τὰς ἀνοικτάς του πτέρυγας ἐπὶ 20 ἔτη δὲν ἄφησε νὰ ἀνατείλῃ τὸ μισοφέγγαρον ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ Ταϋγέτου.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

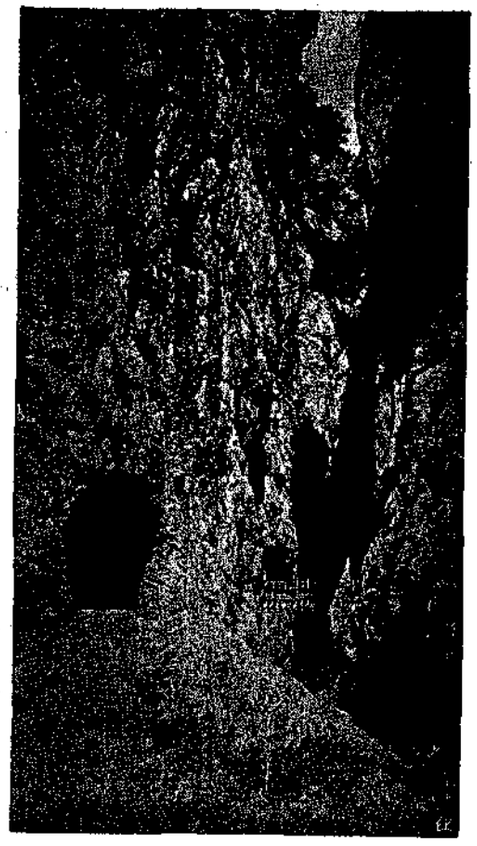

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΔΙΑΒΟΛΟΠΟΡΙΑ

ΑΠΟ ΔΙΑΚΟΦΤΟ ΕΙΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ

Η ΦΟΝΙΣΣΑ*

Παρῆλθε χρόνος ἐωσότου ἡ οἰκογένεια λάβῃ εἰδήσεις περὶ τοῦ φυγάδος. Τέλος, μετὰ ἔτος καὶ πλέον, ἠκούσθη μία ἀόριστος φήμη, ὅτι ὁ Μῶρος διέπραξε φόνον ἐντὸς τοῦ πλοίου, μὲ τὸ ὁποῖον ἀρμένιζε. Αἱ ἀδελφαί του, ὅταν τὸ ἤκουσαν, εἰς τὸν κόσμον εἶπαν ὅτι δὲν εἰξεύρουν τίποτε, καὶ ὁλοψύχως ηὔχοντο νὰ ἦτο ψευδὴς ἡ φήμη. Ἀλλ' ἡ μήτηρ ἐνδομύχως ἐπίστευεν εἰς τὸ ἀληθὲς τῆς εἰδήσεως.

Ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον, ἔλαβον ἐπιστολὴν φέρουσαν τὴν ταχυδρομικὴν σφραγῖδα Χαλκίδος. Ὁ Μιχάλης ἔγραφεν ἀπὸ τῶν εἱρκτῶν τῆς πόλεως ἐκείνης. Κατὰ σχῆμα πρωθύστερον, ἐξετραγῴδει ἐν πρώτοις τὰ βάσανά του καὶ τὰ πάθη του εἰς τὰ βουδρούμια τοῦ Βενετικοῦ φρουρίου. Εἶτα, μετὰ συντριβῆς καρδίας, ἀλλὰ μὲ διφορουμένας φράσεις καὶ οἱονεὶ μεταξὺ τῶν γραμμῶν, ἐξωμολογεῖτο ὅτι ἴσως νὰ ἐφόνευσε πράγματι τὸν ἄνθρωπον, τὸν γέρο-Πορταΐτην, τὸν λοστρόμον τοῦ πλοίου, ἀλλὰ χωρὶς καλὰ νὰ τὸ ἐννοήτῃ, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ. (Πράγματι, δὲν θὰ ἤθελε νὰ τὸν εἶχε φονεύσει). Ὁ ἐχθρὸς τὸν ἔβαλεν, αὐτὸς δὲν ἔπταιε τίποτε, τὸ φονικὸ ἔγεινε στὸν καυγᾶν ἐπάνω. Αὐτὸς εἶχεν εὑρεθῇ «εἰς βρασμὸν ψυχῆς». Ἀπεδείχθη μάλιστα ὅτι ἡ μάχαιρα ἦτον «τοῦ παθόν». Ἴσως νὰ εἶχεν ἀποσπάσει ἀλλὰ δὲν ἐνθυμεῖτο πῶς, τὴν μάχαιραν ἀπὸ τὴν μέσην τοῦ θύματος. Αὐτὸς ἐπίστευεν ὅτι τοῦ τὴν εἶχεν ἁρπάσει μᾶλλον ἀπὸ τὴν χεῖρα.

Εἶτα καὶ πάλιν ἐπανήρχετο εἰς τὰ βάσανά του, ὅσα ὑπέφερε δύο μῆνας τώρα, εἰς τὰς φυλακάς. Ἀκολούθως ἐπεκαλεῖτο τὴν φιλοστοργίαν τῆς μητρός του, καὶ τὴν ἐξώρκιζε «νὰ σηκωθῇ,—τὸ δίχως ἄλλο—νὰ πάῃ νὰ βρῇ τὴν Πορταΐτηνα», τὴν χήραν τοῦ φονευθέντος καὶ τὴν θυγατέρα του, καὶ νὰ τὰς παρακαλέσῃ μετὰ δακρύων, «νὰ κάμῃ νόμο-τρόπο», νὰ τὰς καταφέρῃ ὅπως αἱ ἴδιαι ζητήσουν τὴν ἀθῴωσιν τοῦ φονέως!

«Νὰ σηκωθῇς, μάνα, νὰ μπαρκάρῃς, νὰ πᾷς πέρα, στὴν Πλατάνα, νὰ τὴν περικαλέσῃς, τὴν Πορταΐτηνα, ὡς καθὼς καὶ τὴν κόρη της, τὴν Καρίκλεια, νὰ τὴς καταφέρῃς νὰ ζητήσουν νὰ βγῶ ἀθῶος, κ' ἐγὼ νὰ γείνω παιδί τους, νὰ πάρω καὶ τὴν Καρίκλεια γυναῖκά μου, χωρὶς προῖκα, καὶ νὰ ζήσουμε καλὰ κι' ἀγαπημένα ὅλοι μας .. Καὶ νὰ ἰδοῦν πῶς ἐγὼ θὰ τὴν ἀγαπῶ, τὴν Καρίκλεια, καὶ πῶς θὰ τὴν ἔχω τὴν πεθερά μου, νὰ δουλεύω σὰ σκλάβος νὰ τὴς ζωοθρέφω, μὲ πολλὰ καλά, γιατὶ ἐγὼ εἶμαι ἄξιος καὶ μπορῶ νὰ βγάλω λεπτά ..» Περαίνων ὁ φονεύς, ἐπανήρχετο ἐκ τρίτου εἰς τὰ βάσανά του, καὶ ὑπέσχετο ὅτι, ἅμα ἐξέλθῃ τῶν φυλακῶν, θὰ φέρῃ πολλὰ ὡραῖα πράγματα καὶ στολίδια, διὰ νὰ προικίσῃ τὰς δύο ἀδελφάς του, ἀκόμη καὶ κοῦκλες καὶ παιγνίδια διὰ τὰ μικρὰ κοράσια τῆς μεγάλης ἀδελφῆς του, τῆς Δελχαρώς.

Λοιπὸν δὲν εἶνε παράδοξον ἂν ἡ Φραγκογιαννοῦ δὲν ἐδίστασεν. Ἐχρεώθη ὀλίγα χρήματα, δοῦσα ἐνέχυρον ὅ,τι ἀσημικὸν εἶχε, κ' ἐμβαρκάρισε, κ' ἐπέρασε πέρα εἰς τὴν ἀντικρυνὴν νῆσον, εἰς τὸ χωρίον Πλατάναν, κ' ἐπῆγε νὰ εὕρῃ τὴν Πορταΐταιναν. Ἀλλὰ παράδοξον εἶνε ὅτι, μὲ τὴν εὐγλωττίαν της τὴν περιπαθῆ, μὲ τὴν στωμυλίαν της τὴν γυναικείαν, μὲ τὰ χίλια ψεύματα ὅσα ἤξευρεν—ἦτο δὲ τότε ἡ Φραγκογιαννοῦ 55 ἐτῶν, ἀλλ' ἀκμαία γυνὴ καὶ μὲ ζωηροὺς χαρακτῆρας—κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὴν γραῖαν, τὴν χήραν τοῦ φονευθέντος (σημειώσατε ὅτι ἡ μήτηρ καὶ ἡ κόρη ἔδωκαν καὶ ξενίαν ἀκόμη εἰς τὴν μητέρα τοῦ φονέως) νὰ τὴν πείσῃ, λέγω, καταβάλλουσα τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδίου αὐτή, ν' ἀπέλθωσιν ὁμοῦ εἰς τὴν Χαλκίδα, μὲ σκοπὸν νὰ ἐνεργήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ πλησίον τῆς Εἰσαγγελίας, τοῦ Δικαστηρίου καὶ τῶν Ἐνόρκων ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς ἢ τῆς ἀθῳώσεως τοῦ ὑποδίκου. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κόρην, «τὴν Καρίκλειαν», αὕτη ἐδήλωσεν ὅτι ἐκδίκησιν δὲν ἐπιζητεῖ, ἐπειδὴ «ὁ πατέρας της δὲν ἔρχεται 'πίσω», μόνον ποτὲ δὲν θὰ θελήσῃ τὸν φονέα ὡς ἄνδρα της· προτιμᾷ νὰ μένῃ ἀνύπανδρη εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐπῆγαν ὁμοῦ, αἱ δύο γραῖαι, κ' ἔμειναν εἰς Χαλκίδα τρεῖς μῆνας, κατοικοῦσαι εἰς τρώγλην, εἰς ἕνα τουρκόσπιτον—κοντὰ εἰς τὰ Ἑβραΐϊκα, παρὰ τὴν Ἄνω Πύλην τοῦ φρουρίου. Καὶ καθημερινῶς ἡ Χαδούλα ἐπήγαινεν εἰς τὰς εἱρκτάς, τὰς πρωϊνὰς ὥρας, κατὰ τὴν ἔξοδον τῶν φυλακισμένων, συνοδευομένη συνήθως ἀπὸ τὴν Πορταΐταιναν, ἥτις ὅμως ἐκάθητο ἀντικρὺ τῆς εἱρκτῆς κ' ἐπερίμενε, μὴ θέλουσα

* Ἴδε σελ. 266.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΜΟΝΗ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

νὰ ἴδῃ κατὰ πρόσωπον τὸν φονέα. Διερχόμεναι ἔξω ἀπὸ τὸν μέγαν καὶ ἄκομψον παλαιὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἔκαμναν τὸν σταυρόν των, καὶ ἡ μήτηρ ἔφερεν εἰς τὸν ὑπόδικον σιμίδια καὶ σῦκα καὶ σαρδέλλες, καὶ καπνὸν διὰ τὴν πίπαν του. Καὶ μέσα εἰς τὴν βαθεῖαν τσέπην τοῦ φουστανιοῦ της, κρυφά, εἶχε χωμένην μικρὰν φιαλίδα μὲ ῥῶμι ἢ ρακί, πρὸς παρηγορίαν τοῦ φυλακισμένου.

Ἀλλὰ δὶς ἢ τρὶς τῆς ἑβδομάδος διὰ τῆς Ἄνω Πύλης τοῦ φρουρίου ἐξήρχοντο, κ' ἔβλεπαν κρεμάμενα ἐκεῖ, εἰς τὸν σκοτεινὸν πυλῶνα, τὴν κνήμην τοῦ «Ἕλληνος γίγαντος», καὶ τὸ «τσαροῦχι του», τεραστίου μεγέθους, ἐπιφυλαττόμεναι, ὅταν θὰ ἐπανέκαμπτον μὲ τὸ καλὸν εἰς τὴν πατρίδα, νὰ διηγῶνται κ' αἱ δύο τὸ πρᾶγμα εἰς τὰ ἐγγόνια των. Εἶτα διηυθύνοντο κατὰ τὴν συνοικίαν Σουβάλαν, ἢ κατὰ τὸν Ἅγιον Δημήτριον, κ' ἐπεσκέπτοντο τὸν Εἰσαγγελέα, ὅστις διὰ τοῦ γραφέως του τὰς ἀπεδίωκε, καὶ τοὺς δικαστάς, οἵτινες ἐνίοτε κατεδέχοντο νὰ γελῶσι μαζύ των.

Τέλος ὅταν ὡρίσθη ἡ δίκη, ἐζήτησαν νὰ πλησιάσουν τοὺς ἐνόρκους, οἵτινες εἶχον ἔλθει, ἄλλοι φουστανελλάδες, ἀπὸ τὰ ὀρεινὰ χωρία, ἄλλοι βρακάδες, ἀπὸ τὰς νήσους καὶ τὰ παραθαλάσσια. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ὑπέσχετο χίλιων λογιῶν δῶρα εἰς ὅλους, καὶ θὰ ἦτον ἱκανὴ νὰ τὰ δώσῃ, ἂν εἶχε μοσχάτα κρασιά, ὡραῖα λάδια «κεχριμπάρι», ἀστακοουρές, παστὰ κεφαλόπουλα, αὐγοτάραχα, ξεροχτάποδα, ἐκλεκτὰ σῦκα, καὶ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ παράγῃ ἡ νῆσός της.

Εἷς ἕνα τῶν ἐνόρκων, ἄνθρωπον κίτρινον καὶ βήχοντα, ὅστις ἐφαίνετο νὰ πάσχῃ ὑπεσχέθη αὐτὴ νὰ τὸν ἰατρεύσῃ, μ' ἕνα μαντζοῦνι ποῦ εἶξευρεν. Ὅλ' αὐτὰ δὲν ἴσχυσαν, καὶ ὁ φονεὺς κατεδικάσθη εἰς εἰκοσαετῆ δεσμά. Ἐναυάγησαν ὅλα τὰ σχέδια, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ συμπεθεριὰ μεταξὺ τῆς μητρὸς τοῦ φονέως καὶ τῆς χήρας τοῦ θύματος.

Τώρα ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλὰ τὰ ὀλίγα χρήματά των εἶχον ἐξαντληθῆ, καὶ ὅσα εἶχον κομίσει μεθ' ἑαυτῶν καὶ ὅσα εἶχε στείλει ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ἀμέρσα ξενοδουλεύουσα καὶ ὑφαίνουσα εἰς τὴν πατρίδα. Ἀφοῦ ἡ Φραγκογιαννοῦ μάτην παρεκάλεσεν ὅσα πλοῖα ἔβλεπεν ἑτοιμαζόμενα νὰ πλεύσωσι πρὸς τὸν Μαλιακὸν κόλπον ἢ πρὸς τὴν Ἰστιαίαν, νὰ παραλάβωσι τοὐλάχιστον τὴν Πορταϊταιναν, ὡς γεροντοτέραν καὶ ἀσθενεστέραν — αὐτὴ διὰ τὸν ἑαυτόν της εἶχε τὸ σχέδιόν της — ὅταν εἶδεν ὅτι οἱ διάφοροι κυβερνῆται ἀπῄτουν ὄχι μόνον τὸν ναῦλον, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ καὶ τρόφιμα ἡ ἐπιβάτις, καὶ ἂν τὴν ἄφηναν εἰς τὴν Στυλίδα ἢ τοὺς Ὠρεούς, ἂς κάμῃ καλὰ νὰ εὕρῃ πλοῖον διὰ τὴν πατρίδα της — ἐξεμυστρεύθη τὸ σχέδιόν της εἰς τὴν Πορταϊταιναν.

— Ἐγώ, εἶπεν, εἶμαι ἱκανὴ νὰ πάω στεριά, μὲ τὰ ποδάρια μου, ἀποδῶ ὡς τὴν Ἁγίαν Ἄννα — λένε πῶς εἶνε δυὸ μέρες δρόμος — κ' ἐκεῖ θὰ βροῦμε τὸ ταχύπλο, τὸ δικό μας ποῦ θὰ μᾶς γνωρίσῃ ὁ καπετὰν Πετσερέλος, ὁ ταχυδρόμος, καὶ θὰ μᾶς πάρῃ. Τὰ ἔξοδά μου στὸ δρόμο θὰ τὰ οἰκονομήσω μαζεύοντας βότανα, χορτάρια, κι' ἀγριολάχανα, κι' ὅποια χριστιανὴ βρῶ κ' ἔχῃ τὸ παιδί της ἄρρωστο, ἢ τὸν ἄνδρα της, θὰ τῆς κάμω ψευτογιατρικὰ νὰ βοηθήσω τὸν ἄνθρωπό της, νὰ τὴν ὑποχρεώσω . . . . Μπορεῖς ἐσύ; Βαστοῦν τὰ κότσια σου;

— Τί θὰ κάμω; μπορῶ, δὲν μπορῶ, ἀπήντησεν ἡ Πορταϊταινα. Καλλίτερα νὰ πᾶμε συντροφιά, ὅπως ἤρθαμε.

Κ' ἐξεκίνησαν. Ἡ Χαδούλα ἔκαμεν ὅπως εἶπε, μόνον πῶς ἀργοπόρησαν περισσότερον εἰς τὸν δρόμον, ἕνεκα τῆς βραδυποδίας τῆς Πορταϊταινας. Κ' ἐπέτυχε μάλιστα ὑπὲρ τὰς ἐλπίδας της. Ὅταν, μετὰ μίαν ἑβδομάδα, ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα, εἶχε καὶ περίσσευμα ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν. Ἔφερεν εἰς τὴν οἰκίαν της, ἐξ ὅσων τῆς ἔδιδον δι' ἀμοιβὴν τῶν ἐκδουλεύσεών της, ἕνα σάκκον μὲ σῖτον, ὡς μίαν ὀκᾶν τυρίου, δύο ὄρνιθας, ἕνα μάλλινο χράμι, τὸ ὁποῖον τῆς ἐχάρισαν, καὶ ὀλίγας δραχμὰς μετρητά. Ἐκ τούτων ἐπλήρωσε γενναιοφρόνως καὶ τὸν ναῦλον τῆς Πορταϊταινας, διὰ νὰ ὑπάγῃ κι' αὐτὴ εἰς τὴν ἑστίαν της.

Ὅλα ταῦτα τὰ ἐνθυμεῖτο καλῶς ἡ Ἀμέρσα, ἐπειδὴ ἡ μάνα της δὲν εἶχε παύσει νὰ τὰ διηγῆται ἔκτοτε. Τώρα, εἶχον παρέλθει δώδεκα ἔτη, ὁ ἀδελφός της εὑρίσκετο ἀκόμη εἰς τὰς φυλακάς, ὁ πατήρ της πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀποθάνει, ὁ Στάθαρος κι' ὁ Γιαλῆς δὲν ἐπανῆλθον ποτὲ ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν, ὁ μικρὸς ὁ Γιωργάκης κ' ἐκεῖνος εἶχε πάρει μεγάλα πέλαγα, ἡ Κρινιὼ κι' αὐτὴ εἶχε μεγαλώσει, ἡ Λελχαρὼ εἶχε γεννήσει καὶ πάλιν κόρην, κι' αὐτή, ἡ Ἀμέρσα, εἶχε μείνει γεροντοκόρη.

ΕΛΛ. ΤΑΞΙΔΙΑ – ΣΚΟΝΤΟΛΟΣ — ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΓΡΑΒΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΦΙΣΣΗΣ — ΦΩΤΟΓΡ. Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

Ζ'.

Ἄκρα σιγὴ καὶ ἡσυχία ἐπεκράτησεν ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου, μετὰ τὸν τελευταῖον βῆχα καὶ τὸν κλαυθμηρισμὸν τοῦ θυγατρίου, τὰ ὁποῖα τόσον ἀποτόμως διεκόπησαν. Ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶχε κύψει τὸ πρόσωπόν της, καὶ εἶχε στηρίξει μὲ τὰς δύο χεῖρας τὸ μέτωπον, καὶ εἶχε παύσει νὰ σκέπτεται. Τῆς ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἔζη πλέον. Οὔτε ἡ πνοή της ἠκούετο. Πᾶς θόρυβος εἶχε παύσει. Οὔτε φλὸξ ἔβρεμεν εἰς τὴν ἑστίαν, οὔτε βόμβος ἠκούετο, καὶ τὸ ἡμίκαυστον φιτύλιον τοῦ λύχνου ἔφεγγε θλιβερῶς. Ἡ μικρὰ κανδήλα πρὸ πολλοῦ εἶχε σβύσει εἰς τὸ εἰκονοστάσιον, καὶ αἱ μορφαὶ τῶν ἁγίων δὲν ἐφαίνοντο πλέον.

Αἴφνης ἡ λεχώνα ἐξύπνησε μετὰ τιναγμοῦ, ἐν μέσῳ τῆς ἄκρας ἠρεμίας.

— Τ' εἶνε, μάνα; εἶπε.

Ἡ μήτηρ της βλοσυρά, καὶ ὡς ἐν φρενα-πάτῃ τὴν ἐκύτταξεν εἰς τὸ φῶς τοῦ λυχναρίου.

— Τ' εἶνε! εἶπε. τίποτα. Ξύπνησες;

— Μοῦ φάνηκε πῶς κάτι εἶπες... πῶς μ' ἐφώναξες, μέσ' τὸν ὕπνο μου.

— Ἐγώ;... ὄχι. Ταῦτιά σου κάμανε.

— Τί ὥρα νὰ εἶνε, μάνα;

— Τί ὥρα; ξέρω 'γώ;... Τόσες φορὲς λάλησε καὶ ξαναλάλησε τ' ὀρνίθι.

— Καὶ σὺ δὲν ἐκοιμήθης, μάνα;

— Ἐχόρτασα τὸν ὕπνο καλά... Τρύπησε τὸ πλευρό μου, εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ, ἤτις δὲν εἶχε κλείσει ὄμμα. Ὅπου εἶνε θὰ φέξῃ.

Ἡ λεχώνα ἐχασμήθη, κ' ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ στόματος. Συγχρόνως δὲ ὕψωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὸ μικρὸν εἰκονοστάσιον, τὸ ὁποῖον ἀντίκρυζεν.

— Ἔχει σβύσει τὸ κανδῆλι, μάνα· δέν το ἄναβες;

— Δέν το ἀγροίκησα, θυγατέρα, εἶπεν ἡ γραῖα· ἐκοιμώμουν βαθειά.

— Καὶ τὸ παιδὶ κοιμᾶται, βλέπω, ἥσυχα. Πῶς τῶπαθε;

— Ἡσύχασε κι' αὐτὸ τώρα πλειά, εἶπεν ἡ γραῖα.

— Κ' ἐμένα μοῦ πονεῖ τὸ βυζί μου, εἶπεν ἡ λεχώ· ἄρχισε νὰ κατεβάζῃ πολὺ τώρα. Ἤθελα νὰ ἦτον ξυπνητὸ νὰ τὸ βύζαινα.

— Ἐ! τί νὰ γείνῃ... Θὰ βροῦμε κανένα παιδί, εἶπεν ἡ γραῖα.

— Τί λές, μάνα;

Ἡ γραῖα δὲν ἀπήντησεν. Ἤθελε κάτι νὰ εἴπῃ. Δὲν ἤξευρε τί νὰ εἴπῃ.

— Δὲν κάνεις τὸν κόπο νἀνάψῃς τὸ καντῆλι, μάνα.

— Ἂν θέλῃς, σηκώσου σὺ κι' ἄναψέ το· δὲν ἔχω χέρια...

— Πῶς!

— Πιάστηκε πλειὰ τὸ χεράκι μου.

— Τί λές; Σὲ καλό σου, μάνα· ἐγώ, ποῦ δὲν ἔχω πάρῃ εὐχή, κάνει ν' ἀνάψω τὸ καντῆλι;

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καθὼς εἶπε «πιάστηκε τὸ χεράκι μου», ἐπανῆλθε πρώτην φορὰν εἰς τὸν νοῦν τῆς γραίας τὸ ὄνειρον τῆς Ἀμέρσας.

Δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ, καὶ ἔπνιξεν εἰς τὰ στήθη της βαθὺν λυγμόν.

— Τί ἔχεις, μάνα;

Καὶ ἡ λεχὼ ἐπήδησε κάτω ἀπὸ τὴν χαμηλὴν κλίνην.

— Δὲν εἶνε καλά, τὸ παιδί;

Φωναὶ καὶ σπαραγμὸς καὶ κλαύματα ἠκούσθησαν. Ἡ μήτηρ εὕρισκε τὸ θυγάτριόν της νεκρὸν ἐντὸς τοῦ λίκνου.

Ἀπὸ τὸν θόρυβον, ἐξύπνησεν εἰς τὸ διπλανὸν χώρισμα ὁ Κωσνταντῆς, ὅστις εἶχε χορτάσει καλὰ τὸν ὕπνον.

— Τί εἶνε; ἔκραξε τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐχασμήθη, ἐτανύσθη, ἐτινάχθη, κ' ἔτρεξεν εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου.

— Βρέ! τί κάνετε σεῖς;... Θὰ σηκώσετε τὸν κόσμο στὸ ποδάρι... Μήγαρις μᾶς ἀφήνετε, μπάρεμ, νὰ πάρουμ' ἕνα ὕπνο ἀπ' τὴς φωνές σας;

Κανεὶς δὲν ἀπήντησεν εἰς τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Κωνσταντῆ. Ἡ σύζυγός του ἔκυπτε, πνίγουσα τοὺς λυγμούς της, ἐπὶ τοῦ λίκνου. Ἡ πενθερά του ἐκάθητο, συνάπτουσα τὰς χεῖρας, αἰνιγματώδης, σφίγγουσα τοὺς ὀδόντας, μὲ ἁπλανὲς τὸ βλέμμα. Μετὰ τὸν πρῶτον ἀκούσιον λυγμόν της, δὲν εἶχεν ἐκβάλῃ πλέον ἄλλην φωνήν.

— Τί!... *πέθανε τὸ παιδί*;...

Βρέ!... ἔκαμεν ὁ Κωσταντῆς, μείνας μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα.

Εἶτα προσέθηκε·

— Γιὰ ταῦτο ἔβλεπα κάτι ἀνάποδα ὄνειρα, ζάβαλε!...

Ἡ Δελχαρώ, ἀνακύψασα πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τοῦ λίκνου, συνέχουσα τοὺς λυγμούς της, εἶπε·

— Μάνα, δὲν θὰ φέρῃς τὰ ρουχάκια του, νὰ τἀλλάξουμε;... Ποῦ εἶν' ἡ Ἀμέρσα;

Ἡ Φραγκογιαννοῦ δὲν ἀπήντησε:

— Ποῦ εἶνε ἡ Ἀμέρσα, μάνα; ἐπανέλαβε, ψαύσασα τὸν ἀγκῶνα τῆς μητρός της ἡ Δελχαρώ.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀνετινάχθη ὡς νὰ τὴν ἔθιξεν ἄκανθα ἢ κέντρον νάρκης.

— Ἡ Ἀμέρσα, ποῦ εἶνε; στὸ σπίτι μας... ἀπήντησε.

— Δὲν εἶχεν ἔρθῃ ὧδε ἡ Ἀμέρσα; Μοῦ φάνηκε πῶς ἄκουσα τὴ φωνή της μέσ' τὸν ὕπνο μου, εἶπεν ἡ λεχώνα.

— Ἂς πάῃ νὰ τὴν φωνάξῃ, εἶπεν ἡ γραῖα, νεύουσα μὲ τὸν κανθὸν τοῦ ὄμματος πρὸς τὸν γαμβρόν της.

— Κωσταντῆ, πᾶς νὰ φωνάξῃς τὴν Ἀμέρσα; εἶπεν ἡ λεχὼ πρὸς τὸν σύζυγόν της.

— Πάω. Ἀκοῦς, λέει!... Ὤχ! κρίμα, ζάβαλε! Καλὰ ποῦ τὸ βαφτίσαμε κι' ὅλας.

Ὁ Ντανῆς ἔκυψεν εἰς τὸ πάτωμα τοῦ μικροῦ προδόμου εἰς τὸ σκότος, ψηλαφῶν νὰ εὕρῃ τὰ παληοπάπουτσά του νὰ τὰ φορέσῃ. Ἔκαμνε μικρὸν θόρυβον, κρούων διάφορα ζεύγη παλαιῶν τσοκάρων πρὸς ἄλληλα καὶ ἐπὶ τῶν σανίδων τοῦ πατώματος.

— Ποῦ εἶνε τὰ παληοκατσάρια μου; εἶπε.

Τέλος ἐφόρεσεν ἓν ζεῦγος πατημένον γυναικείων ἐμβάδων, τὰς ὁποίας εὗρε, καὶ αἵτινες ἐκάλυπτον μόνον τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν καὶ μέρος τοῦ ταρσοῦ, ἀφήνουσαι ἔξω ὅλην τὴν πτέρναν. Ἄλλον θόρυβον ἔκαμε διὰ ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν, μὴ εὑρίσκων εἰς τὸ σκότος τὸν σύρτην οὔτε τὸ μάνδαλον. Ἀφοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν, ἐπανῆλθεν αἴφνης ὀπίσω.

— Ἀκοῦς, Δελχαρώ, εἶπε, τῆς Ἀμέρσας μονάχα νὰ πῶ νὰ 'ρθῇ, ἢ νὰ 'ρθῇ καὶ τὸ Κρινιῶ μαζύ; Τί λὲς ἐσύ, πεθερά;

Καὶ ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀνυπόμονος·

— Πήγαινε τώρα, τί φέρνεις γῦρο; εἶπε. Ἂς ἐρθῇ ὅποιος ἐρθῇ!

Ἡ Δελχαρὼ ἐθρήνει ἠρέμα κύπτουσα ἐπὶ τοῦ λίκνου. Ὁ Ντανῆς πρὶν ἐξέλθῃ, ἔρριψε βλέμμα εἰς τὸ λίκνον καὶ εἰς τὴν σύζυγόν του.

— Ἄχ! *κρίμα, ζάβαλε!* εἶπε... Κ' ἔβλεπα κάτι ὄνειρα!.. βρέ, παιδιά!

Κ' ἐξῆλθε δρομαῖος.

Η'.

Τὴν ἑβδομάδα τῶν Βαΐων, μίαν πρωΐαν, ἀπῆλθεν ἡ Φραγκογιαννοῦ ὁλομόναχη εἰς τὴν ἐξοχήν, πρὸς τῆς Μαμοῦς τὸ ρέμμα. Ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν μικρὸν ἐλαιῶνα, τὸν ὁποῖον ὡς «ψυχομοῖρι» εἶχε λάβῃ ἀπὸ μίαν εὔπορον ὁπωσοῦν κουμπάραν της ἀποθανοῦσαν ἄκληρον, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε προσφέρει ἐκδουλεύσεις. Τὸ ἥμισυ τοῦ ἐλαιῶνος τούτου εἶχε δώσει ὡς προῖκα εἰς τὴν Δελχαρώ, τὸ ἄλλο ἥμισυ κατεῖχεν ἀκόμη ἡ γραῖα.

Ὀλίγαι ἑβδομάδες εἶχον παρέλθῃ ἀπὸ τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα διηγήθημεν. Οὐδεὶς δυσανάλογος θόρυβος εἶχε γίνῃ διὰ τὸ μικρὸν θυγάτριον τῆς Δελχαρὼς τῆς Τραχήλαινας, τὸ ὁποῖον ἔθαψαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Ἡ μήτηρ τοῦ βρέφους, ἂν καὶ εἶδε μέλανά τινα σημεῖα περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ μικροῦ παιδίου, δὲν θὰ ἐτόλμα ποτὲ νὰ κάμῃ λόγον, οὔτε ἄλλος θὰ ἐπίστευε τὸ ἔγκλημα τῆς μητρός της. Προφανῶς τὸ παιδίον εἶχεν ἀποθάνῃ ἀπὸ τὸν κοκκίτην.

Ὁ μόνος ἰατρός, ὅστις ὑπῆρχεν ἀπὸ χρόνων εἰς τὸ χωρίον, ὁ φιλάνθρωπος Βαυαρὸς Β. ἔτυχεν ἀπών. Εἶχεν ἀκουσθῆ καὶ πάλιν χολέρα εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν συνείθιζε ν' ἀποστέλλῃ κατ' ἐκλογὴν τὸν ἰατρὸν τοῦτον εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἓν Δήλῳ λοιμοκαθαρτηρίου.

Ἀντ' αὐτοῦ ἡ κυβέρνησις εἶχε στείλῃ προσωρινῶς ὡς ὑγειονόμον γηραιόν τινα ἰατρόν, τὸν κ. Μ., ὅστις δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη. Ἐν τῷ μεταξὺ ὑπῆρχεν εἷς ἀπόφοιτος τῆς ἰατρικῆς, διατρίβων ἐν τῇ νήσῳ. Οὗτος κληθεὶς ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἀστυνομίας ὅπως βεβαιώσῃ τὸν θάνατον, ἐκύτταξεν ἐπιπολαίως τὸ πρόσωπον τοῦ νεκροῦ βρέφους, παρεπονέθη διατὶ νὰ μὴν τὸν φωνάξουν ἐνόσῳ τοῦτο ἔζη κ' ἔδωκε τὸ «ἐνταφιαστήριον», γράψας «ἐκ σπασμώδους βηχός».

Ἡ γραῖα Χαδούλα ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔζησε ζωὴν τύψεων, ἀνησυχίας, καὶ μ' ἐξωτερικὸν σχῆμα ὡς νὰ εἶχε τέφραν ἐπὶ τῆς κόμης τῆς ψαρᾶς, τόσον ἐλαφρῶς κυπτὴν καὶ ἀκίνητον ἐτήρει τὴν κεφαλήν της, καὶ ὡς νὰ ἐφόρει τὴν μακρὰν μαύρην μανδήλαν της ὡς σάκκον μετανοίας. Ὅταν ἐμβῆκεν ἡ μεγάλη σαρακοστή, ἄρχισε νὰ συχνάζῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔκαμνε πολλὰς καὶ βαθείας γονυκλισίας, ἐμελέτα νὰ ἐξομολογηθῇ, καὶ ἀνέβαλλεν. Ἐνήστευεν ἄνευ ἐλαίου ξηροφαγοῦσα τὰς πέντε ἡμέρας ἑκάστης ἑβδομάδος, καὶ εἶχε βαστάξει «τρίμερο» τὴν πρώτην ἑβδομάδα καὶ τὸ μισοσαράκοστον. Ἐντρέπετο νὰ βλέπῃ τὴν κόρην της, *τὴν Δελχαρώ*, καὶ ἀπέφευγε ν' ἀντικρύσῃ τὸ βλέμμα της.

Τὴν ἡμέραν λοιπὸν ἐκείνην, τῆς ἑβδομάδος τῶν Βαΐων, ἔφθασεν ἡ Φραγκογιαννοῦ λίαν πρωῒ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψηλοῦ πετρώδους λόφου, τοῦ ἀντικρύζοντος ἐκ δυσμῶν τὴν πολίχνην, καὶ *ὀπόθεν μελαγχολικὸν πίπτει τὸ* βλέμμα ἐπὶ τοῦ μικροῦ κοιμητηρίου, ἁπλουμέ-

νου κάτω, ἐπὶ ὑψηλῆς θαλασσοπλήκτου λωρίδος γῆς, μὲ τὰ λευκὰ μνήματα, καὶ εὐθὺς φεύγει ζητοῦν φαιδρότητα καὶ ζωὴν εἰς τὰ γαλανὰ κύματα, εἰς τὸν εὐρὺν τριπλοῦν λιμένα, καὶ εἰς τὰ χλοερά, χαρίεντα νησίδια, τὰ φράττοντα τοῦτον ἐξ ἀνατολῶν καὶ μεσημβρίας. Ἐπάνω τῆς κορυφῆς ἐκείνης ἵστατο ἐρημικόν, ἄποπτον, ὡς φανὸς τὴν ἡμέραν λάμπων, τὸ ἐξωκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου. Ἡ Φραγκογιαννοῦ διῆλθεν ἔξωθεν, ποιοῦσα τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, κ' ἐνῷ εἶχε σκοπὸν νὰ εἰσέλθῃ, τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἐδίστασε, κ' ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της. «Δὲν εἶμαι ἄξια», εἶπε μέσα της, «νὰ μπῶ 'ς ἕνα ξωκλῆσι ποῦ τόσο συχνὰ λειτουργιέται... Ἂς πάω καλλίτερα στὸν Ἅϊ Γιάννη τὸν Κρυφό».

Μετὰ τοῦτο ἔφθασεν εἰς τὸν ἐλαιῶνα, ἐπεθεώρησεν ἓν πρὸς ἓν ὅλα τὰ ἐλαιόδενδρα διὰ νὰ ἰδῇ ἂν ἦσαν φουσκωμένα ἤδη. Ἦτο ἤδη περὶ τὰ μέσα Ἀπριλίου, τὸ δὲ Πάσχα ἤρχετο ὄψιμον. Παρεκάλει μέσα της τὸν Χριστὸν «νὰ δώσῃ λαδάκι, γιὰ ν' ἀναπλέψ' ἡ φτώχεια». Ἀπὸ δύο ἐτῶν, τῷ ὄντι, δὲν εἶχαν καρπίσει ἡ ἐληές, εἶχε δὲ ἀναφανῇ καὶ μία ὕπουλος ἀσθένεια, φθείρουσα τὸν καρπόν, καὶ μαυρίζουσα τοὺς κλῶνας τῶν δένδρων.

Ἀφοῦ ἔμεινεν ἐπ' ὀλίγον εἰς τὸν ἐλαιῶνα, ἐσηκώθη, στρέφουσα πολλάκις τὴν κεφαλὴν ὀπίσω, ὡς διὰ ν' ἀποχαιρετίσῃ τὰ ἐλαιόδενδρα καὶ ἀπεμακρύνθη. Ἔφθασε κάτω εἰς τὸ ρεῦμα καὶ ἤρχισε νὰ τὸ ἀνέρχεται, καθὼς πολλάκις συνείθιζε. Φέρουσα τὸ καλάθιόν της ὑπὸ τὸν ἀριστερὸν ἀγκῶνα, κρατοῦσα τὸ μαχαιράκι της μὲ τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν, ἔκυπτε παντοῦ, εἰς ὅσα μέρη αὐτὴ ἐγνώριζε, κ' ἔψαχνε νὰ εὕρῃ καυκαλῆθρες καὶ ζοχάρια καὶ μυρώνια, καὶ ἄνηθον διὰ νὰ γεμίσῃ τὸ καλαθάκι της, νὰ κάμῃ πήτταν, τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου, νὰ φάγῃ αὐτὴ κ' αἱ θυγατέρες της, ἀλλὰ νὰ προσφέρῃ κ' εἰς τὰς γειτόνισσες, ἀπὸ τὰς ὁποίας χάσιμον δὲν εἶχεν.

Ἐκτὸς τῶν ἀγριολαχάνων τούτων, τὰ ὁποῖα ὅλαι ἐγνώριζον νὰ συλλέγουν, ἡ Χαδούλα εἶξευρεν ἄλλα βότανα, χρήσιμα ὡς φάρμακα διὰ τοὺς ἀσθενεῖς, τὸ τρίμερο, καὶ τὴν δρακοντιὰ καὶ τὴν ἀγριοκρομμύδα, ἀνάμεσα εἰς τὰς κομάρους καὶ τὰς πτέριδας, καὶ παρὰ τὰς ρίζας τῶν ἀγρίων δένδρων, καὶ τοὺς μύκητας καὶ τὰς ἀκάνθας καὶ τὰς κνίδας, καθὼς καὶ τὸ πολυτρίχι εἰς τοὺς μικροὺς καταρράκτας τοῦ ρεύματος — τὸ ὁποῖον λέγουν ὅτι εἶνε φάρμακον διὰ τὰς λεχοὺς τὰς πυρεσσούσας.

Ἀφοῦ συνέλεξεν ἱκανὰ βότανα καὶ ἐκ τοῦ εἴδους τῶν ἰαματικῶν τούτων, τὰ ὁποῖα ἐτύλιξεν εἰς χωριστὸν μανδῆλι ἐντὸς τοῦ καλαθίου, καὶ ἡ ὥρα ἔκλινεν ἤδη πρὸς τὸ δειλινόν, καὶ ὁ ἥλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ἐντὸς τοῦ ρεύματος βαθεῖα ἦτο ἡ σκιά, καὶ ὁ θροῦς τῶν βημάτων της ἀντήχει ὡς δοῦπος σκληρὸς εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς της.

Ἡ γραῖα ἀνήρχετο ἤδη ὑψηλότερα, πρὸς τὴν ἀπότομον κορυφὴν τοῦ ρεύματος. Κάτω ἐχαράττετο βαθὺ τὸ ποτάμιον, τ' Ἀχειλᾶ τὸ ρέμμα καὶ ὅλην τὴν βαθεῖαν κοιλάδα μετὰ ἠρέμου μορμυρισμοῦ διέτρεχε τὸ ρεῦμα, κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκινητοῦν, λιμνάζον, ἀλλὰ πράγματι ἀεννάως κινούμενον ὑπὸ τὰς μακρὰς βαθυκόμους πλατάνους· ἀνάμεσα εἰς βρύα καὶ θάμνους καὶ πτέριδας, ἐφλοίσβιζε μυστικά, ἐφίλει τοὺς κορμοὺς τῶν δένδρων, ἔρπον ὀφιοειδῶς κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος, πρασινωπὸν ἀπὸ τὰς ἀνταυγείας τὰς χλοεράς, φιλοῦν καὶ ἅμα δάκνον τοὺς βράχους καὶ τὰς ρίζας, νᾶμα μορμύρον, ἀθόλωτον, βρῖθον ἀπὸ μικρὰ καβουράκια, τὰ ὁποῖα ἔτρεχον νὰ κρυβῶσιν εἰς τὸ θόλωμα τῆς ἄμμου, ἅμα κανὲν βοσκόπουλον, ἀφῆνον τὰς ὀλίγας ἀμνάδας νὰ βόσκουν εἰς τὴν δροσερὰν χλόην, ἤρχετο νὰ κύψῃ εἰς τὸ ρεῦμα, καὶ ἀνεσήκωνε πέτραν τινὰ διὰ νὰ τὰ κυνηγήσῃ. Τὸ λάλον, ἀσίγητον κελάδημα τῶν κοσσύφων ἀντήχει ἁρμονικὸν εἰς τὸ δάσος, τὸ περιστέφον ὅλην τὴν δυτικὴν κλιτύν, καὶ ἀνέρπον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἀναγύρου, ἕως τὴν Ἀετοφωλιὰν ἐπάνω — ὅπου ἐλέγετος ὅτι εἷς θαλασσαετὸς εἶχε κατοικήσει ἐπὶ τρεῖ, γενεὰς ἀνθρώπων ἐκεῖ, καὶ τέλος ἐξέλιπε χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἀετόπουλα. Εἰς τὴν ἐρημωθεῖσαν φωλεάν του εὑρέθη ὁλόκληρον μουσεῖον ἀπὸ τεράστια κόκκαλα θαλασσαίων ὄφεων, φωκῶν, καρχαριῶν καὶ ἄλλων ἐναλίων θηρίων, τὰ ὁποῖα εἶχε ξεφαντώσει κατὰ καιροὺς ὁ μέγας καὶ κραταιὸς ὄρνις τῶν θαλασσῶν, μὲ τὸ γρυπὸν ράμφος του τὸ κυανωπόν, καὶ μὲ τὸ τεφρὸν μεγαλοπρεπὲς πτέρωμα.

Ἐπάνω, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ρεύματος, εἰς ἕνα ζυγὸν σχηματιζόμενον μεταξὺ δύο βουνῶν, ἀνάμεσα εἰς τοῦ Κονόμου τὰ ῥόγγια καὶ εἰς τὸν Μικρὸν Ἀνάγυρον, ἐκεῖ εὑρίσκετο ἀπὸ παλαιὸν καιρὸν τὸ ἀρχαῖον, ἔρημον μονύδριον, ὁ Ἅϊς Γάννης ὁ Κρυφός. Ἦτο πράγματι κρυφός, κείμενος ὄπισθεν τοῦ μικροῦ αὐχένος, καλυπτόμενος ἀπὸ τὰ δύο βουνά, καὶ ἀπὸ πυκνὴν λόχμην. Εἴτε ἐκ τοῦ βορείου μέρους ἤρχετό τις, ὅπως τώρα ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀπὸ τ' Ἀχειλᾶ τὸ ῥέμμα, εἴτε ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ, ἐκ τῆς τοποθεσίας τῆς καλουμένης τοῦ Κονόμου τὰ ῥόγγια, καὶ ἂν ἐγγύτατα διήρχετο πλησίον τοῦ παλαιοῦ σεβάσματος, ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποπτεύσῃ τὴν ὕπαρξίν του, ἂν δὲν ἐγνώριζε καλῶς τὰ μέρη, ὅπως τὰ ἐγνώριζεν ἡ Φραγκογιαννοῦ.

Ὁ περίβολος καὶ τὰ ὀλίγα κελλία ἦσαν ἐρείπιον ἀπὸ πολλοῦ. Ὁ ναΐσκος ὠρθοῦτο ἀκόμη, ἀλλ' ἦτον ἔρημος καὶ ἀλειτούργητος. Τὸ καθολικὸν ἐστεγάζετο ἀκόμη, ἀλλ' εἰς τὸ ἅγιον βῆμα ἡ στέγη εἶχε καταρρεύσει πρὸς τὸ βόρειον, αἱ δὲ πλάκες τῆς σκεπῆς καὶ τὰ συντρίμματα εἶχον καλύψει τὸ θυσιαστήριον· ὑπῆρχε ξύλινον τέμπλον, πάλαι ποτὲ γλυπτὸν καὶ χρυσωμένον, ἐφθαρμένον καὶ δυσγνώριστον, ἀλλ' αἱ εἰκόνες ἔλειπον. Αἱ ὀλίγαι τοιχογραφίαι εἶχον φθαρῇ ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, καὶ τὰ πρόσωπα τῶν Ἁγίων δὲν διεκρίνοντο πλέον.

Μόνον δεξιόθεν τοῦ χοροῦ ὑπῆρχε μία τοιχογραφία παριστῶσα τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον μαρτυροῦντα τὸν Χριστόν· «Ἴδε ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.» Τὸ πρόσωπον καὶ ἡ χεὶρ τοῦ Βαπτιστοῦ, τεινομένη καὶ δεικνύουσα, διεκρίνοντο ὀπωσοῦν καλῶς. Τὸ πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος λίαν ἀμυδρῶς ἐφαίνετο ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ τοίχου.

Τὸν Ἅϊ-Γιάννην τὸν Κρυφὸν ἐπεκαλοῦντο τὸν *παλαιὸν καιρὸν* ὅλοι ὅσοι εἶχον «κρυφὸν πόνον» ἢ κρυφὴν ἁμαρτίαν. Ἡ γραῖα Χαδούλα ἐγνώριζε τὴν δοξασίαν ἢ τὸ ἔθιμον τοῦτο, καὶ διὰ τοῦτο ἐνθυμήθη νὰ ἔλθῃ σήμερον εἰς τὸν παλαιόν, ἔρημον ναΐσκον, ὅπως προσφέρῃ τὰς ἱκεσίας της. Προέκρινε τὸν ναὸν τὸν ἀλειτούργητον, ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐσύγχαζεν ὅλην τὴν σαρακοστήν, ἐτόλμα μόνον νὰ εἰσέρχεται μᾶλλον εἰς τὸν νάρθηκα, ὄπισθεν τοῦ ἐνὸς φύλλου τῆς γυναικείας πύλης, τοῦ κλεισμένου μὲ τὸν σύρτην — ὡς νὰ ἤσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ εἶν' ἑτοίμη πρὸς φυγήν, ἅμα τὴν ἐδίωκέ τις! Καὶ δὲν ἐφοβεῖτο τόσον μὴ τὴν διώξῃ ὁ Πιπανικόλας, ὁ αὐστηρὸς καὶ ἀσκητικὸς ἔφημέριος, ἢ ὁ κὺρ Δημητρὸς ὁ ἐπίτροπος, ὅστις πάντοτε ἐγόγγυζε καὶ ἦτο τραχὺς πρὸς τὰς γραίας, αἵτινες ἐπέμενον μὴ θέλουσαι ν' ἀνέρχωνται εἰς τὸν γυναικωνίτην, καὶ ἀπῄτουν νὰ ἔχουν διαρκῶς μικρόν, περίφρακτον μὲ σειρὰς στασιδίων διαμέρισμα, εἰς τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ ναοῦ· ἀλλ' ἐφοβεῖτο τὸν Ἀρχάγγελον, τὸν ἀγριωπόν, ὅστις ἦτο ζωγραφισμένος μεγαλωστὶ

ἐπὶ τῆς βορείας πύλης τοῦ ναοῦ, μὲ τὴν ρομφαίαν του τὴν φλογίνην εἰς τὴν χεῖρα.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἔρημον ναΐσκον, ἄναψεν ἓν κηρίον, τὸ ὁποῖον εἶχεν εἰς τὸ καλάθι της μαζὶ μὲ ὀλίγα πυρεῖα, κ' ἔκαμε τρεῖς στρωτὰς γονυκλισίας ἐμπρὸς εἰς τὴν τοιχογραφίαν τὴν ἡμιφθαρμένην. Εἶτα, ἀνακυκλοῦσα εἰς τὸν νοῦν τὴν ἔμμονον ἰδέαν, ἥτις τῆς εἶχε κολλήσει, χωρὶς νὰ τὴν ἐκφράζῃ μεγαλοφώνως, εἶπε μὲ φωνήν, τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ τις, ἂν παρίστατο μάρτυς τῆς σκηνῆς ἐκείνης: «Ἂν ἔκαμα καλά, Ἅϊ-Γιάννη μου, νὰ μοῦ δώσῃς σημεῖο σήμερα ..νὰ κάμω μία καλὴ πρᾶξι, ἕνα ψυχικό, γιὰ νὰ γαληνιάσ' ἡ ψυχή μου κ' ἡ καρδούλα μου!...»

Θ'.

Ἀφοῦ εἶχε γεμίσει τὸ καλάθι της, καὶ ὁ ἥλιος ἔκλινε πολὺ χαμηλά, καθὼς ἐξῆλθε τοῦ ἐρήμου ναΐσκου, ἡ γραῖα Χαδούλα ἐκίνησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πολίχνην. Κατῆλθε πάλιν τὸ ρέμμα-ρέμμα εἰς τὰ ὀπίσω, ἐστράφη δεξιά, ἄρχισε ν' ἀνηφορίζῃ πρὸς τὸν λόφον τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου, *ὁπόθεν εἶχεν ἔλθῃ. Μόνον πρὶν* φθάσῃ ἀκόμη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἵσταται τὸ παρεκκλήσιον, καὶ ὁπόθεν ἀνοίγεται μεγάλη θέα πρὸς τὸν λιμένα καὶ τὴν πόλιν, εἶδεν ἐκεῖ δεξιά της χαμηλὰ εἰς τὸ βάθος μικρᾶς κοιλάδος, ἥτις καλεῖται τῆς Μαμοῦς τὸ ῥέμμα, καὶ τέμνει κατ' ἀμβλεῖαν γωνίαν τὴν ἄλλην βαθεῖαν κοιλάδα τοῦ Ἀχειλᾶ, τὸν εὐρὺν καὶ καλῶς καλλιεργημένον κῆπον τοῦ Γιάννη τοῦ Περιβολᾶ, καὶ εἶπε μέσα της·

«Ἂς πάω στὸν μπαχτσὲ τοῦ Γιάννη, νὰ τοῦ γυρέψω κανένα μάτσο κρομμύδια, ἢ κανένα μαροῦλι, νὰ μὲ φιλέψῃ... Τί θὰ χάσω;»

Συγχρόνως, ἀνεπόλησε τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὅ,τι πρὸ ἡμερῶν εἶχεν ἀκούσει· ὅτι ἡ γυναῖκα τοῦ Γιάννη τοῦ Περιβολᾶ ἦτον ἄρρωστη. Ἠγνόει ἂν αὕτη εὑρίσκετο τώρα εἰς τὴν καλύβην τὴν ἐντὸς τοῦ κήπου, παρὰ τὴν εἴσοδον, ἢ ἂν ἐνοσηλεύετο εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κηπουρὸς ὁ ἴδιος θὰ εὑρίσκετο ἐξ ἅπαντος ἐδῶ, (συνεπέρανεν, ἐπειδὴ ἔβλεπε μακρόθεν ἀνοικτὴν τὴν θύραν τοῦ περιβόλου) ἐσυλλογίσθη νὰ τοῦ πουλήσῃ δούλευσιν, μὲ τὰ βότανα ποῦ εἶχε στὸ καλαθάκι της, ὑποσχομένη αὐτῷ «μαντζούνια» πρὸς ἴασιν τῆς γυναικός του. Εἶτα εὐθὺς πάλιν εἶπε καθ' ἑαυτήν.

«Τί δούλεψι νὰ κάμῃ κανεὶς στὴ φτώχεια!... Ἡ μεγαλείτερη καλωσύνη ποῦ μποροῦσε

νὰ τοὺς κάμῃ θὰ ἦτον νὰ εἶχε κανεὶς στερφοβότανο νὰ τοὺς δώσῃ. (Θέ μ', σχώρεσέ με!) Ἂς ἦτον καὶ παλληκαροβότανο! ἐπέφερε. Γιατὶ κάνει ὅλο κοριτσάκια, κι' αὐτὴ ἡ φτωχιά!... Θαρρῶ πῶς ἔχει πέντ' ἕξη ὡς τώρα. Δὲν ξέρω ἂν τῆς ἔχῃ πεθάνῃ κανένα ..ἀπ' αὐτὰ τὰ ἐφτάψυχα!»

Εἶχεν ἐρευνήσει, τῷ ὄντι, ἐπὶ χρόνους πολλούς, εἰς τὰ βουνὰ καὶ τὰς φάραγγας, ὅπως εὕρῃ «παλληκαροβότανο» διὰ τὴν κόρην της, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τῆς εἶχε δώσει δὲν ἐπέτυχεν· ἐξ ἐναντίας, ἐνήργησε μᾶλλον ὡς «κοριτσοβότανο». Καὶ ὅμως εἰς αὐτὴν ἄλλοτε, ὅταν τῆς τὸ ἔδωκεν ἡ ἀνδραδέλφη της, εἶχε τελεσφορήσει, διότι ἔκαμε τέσσαρας υἱούς, καὶ μόνον τρεῖς θυγατέρας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ στερφοβότανο», ὁ πνευματικὸς τῆς εἶχεν εἰπεῖ πρὸ χρόνων ὅτι εἶνε μεγάλη ἁμαρτία.

Πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου, καθὼς κατήρχετο τὸν δρομίσκον τῆς κλιτύος, εἶδεν ὅτι ὁ Γιάννης ὁ Περιβολᾶς δὲν εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ κήπου, ἀλλ' ἦτο τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸν γειτονικὸν ἀγρόν, τὸν ὁποῖον εἶχε φαίνεται ἐνοικιάσει ὡς κολλήγας ἀπὸ τὸν γείτονα. Ὁ ἀγρὸς ἦτον σπαρμένος κριθὴν λίαν χλοάζουσαν καὶ σπιθαμιαίαν ἤδη, ἔκειτο δὲ ἐπὶ χαμηλοτέρου ἀπὸ τὸν κῆπον ἐπιπέδου, ὡς ὕψος γόνατος. Ὁ Γιάννης, σκυμμένος εἰς μίαν ἄκρην τοῦ ἀγροῦ, ὡς φαίνεται, ἐβοτάνιζεν, ἤτοι ἐξερρίζωνε τ' ἄσχημα χόρτα καὶ τὰ ζιζάνια ἀνάμεσα εἰς τὸ σπαρτόν, ἐνόσῳ ἦτο ἁπόμη ἐνωρίς, καὶ ὁ ἥλιος ἔδυεν ἤδη. Εὑρίσκετο πέραν τῆς ἄλλης ἄκρας τοῦ κήπου, καὶ ὅταν ἡ Γιαννοῦ ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ περιβόλου, δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον, κρυπτόμενον ὄπισθεν τοῦ πυκνοῦ φράκτου, εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν, ὥστε δὲν ἠμπόρεσε νὰ τοῦ φωνάξῃ μακρόθεν τὴν καλησπέραν. Ἐκεῖνος, κύπτων, ὅλος ἔκδοτος εἰς τὴν ἐργασίαν του, οὔτε τὴν εἶδεν.

Ἡ γραῖα Χαδούλα εἰσῆλθε. Πλησίον τῆς θύρας ἦτον ἡ καλύβη, ἱκανῶς λευκάζουσα, μὲ ἐξωτερικὸν ὄχι πολὺ ἀκμαῖον οὔτε καθάριον. Ἐφαίνετο ὅτι πρὸ πολλοῦ χρόνου δὲν εἶχεν ἀσβεστωθῇ, κ' ἐμαρτύρει περὶ τῆς ἀρωστίας τῆς οἰκοκυρᾶς. Ἀταξία ἐργαλείων, χόρτων καὶ δεμάτων ὑπῆρχεν ἔμπροσθεν ταύτης. Ἡ θύρα ἦτο κλειστή: Τὰ δύο παράθυρα κλειστά. Μόνον εἷς φεγγίτης μὲ ὕαλον ὑπῆρχε πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ διὰ νὰ φθάσῃ ὡς ἐκεῖ ἐπάνω ἡ Φραγκογιαννοῦ, διὰ νὰ στηλώσῃ τὸ ἀνάστημά της καὶ ἴδῃ ἂν ἦτον ἄνθρωπος μέσα, ἔπρεπε ν' ἀνέλθῃ τὰς δύο ἢ τρεῖς βαθμῖδας, καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ μικρόν, ἄφρακτον σανίδωμα, τὸ καλούμενον «χαγιάτι».

Ἐνῷ ἐδίσταζον, ἂν ἔπρεπεν οὕτω νὰ κάμῃ, ἢ μᾶλλον ν' ἀνέλθῃ ἁπλῶς εἰς τὸ χαγιάτι καὶ νὰ κρούσῃ τὴν θύραν, ἤκουσε φωνὰς μικρῶν κορασίων. Ὀλίγον παρέκει ἦτον τὸ πηγάδι μὲ τὸν μάγγανον, καὶ δίπλα, ἡ στέρνα, χαμηλή, βαθεῖα, μὲ τὰς ὄχθας μόλις ἀνεχούσας ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν κτιστὴν ὄχθην, παρὰ τὸ χεῖλος τῆς στέρνας, ἐκάθηντο δύο μικρὰ κοράσια, τὸ ἓν ὡς πέντε ἐτῶν, τὸ ἄλλο ὡς τριῶν ἐτῶν, καὶ ἔπαιζαν μὲ μίαν καλαμιὰν καὶ μὲ σπάγγον καὶ ἓν καρφίον δεμένον εἰς τὴν ἄκρην, ὡς νὰ ἐψάρευαν τάχα ἐντὸς τῆς στέρνας.

— Νά!... μοῦ ἔδωκε τὸ σημεῖο ὁ Ἀϊς-Γιάννης, εἶπε μέσα της, σχεδὸν ἀκουσίως ἡ Φραγκογιαννοῦ, ἅμα εἶδε τὰ δύο θυγάτρια... Τί λευθεριὰ θὰ τῆς ἔκαναν τῆς φτωχιᾶς, τῆς Περιβολοῦς, ἀνίσως ἔπεφταν μέσ' τὴ στέρνα κ' ἐκολυμποῦσαν!... Νὰ ἰδοῦμε, ἔχει νερό;

Πλησιάσασα, ἔκυψε, καὶ εἶδεν ὅτι ἡ στέρνα ἦτον σχεδὸν γεμάτη· ὡς δύο τρίτα ὀργυιᾶς νεροῦ.

— Τί τ' ἀφήνει ἐδῶ, κεῖνος ὁ πατέρας τους, μικρὰ κορίτσια, εἶπε πάλιν ἡ Φραγκογιαννοῦ. Τάχα δὲν μποροῦν νὰ πέσουν καὶ μοναχά τους μέσα;...

Ἔστρεψεν ἀνήσυχον βλέμμα πρὸς τὴν καλύβην. Ἀλλ' αὐτὴ εἶχε τὴν ὄψιν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος μέσα.

Ἐκύτταξε μετᾶ περιεργείας τὰ δύο κορίτσια. Τὸ μεγαλείτερον τούτων ὡραῖον, ξανθόν, ἂν καὶ σχεδὸν ἄνιπτον, ἔκαμνεν ὡραίαν ἐντύπωσιν. Τὸ μικρότερον, χλωμόν, κακονδυμένον, ἐφαίνετο μᾶλλον νὰ πάσχῃ ἀπὸ «ζούραν», ἤτοι παιδικὸν μαρασμόν.

Ἕπεται συνέχεια

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Γερμανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή.

ΜΕΤΑ τὴν ἐναρκτήριον συνεδρίαν τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, περὶ ἧς ἐγένετο ἐπαρκὴς λόγος ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ τῶν «*Παναθηναίων*», ἐξηκολούθησαν ἀνελλιπῶς μέχρι σήμερον αἱ κατὰ δεκαπενθήμερον τακτικαὶ συνεδρίαι τῆς Σχολῆς ταύτης, ἐν μέσῳ τοῦ πάντοτε εἰς τὰς συνεδρίας ταύτας παρισταμένου πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ἐκ ξένων καὶ ἡμεδαπῶν ἀρχαιολόγων καὶ φιλαρχαίων. Ἰδοὺ δ' ἐν συντόμῳ τὰ κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε συνεδρίας ἀνακοινωθέντα.

Ἐν τῇ ***δευτέρᾳ*** συνεδρίᾳ, ἣν ἐτίμησε διὰ τῆς παρουσίας του καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν, ὡμίλησαν ὁ κ. Dörpfeld καὶ ὁ ἑταῖρος τῆς γερμ. σχολῆς κ. von Prott.

Ὁ πρῶτος ἐξέθηκε λεπτομερῶς τὰ ἀποτελέσματα τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος συνεχίσεως τῶν μεγαλοπρεπῶν *ἀνασκαφῶν τῆς Περγάμου*, δι' ἃς δαπανᾷ καὶ αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας. Πλὴν ἄλλων σπουδαίων μερῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἅτινα ἀπεκάλυψεν ἤδη ἡ συστηματικὴ ἀνασκαφὴ τῆς μεγαλοπρεποῦς πρωτευούσης τῶν Περγαμηνῶν βασιλέων, εὑρέθη, κατεδαφιζομένου μέρους τοῦ τεραστίου μεσαιωνικοῦ φρουρίου, ἀρχαία μεγαλοπρεπὴς πύλη τοῦ τείχους, σχεδὸν σῴα διασῳζομένη, μετὰ εὐρυτάτης κλίμακος ἐπίσης ἀθίκτου σῳζομένης, φερούσης δὲ πρὸς τὴν ἄνω πόλιν. Αἱ ὡραῖαι καὶ πολυάριθμοι φωτειναὶ εἰκόνες καὶ ἡ ζωντανὴ καὶ μετὰ σπανίας σαφηνείας ὁμιλία τοῦ ἀγορητοῦ κατέστησαν τὴν διάλεξιν ταύτην πάνυ ἐπαγωγὸν καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρχαιολόγους.

Ὁ δὲ κ. Prott ὡμίλησε περὶ τοῦ *Διονύσου καθηγεμόνος* τῆς Περγάμου, δείξας ὅτι γνωσταί τινες ἐπιγραφαὶ Μικρασιατικῶν πόλεων, τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν, ἀναφέρονται εἰς τὸ ἐν Περγάμῳ ἱερὸν Διονύσου τοῦ καθηγεμόνος, τοῦ στενῶς πρὸς τὴν λατρείαν τῶν Περγαμηνῶν βασιλέων συνδεομένου· πρὸς δὲ ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦτο κατεῖχεν ἐν Περγάμῳ τὴν παρὰ τὸ θέατρον ὑπὸ τὴν κορυφὴν τῆς Ἀκροπόλεως γνωστὴν ἀλλ' ἀνώνυμον μέχρι τοῦδε ἐπίπεδον θέσιν.

Ἐν τῇ ***τρίτῃ*** συνεδρίᾳ ὡμίλησεν ὁ Διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα Αὐστριακῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς κ. A. Wilhelm περί τινων ἀρχαίων *ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν*, ἰδίως δὲ περὶ μιᾶς, ἀποτελεσθείσης ἐκ δύο τεμαχίων εὑρεθέντων ἐν Σίφνῳ καὶ Σμύρνῃ, ἐξ ἧς τὸ πρῶτον νῦν μανθάνομεν τὸ σπουδαιότατον διὰ τὴν νομισματολογίαν γεγονός, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέβαλον εἰς τὰς συμμάχους αὐτῶν πόλεις τὰ *ἴδια αὐτῶν νομίσματα*, ἔθεσαν δὲ ἐκτὸς κυκλοφορίας τὰ ὑπὸ τῶν συμμαχίδων πόλεων κοπέντα πρότερον ἴδια νομίσματα. Μετ' αὐτὸν ὡμίλησεν ὁ βαυαρὸς ἀρχαιολόγος κ. H. Thiersch, ἐκθέσας τὴν ὑπ' αὐτοῦ τυχαίαν μὲν ἀλλὰ περιεργοτάτην ἀνακάλυψιν ἐν *Ἰδουμαίᾳ τῆς Παλαιστίνης μεγάλου ὑπογείου λαξευτοῦ τάφου*, φοινικικῆς οἰκογενείας ἐξελληνισθείσης. Ὁ τάφος οὗτος, μοναδικὸς τὸ εἶδος εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἐκ πολλῶν ὑπογείων δωματίων ἀποτελούμενος καὶ ἄρτι συληθείς, περιέχει πλείστας ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς μετὰ σπουδαίων χρονομετριῶν τῶν Σελευκιδῶν, καὶ πλείστας ζωηρὰς τοιχογραφίας ἀναφερομένας εἰς κυνήγια σπανίων ζῴων ἐκ τῶν χρησίμων εἰς τοὺς ζωολογικοὺς κήπους τῶν Πτολεμαίων τῆς Αἰγύπτου, οὓς φαίνεται ὅτι ὑπηρέτει ἡ οἰκογένεια αὕτη. Ἀπὸ δὲ τοῦ σχήματος τοῦ τάφου τούτου ὁρμηθεὶς ὁ ῥήτωρ ἐπραγματεύθη τὴν διάλεξιν αὐτοῦ διὰ πολυπληθῶν φωτεινῶν ἀκτίνων συνοδευόν, περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἱστορίας τῶν λαξευτῶν τάφων τῶν Αἰγυπτίων, Ἀσιατῶν, κτλ., πολλὰ διδάξας τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ.

Κατὰ δὲ τὴν ***τετάρτην*** συνεδρίαν ὡμίλησαν πάλιν ὁ κ. Dörpfeld *περὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου Παρθενῶνος*, καὶ ὁ κ. Γ. Σωτηριάδης, ἑλληνιστί, *περὶ τῶν τύμβων τῆς Χαιρωνείας*.

Ὁ κ. Dörpfeld, ἐν τῇ διαλέξει του ταύτῃ, μιᾷ τῶν σπουδαιοτάτων ἐξ ὅσων ἐποιήσατό ποτε, ἐζήτησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ τεραστία καὶ μεγαλοπρεπεστάτη θεμελίωσις τοῦ ἀρχαιοτέρου Παρθενῶνος, ἐφ' ἧς ἠγέρθη κατόπιν κατὰ σχέδιον

τροποποιημένον, ἤτοι πλατύτερος μὲν ἀλλὰ καὶ κατὰ πέντε περίπου μέτρα βραχύτερος, ὁ Παρθενὼν τοῦ Περικλέους, ἀνήκει εἰς ναὸν οὗ ἡ οἰκοδομία ἤρξατο πολὺ πρὸ τῶν Μηδικῶν πολέμων, ἐξηκολούθησε μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην καὶ εἶχε προχωρήσει εἰς ὕψος μέχρι τῶν δύο πρώτων σπονδύλων τῶν κιόνων, ὅτε οἱ Πέρσαι κυριεύσαντες τὴν Ἀκρόπολιν κατέστρεψαν αὐτόν, οὕτως ἡμιτελῆ ὄντα, θέσαντες πῦρ εἰς τὰ τεράστια ξύλινα ἱκριώματα, ἅτινα εἶχον ἐγείρει οἱ οἰκοδομοῦντες τὸν ναόν. Κατέδειξε δὲ πολλαχοῦ καταφανῶς σῳζόμενα, καὶ τοὺς σπονδύλους ἰδίως τῶν κιόνων καταστρέψαντα, τὰ ἴχνη τῆς κολοσσιαίας ταύτης πυρκαϊᾶς. Τὴν δ' ἐπὶ Περικλέους ἀλλαγὴν τοῦ σχεδίου τοῦ Παρθενῶνος τούτου, καθ' ἣν ὅμως εὐφυέστατα, ὀλίγον τι πρὸς βορρᾶν μετατεθέντος τοῦ ναοῦ, ἐχρησιμοποιήθη ἡ τεραστία καὶ εἰς μέγα βάθος ἐξικνουμένη προμηδικὴ βάσις τοῦ ναοῦ, ἐξήγησεν ὁ κ. Dörpfeld ὡς πρὸς μὲν τὸ εὐρύτερον πλάτος διὰ τῆς ἀνάγκης τοῦ πλατυτέρου χώρου, ὃν ἀπῄτει τὸ κολοσσιαῖον χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπερ συνέλαβεν ἡ φαντασία τοῦ Φειδίου, ὡς πρὸς δὲ τὸ βραχύτερον μῆκος, διὰ τῆς καταργήσεως δύο ἐσωτερικῶν δωματίων τοῦ ἀρχαιοτέρου σχεδίου. Διδακτικωτάτη ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἦτο ἡ μελέτη, ἣν ἐπεχείρησεν ὁ ῥήτωρ, τῶν πρὸς νότον τοῦ ναοῦ, παρὰ τὰ θεμέλια αὐτοῦ, διαδοχικῶν ἀναλημμάτων πρὸς ὑποστήριξιν τῶν χωμάτων κλπ.

Ὁ δὲ κ. Σωτηριάδης λεπτομερέστατα ἐξέθηκε τὰς σκέψεις, ἐλπίδας καὶ πράξεις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ λέοντος τῆς Χαιρωνείας γνωστὴν ἀνασκαφὴν δύο ἀρχαίων τύμβων. Ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη δὲν κατέληξεν εἰσέτι εἰς ὁριστικὸν ἀποτέλεσμα. Ἐν τούτοις φαίνεται, ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἀποτελεσμάτων, ὅτι ὁ πρῶτος τῶν τύμβων, πανάρχαιος ὤν, οὐδεμίαν σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς τὸν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μνημονευόμενον τύμβον τῶν Μακεδόνων τοῦ Φιλίππου, ὅστις ὅμως οὐδόλως ἀπίθανον εἶναι νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι εἶναι ὁ δεύτερος τύμβος, ὁ νῦν ἀνασκαπτόμενος.

Κατὰ δὲ τὴν ***πέμπτην*** συνεδρίαν τῆς Σχολῆς, πρῶτος ὡμίλησεν ὁ κ. Dörpfeld *περὶ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς Πολιάδος* Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ζητήσας νὰ λύσῃ τὰ πολυθρύλητα ἀρχιτεκτονικὰ καὶ λατρευτικὰ προβλήματα τὰ πρὸς τὸ Ἐρέχθειον συνδεόμενα. Κατὰ σπανίαν ἐξαίρεσιν τὰ ἐν τῇ διαλέξει ταύτῃ ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Dörpfeld δὲν ἐφάνησαν λίαν ἰσχυρά. Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν δυσχερεστάτων καὶ ἴσως μάτην ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀκόμη θὰ βασανίζῃ τοὺς ἀρχαιολόγους Κατόπιν ὁ κ von Prott ἐπραγματεύθη περὶ μεγάλης *ἐπιγραφῆς ἐκ Περγάμου*, περιεχούσης αὐτοκρατορικὸν ρωμαϊκὸν διάταγμα κανονίζον τὰ *τῶν κολλυβιστῶν* καὶ προφυλάσσον τοὺς κατοίκους ἀπὸ τῶν καταχρήσεων καὶ πιέσεων τῶν κολλυβιστῶν τῶν τὴν ἀλλαγὴν τῶν ἀργυρῶν ρωμαϊκῶν νομισμάτων πρὸς τὰ ἐγχώρια χαλκᾶ ἐκμισθούντων παρὰ τοῦ Κράτους. Ἡ πάνυ περίεργος ἐπιγραφὴ αὕτη, εἰς τὴν *κοινὴν* γεγραμμένη, εἶναι σπουδαιοτάτη ὑπὸ γλωσσικήν, οἰκονομολογικὴν καὶ νομισματικὴν ἔποψιν, ἔτυχε δὲ εὐτυχῶς ἑρμηνευτοῦ σοφοῦ καὶ εὐφραδοῦς, καταστήσαντος τὸ θέμα πάνυ ἐπαγωγὸν καὶ διδακτικὸν διὰ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ.

Ἐν δὲ τῇ ***ἕκτῃ*** συνεδρίᾳ ὡμίλησε πρῶτος εὐφραδέστατα ὁ νεαρὸς ἑταῖρος τῆς Σχολῆς κ. Kolbe περὶ τοῦ *Δημητριακοῦ πολέμου*, ἤτοι τοῦ οὕτω κληθέντος ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Δημητρίου τοῦ Β΄, δείξας κυρίως ὅτι μεγάλη ἐπιγραφή τις τῆς Ἐλευσῖνος ἀρχαιοτέρα θεωρουμένη, καὶ οἱ ἄρχοντες Λυσίας καὶ Κίμων ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην. Ἡ ἐπακολουθήσασα δὲ διάλεξις τοῦ κ. Thiersch περὶ τοῦ *Φάρου τῆς Ἀλεξανδρείας* δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μία τῶν σημαντικωτάτων τοῦ ἔτους τούτου. Οἱ ἀρχιτέκτονες ἤριζον μέχρι τοῦδε περὶ τοῦ σχήματος τοῦ περιφήμου τούτου οἰκοδομήματος, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς ἓν τῶν θαυμάτων τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τῆς ἀρχαίας ἀρχιτεκτονικῆς καὶ οὕτινος ἔχομεν πολλὰς μὲν ἀρχαίας ἑλληνικὰς καὶ ἀραβικὰς περιγραφάς, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα. Ἤδη ὁ κ. Thiersch ηὐτύχησε νὰ ἀνακαλύψῃ ἐν ἐρήμῳ μέρει τῆς Αἰγύπτου, παρὰ τὸ Ἀβουσίρ, μικρότερον φάρον, σχεδὸν σῶον διασῳζόμενον, Πτολεμαϊκῆς ὄντα ἐποχῆς καὶ προφανῶς οἰκοδομηθέντα κατ' ἀντιγραφὴν τοῦ περιφήμου Φάρου τῆς Ἀλεξανδρείας. Τῇ βοηθείᾳ λοιπὸν τοῦ Φάρου τούτου τοῦ Ἀβουσὶρ καὶ τῶν ἐπὶ πολυαριθμοτάτων Ἀλεξανδρινῶν νομισμάτων τοῦ Νομισμ. Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν σῳζομένων συνοπτικῶν εἰκόνων τοῦ Φάρου τῆς Ἀλεξανδρείας κατώρθωσεν ἤδη ὁ ῥήτωρ νὰ καταδείξῃ ὁποῖον ἀκριβῶς ἦτο τὸ σχῆμα τοῦ ἐκ τριῶν ἐπαλλήλων καθέτων τεραστίων πύργων ἀποτελουμένου οἰκοδομήματος τούτου, οὗ τὸ φῶς ἐφαίνετο ἀπὸ ἀποστάσεως ἑκατὸν μιλίων. Μεγίστης σπουδαιότητος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ φωτεινότατα ἦσαν ὅσα ἀνέπτυξε κατόπιν ὁ ῥήτωρ, ἀπὸ τοῦ Φάρου ὁρμώμενος, περὶ τῆς κατὰ πιστὴν ἀπομίμησιν αὐτοῦ οἰκοδομίας τῶν πρώτων μιναρέδων τῶν τεμενῶν τῶν Ἀράβων (ὧν καὶ τὸ ὄνομα *μιναρὲς* σημαίνει *φάρος!*) καὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν κωδωνοστασίων, ἰδίως δὲ τοῦ Ἁγ. Μάρκου τῆς Βενετίας.

Περὶ τῆς σπουδαιότατης ταύτης διαλέξεως τοῦ κ. Thiersch ἴσως γείνῃ ἐκτενέστερος λόγος ἐν τοῖς «*Παναθηναίοις*» μετὰ τὴν ἐπικειμένην δημοσίευσιν αὐτῆς.

Ἀγγλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή.

Τῇ 30 Ἰανουαρίου ἤρξαντο καὶ αἱ συνεδρίαι τῆς Σχολῆς ταύτης. Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην συνέλευσιν ὡμίλησαν, πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου παρισταμένου, ἀγγλιστὶ μὲν ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς κ. Bosanquet, ἑλληνιστὶ δὲ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου κ. Σβορῶνος. Ὁ πρῶτος ἐξέθηκε λεπτομερῶς τὰς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος *ἀνασκαφὰς τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Κρήτῃ*, ἰδίως δὲ ἐν τῷ παναρχαίῳ πολίσματι τοῦ πρὸς νότον τῆς ἀρχαίας Ἰτάνου Παλαιοκάστρου. Οἵας τερατίας ὑπηρεσίας καὶ ἀνακαλύψεις ὀφείλει ἡ Ἀρχαιολ. Ἐπιστήμη τῇ Ἀγγλικῇ Σχολῇ, ἕνεκα τῶν θαυμασίων αὐτῆς ἐν Κρήτῃ ἀνασκαφῶν, γνωρίζουσι πάντες νῦν. Τὰς ἐν τῇ μέσῃ Κρήτῃ μεγάλας ἀνακαλύψεις, ὡς πρὸς τὴν Μινωϊκὴν ἐποχήν, συμπληροῦσιν ἁρμονικῶς νῦν αἱ ἔρευναι τοῦ κ. Bosanquet καὶ τῶν Ἀγγλων αὐτοῦ συναδέλφων ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Κρήτῃ, τῇ ἑστίᾳ τῶν Ἐτεοκρήτων, ὧν πρωτεύουσα πόλις ἡ Πραισός Διὰ τῶν τελευταίων τούτων ἀνασκαφῶν ἦλθον εἰς φῶς πολλὰ τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν ἰδιωτικὸν κυρίως βίον, τὰς ἰδιαιτέρας κατοικίας, τὴν ἀγγειοπλαστικὴν κλπ. τῶν ἀνθρώπων τῆς παναρχαίου ἐκείνης ἐποχῆς, οὕτω δὲ αἱ γνώσεις ἡμῶν συμπληροῦνται καθ' ἑκάστην εἰς σαφῆ καὶ τελείαν σχεδὸν ἱστορικὴν εἰκόνα.

Μετὰ τὸν κ. Bosanquet ὁ κ. Σβορῶνος ὡμίλησε *περὶ τοῦ παρὰ τὸν Ὠρεὸν* ἀνακαλυφθέντος μεγάλου *θησαυροῦ ἀργυρῶν νομισμάτων* τῆς ἐποχῆς τῶν τελευταίων βασιλέων τῆς Μακεδονίας, δείξας διὰ τῆς λεπτομεροῦς χρονολογικῆς ἐξετάσεως αὐτοῦ καὶ τῇ βοηθείᾳ ἀρχαίων κειμένων ὅτι ὁ θησαυρὸς οὗτος ἐτάφη ἐν ἔτει 171 π. Χ., ὅτε ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Περσεὺς καταστρέψας περὶ τὸν Ὠρεὸν τὸν Ρωμαϊκὸν στόλον καὶ ἀποβὰς εἰς Ὠρεὸν προέβη εἰς ἀγορὰν παρ' ἐγχωρίων Ἑλλήνων τῶν χρησίμων τῷ στόλῳ διὰ μακεδονικοῦ ἀργυρίου, ὅπερ οἱ τοὺς Ρωμαίους φοβούμενοι Ἕλληνες οὗτοι κατέκρυψαν εἰς τὴν γῆν ἅμα τῇ ἀναχωρήσει τοῦ Περσέως καὶ πρὶν ἢ προφθάσωσι νὰ ἀναμίξωσιν αὐτὰ μετ' ἐγχωρίων νομισμάτων.

ΑΚΡΟΑΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς νέας ἑκατονταετηρίδος ὁ ἐν Στρασβούργῳ καθηγητὴς Τσίγκλερ (Ziegler) ἐδημοσίευσεν ἓν ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ τῶν πνευματικῶν καὶ κοινωνικῶν ρευμάτων τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος. Ὀγκώδες καὶ μετὰ φιλοπονίας συνταχθὲν ἔργον, ὄχι ὅμως καὶ μεγαλούργημα. Ὅ,τι περιέχεται ἐν αὐτῷ τὸ ἔχομεν ἤδη κάπου ἀναγνώσει Ἐν τούτοις εὐχαρίστως τὸν παρακολουθεῖ κανεὶς εἰς τοὺς γνωστοὺς δρόμους καὶ παρατηρεῖ πόσον ἐν τέλει θαυμασίως ἐπροχωρήσαμεν, ποίαν κληρονομίαν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῷ βίῳ παρελάβομεν παρὰ τῶν πατέρων μας. Εἶνε ἀρά γε θησαυροὶ διὰ τοὺς ὁποίους δικαιούμεθα νὰ χαίρωμεν ἢ βάρη, βαρέα, καταθλίβοντα βάρη διὰ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ καταρασθῶμεν τὸ παρελθόν;

Ὁ κ. Τσίγκλερ εἶνε εὐχαριστημένος ἐκ τοῦ τελικοῦ ὑπολογισμοῦ του καὶ καταθέτει ἐν τέλει τὴν γραφίδα εὐέλπις περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἐν τούτοις δὲν ἐκτίθεται εἰς προφητείας καὶ τοῦτο εἶνε τὸ ἀξιέπαινον τῆς ἐργασίας τοῦ σπουδαίου καὶ μετριόφρονος τούτου ἀνδρός. Τὰ κύρια αὐτοῦ ἐνδιαφέροντα δὲν κεῖνται ἐν τῇ αἰσθητικῇ περιοχῇ καὶ διὰ τοῦτο αἱ περὶ τῆς λοιπῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως γνῶμαι αὐτοῦ εἶνε εὐστοχώτεραι.

Μία σκέψις κατέλαβε τοὺς κυριωτέρους ἀνεπτυγμένους λαοὺς περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, δὲν κατέλιπε δὲ αὐτοὺς πλέον, καὶ εἰς τὴν νέαν ἀκόμη κατέχει αὐτοὺς μετ' ἀκαθέκτου ὁρμῆς καὶ ἐπιμονῆς: ἡ σκέψις περὶ τοῦ *κοινωνικοῦ* ὡς ὑπερτάτου παράγοντος τοῦ πολιτισμοῦ. Εἰς πάσας τὰς περιοχὰς τοῦ βίου ἐνίκησε ἢ ἀγωνίζεται περὶ τῆς νίκης· καὶ ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, ἐν αὐτῷ κεῖται πᾶσα ἀνθρωπίνη εὐδαιμονία. Νέα κοινωνικὴ

τάξις ἔλαβεν ἐνεργὸν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἡ τετάρτη, οἱ πενέσται. Ὁ Τσίγκλερ μετὰ χαρᾶς παρατηρεῖ τὴν ἐξέλιξιν ταύτην καὶ τὰς μορφὰς εἰς τὰς ὁποίας πραγματοποιεῖται ἡ γενικὴ ἰδέα.

Καὶ ἕτερος ἀκόμη ζητεῖ νὰ καταστήσῃ εἰς ἡμᾶς γνωστὸν τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ᾠκοδόμησαν οἱ νέοι χρόνοι καὶ μέλλουσι νὰ οἰκοδομήσωσι: ὁ Γερμανοάγγλος Χούστον-Τσάμπερλαιν, ὅστις μόνον τὸ ὄνομα ἔχει κοινὸν πρὸς τὸν ἄγγλον ὑπουργὸν τῶν ἀποικιῶν. Τὸ ἔργον του «αἱ θεμελιώδεις βάσεις τῆς ΙΘ΄ ἑκατονταετηρίδος» ἔσχε πρωτοφανῆ ἐπιτυχίαν. Εἰσέδυσεν εἰς ὅλους τοὺς συνηθισμένους ἐν γένει ν' ἀναγινώσκουν. Ἐπιστήμονες καὶ συγγραφεῖς ἐπραγματεύθησαν περὶ αὐτοῦ· ὁλόκληρος φιλολογία παρῆχθη περὶ τοῦ βιβλίου, τὸ δὲ ῥεῦμα δὲν ἐστείρευσεν ἀκόμη. Συλλογὴ κριτικῶν καὶ ἀντικριτικῶν ἐδημοσιεύθη, ἐν τῇ ὁποίᾳ δυνάμεθα νὰ προσανατολισθῶμεν διὰ τὴν ἀνήκουστον ἐπιτυχίαν τοῦ κ. Τσάμπερλαιν. Καὶ τὸ αἴτιον; Κατώρθωσε δι' ἐλκυστικοῦ ὕφους, τὸ ὁποῖον ὁ Γερμανὸς τόσῳ περισσότερον ἀγαπᾷ ὅσῳ σπανιώτερον τὸ εὑρίσκει, νὰ εἰσαγάγῃ μέθοδον ἱστορικῆς ἐπισκοπήσεως ἥτις κυρίως εἰπεῖν παραποιεῖ ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἀνατρέπει πᾶσαν ἱστορίαν. Ὅτι δικαιολογεῖται διὰ τὴν ἔρευναν τῶν ἀρχεγόνων χρόνων τοῦ πολιτισμοῦ, καθ' οὓς ὁ ἀποχωρισμὸς καὶ ἡ ἀπομόνωσις τῶν λαῶν ἀπετυπώθη ἰσχυρῶς, τοῦτο ἀπέκτησε παρ' αὐτῷ δογματικὴν σημασίαν διὰ τὴν νεωτέραν ἱστορίαν. Εἰσήγαγε πάλιν τὴν ἔννοιαν τῆς «φυλῆς» εἰς τὴν μεθοδικὴν τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ μίαν μόνην φυλὴν ἔχουσαν τὴν δύναμιν καὶ ἀξίαν ἐπικρατήσεως παραδέχεται, τὴν ἀρείαν, ἐξ αὐτῆς δὲ πάλιν τὴν ὑψίστην βαθμίδα, τὴν γερμανικήν. Πάντα τὰ ἄλλα εἶνε ὑποδεέστερα, νοσηρὰ καὶ παρηκμακότα. Ἀλλ' ὅμως αἱ πηγαὶ τῆς Γνώσεως, τῆς Πίστεως, τῆς Ἠθικῆς δὲν ἐξέβλυσαν ἐκ τῶν Γερμανῶν. Αὐτὸ δὲν βλάπτει· ὁ κ. Τσάμπερλαιν εὑρίσκει διέξοδον. Ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο Ἰουδαῖος ἀλλ' ἄρειος, ὅτι ὁ Ἰταλὸς Δάντης εἶχεν εἰς τὰς φλέβας αὐτοῦ γερμανικὸν αἷμα, ἐν ἑνὶ λόγῳ μετασκευάζει τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν ἀκριβῶς ὅπως τοῦ φαίνεται ὠφέλιμος. Ἐπιστημονικῶς τοιαῦται «ζοῦρλαι» ἐπροξένησαν ἀρκετὰ ψυχρὰν ἐντύπωσιν, οἱ δὲ ὀπαδοί του οὐδόλως λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν σοβαρῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Τσάμπερλαιν ἐνυπάρχει μεγάλη πολιτικὴ σημασία. Μορφώνει ἀκρᾶτους φιλοπάτριδας, σωβινιστάς, καὶ ὑπερηφάνους, οἵτινες εἰς τὰ σκότη τοῦ Γερμανισμοῦ φαίνονται ὑπερβαίνοντες ὅλον τὸν κόσμον. Ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι γεννᾶται ἡ διχοστασία, πρὸς τὰ ἔξω δὲ ἀπρεπὴς ἀλαζονεία. Ὁ κ. Τσάμπερλαιν ἐνέχεται ἀρκετὰ εἰς τὴν ἐν Γερμανίᾳ ἐμφάνισιν καὶ πάλιν τοῦ ἀντισημιτισμοῦ καὶ εἰς τὸ ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Φρειδερῖκος ἐπεκλήθη ὡς γνωστὸν αἴσχος τοῦ αἰῶνος.

Ἀλλ' ὄχι μόνον τὰ πνεύματα ἀλλὰ καὶ αἱ καρδίαι σφοδρῶς συνεταράχθησαν. Ὁ Ἀσσυριολόγος καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίου Δέλιτς σείει τὰ θεμέλια τῆς θρησκείας. Ἀξιοῖ ὅτι ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ πίστις τὴν ὁποίαν ἐδίδαξεν ὁ Μωϋσῆς στερεῖται τῆς προτεραιότητος, τὴν ὁποίαν τέως Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοὶ ἀσμένως παρεδέχοντο. Αἱ ῥίζαι τῆς μονοθεΐας καὶ τοῦ ἱεροῦ Δεκαλόγου δὲν εὑρίσκονται ἐν τῷ Ἰσραηλιτικῷ λαῷ ἀλλ' ἐν τῷ νομοθετικῷ κώδικι τοῦ Βαβυλωνίου βασιλέως Ἀμμιῥάβιος. Νέον βεβαίως δὲν εἶνε τοῦτο καὶ οὐδεὶς ποτε ἀμφέβαλε ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ δὲν ἐγεννήθη πλήρης καὶ ἐντελὴς ὡς ἡ Ἀθηνᾶ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός. Ἀλλ' ἡ Αὐλὴ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν κ. Δέλιτς καὶ τοιουτοτρόπως ἡ Βαβυλὼν ἔγινε συρμός. Ἐντελῶς διασκεδαστικὴ εἶνε ἡ ἀπόκλισις αὕτη πρὸς τὴν κίνησιν τοῦ Βαβυλωνισμοῦ ἥτις βαθμηδὸν κατέλαβε τὴν πρωτεύουσαν.

Ἂν ἐζήτει τις ἕνα τύπον διὰ τοῦ ὁποίου νὰ καθορίσῃ τὸ γερμανικὸν ἐνεστὼς ἠδύνατο νὰ τὸ ἀποκαλέσῃ «χρόνον τοῦ πόθου». Παράγονται ὀλιγώτερα καλλιτεχνικὰ ἔργα παρὰ ἔργα περὶ τέχνης. Ἡ λέξις «Ἀναγέννησις» ἠχεῖ, εἴπέρ ποτε, διὰ τῶν περιοδικῶν. Ἀλλὰ τί εἶνε Ἀναγέννησις δὲν διευκρινίζεται καθαρῶς ἐκ τοῦ συμφύρματος τῶν γνωμῶν. Ποικίλην καὶ ὡς ψηφοθετήματος ὄψιν ἔχει ἡ νεωτάτη Αἰσθητική. Ὁ εἷς θέλει διὰ τῆς τέχνης νὰ παιδεύσῃ πρὸς τὴν ζωήν, ὁ ἄλλος διὰ τῆς ζωῆς πρὸς τὴν τέχνην. Ὁ τρίτος δὲν ἀρκεῖται εἰς αὐτὰ καὶ θέλει νὰ δημιουργήσῃ ὁλόκληρον ἔθνος μεγαλοφυῶν. Λοιπὸν ἐθνικὴν καὶ παιδαγωγικὴν συγχρόνως μέθοδον, ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀτομικῆς λατρείας τοῦ ἀτόμου, ὅπως ὄχι πρὸς τὰ πρόσω ἀλλὰ πρὸς τὰ ἄνω παιδεύσῃ αὐτόν.

Ὁ πόθος. Εἰς πάσας τὰς τέχνας παρήγαγε νέον τι, ἐγονιμοποίησε τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικήν, τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν πλαστικήν. Μία μόνη τέχνη δὲν ἠδυνήθη νὰ προσλάβῃ ἴδιον νεώτερον ὕφος, ἡ ἀρχιτεκτονική. Ἀπὸ τῶν γραμμῶν τῆς ἀρχαίας τέχνης, διὰ τοῦ Γοτθικοῦ καὶ τῆς Ἀναγεννήσεως μέχρι τοῦ ρυθμοῦ «μπαρὸκ» καὶ τῆς αὐτοκρατορίας, δὲν ἐχώρησε πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἀλλὰ πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ὀπίσω. Ὁ κύκλος τῆς ἀναπτύξεως περιεστράφη περὶ ἑαυτὸν καὶ κατὰ τὰ φαινόμενα τοῦτο ἔγκειται ἐν τῇ φύσει τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ ἐκτὸς εἰδῶν τινων ρυθμοῦ καὶ οὕτω εἶνε καταδικασμένη εἰς τὴν στασιμότητα καὶ τὴν ὀπισθοχώρησιν. Διότι καὶ ἡ λεγομένη νέα τέχνη (art nouveau) ἂν μετὰ προσοχῆς ἐξετάσῃ τις αὐτήν, βλέπει ὅτι εἶνε κρᾶμα ρυθμοῦ ἰσλαμικοῦ, ἰνδικοῦ, ἑλληνικοῦ καὶ μπαρόκ. Καὶ ἐν τούτοις νέος ρυθμὸς ἐγεννήθη. Οἱ ἀρχιτέκτονες τῆς συντεχνίας δὲν ἐδημιούργησαν βεβαίως αὐτόν, οἱ ὡς καλλιτέχναι καμαρόνοντες ἐν τῷ ἀκαδημαϊκῷ μανδύᾳ· εἶνε ὑπὲρ τὸ δέον προσκεκολλημένοι εἰς τὸ ἀρχαϊκὸν καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἐλευθέρα ἡ ἰχνογραφικὴ των μολυβδίς. Ὁ νέος ρυθμὸς εἶνε προϊὸν τῶν μηχανικῶν οἵτινες ἐργάζονται μὲ σίδηρον καὶ μὲ χάλυβα. Ἐκ τῆς νεωτέρας ὕλης προέκυψαν προβλήματα μορφῆς τὰ ὁποῖα ἠξίουν νεωτέραν λύσιν. Ὁ ὑπὸ τοὺς κολοσσιαίους θόλους τῶν σιδηροδρομικῶν σταθμῶν τοῦ Βερολίνου, τῆς Δρέσδης, τῆς Γενούης σταθείς, ὁ μετὰ νοημόνων ὀφθαλμῶν παρατηρήσας τὰς ζευγνυούσας τὸν Ρῆνον, τὸν Δούναβιν, τὸν Τάμεσιν γεφύρας, οὗτος συνησθάνθη ὅτι εὑρίσκεται ἐνώπιον καλλιτεχνικῶν ἔργων, ἅτινα ὅσον παμμέγιστα εἶνε, τόσον πελωρίας δυσχερείας παρεῖχον πρὸς κατανίκησιν. Μεγαλοπρεπὲς κάλλος ἐνυπάρχει εἰς τοιαῦτα οἰκοδομήματα, ρυθμὸς ὅστις ἐνθυμίζει τὴν μουσικὴν τῶν Νιβελοῦγκεν. Ἂν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ εἶνε *παγωμένη μουσική*, ἐνταῦθα ἀπεπήχθησαν συμφωνίαι Προμηθέως. Ἡ ποίησις ἤδη πρὸ πολλοῦ ἐπελήφθη τοιούτων φαινομένων. Πρὸ μικροῦ δὲ ὁ λογογράφος Γουλιέλμος Σαῖφερ ἡρμήνευσε τὰς ὑπολανθανούσας καλλονὰς τῶν γεφυρῶν τοῦ ἀγαπητοῦ μας Ρήνου. Δι' αὐτῆς ἐχωρήσαμεν ἓν βῆμα ἐγγύτερον πρὸς τὸν σκοπόν, νὰ συνδέσωμεν εἰς ἓν τέχνην καὶ ζωήν. Ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἡ ταπεινὴ ὕπαρξις, αἱ καθημεριναὶ μικρότητες πρέπει νὰ πληρωθῶσι τέχνης. Τὸ ὄνομα ἐφηρμοσμένη τέχνη ἐπενοήσαμεν ἐν Γερμανίᾳ. Ὑπὸ τὴν «φίρμαν» ταύτην περιλαμβάνονται πολλὰ ἀνόητα ἀλλὰ καὶ πολλὰ καλά. Εἷς δραστηριώτατος ἐργάτης ἐν τῷ κύκλῳ τούτῳ, ὁ Ροβέρτος Ἔκμαν, δυστυχῶς ἀπέθανε προώρως. Τώρα κτίθεται μέρος τῶν ἔργων του. Ἀλλὰ φεῦ! εἶνε μόνον διὰ τοὺς εὐδαίμονας τοὺς ἐμβάλλοντας τὴν χεῖρα εἰς πλήρες θυλάκιον. Καὶ οὕτως ἡ ὅλη κίνησις προσλαμβάνει χαρακτῆρα ἄκρως ἀποκλειστικόν. Τώρα διακεκριμένοι ζωγράφοι ἐν Βερολίνῳ διωργάνωσαν διαλέξεις διὰ κυρίας, αἵτινες θὰ ἐπεθύμουν ὁδηγίας εἰς τὰ ζητήματα τῆς περὶ τὴν ἐνδυμασίαν καλαισθησίας· καὶ τοῦτο ἤδη ἀποδεικνύει εἰς ποίους ἐπιτρέπονται αἱ τοιαῦται φιλοτεχνήσεις.

Πρὸς τί εἶπα ὅλα ταῦτα; Ἀποδεικνύουσι, νομίζω, ἀνάπτυξιν τοῦ καλαισθητικοῦ συναισθήματος τοῦ ἐνεστῶτος, ὁλονὲν ἰσχυροτέραν γινομένην. Καὶ τοῦτο εἶνε καλόν. Ἡ τεχνη εἶνε μέγα, εὐρὺ ῥεῦμα, καὶ τὰ πολλὰ παραποτάμια καθιστῶσιν αὐτὸ ἰσχυρότερον καὶ ἐξογκοῦσιν αὐτὸ ἔτι μᾶλλον.

ΜΑΞ ΧΟΧΔΟΡΦ

Ἑλληνικὰ τραγούδια ἐν Βερολίνῳ.

Μία καλλιτέχνις.

Ἐθεώρησα ἐπίκαιρον, τώρα ὅπου τόσος περὶ Ἄραμη γίνεται ἐν Ἀθήναις λόγος, νὰ γνωρίσω εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «*Παναθηναίων*» μίαν μεγάλην καλλιτεχνικὴν προσωπικότητα στενῶς συνδεσμένην πρὸς τὸ ἔργον τοῦ ὁμογενοῦς τραγουδιστοῦ καὶ συνθέτου. Ἡ δεσποινὶς **Farrar** εἶναι ἡ πρώτη Γερμανὶς ἀοιδὸς ἥτις ἐπαρουσίασεν εἰς τὰς συναυλίας της τὰ τραγούδια τοῦ Ἄραμη. Εἰς τὴν ὑπέροχον αὐτῆς ἀπόδοσιν καὶ ἐκτέλεσιν ὀφείλεται μέγα μέρος τῆς ἐπιτυχίας καὶ εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς ἣς ἔτυχεν ἡ ὅλως νέα διὰ Γερμανοὺς καὶ ἄγνωστος ἐθνική μας μουσική.

Ἡ **Geraldine Farrar** ἐγεννήθη ἐν Βοστώνῃ (Ἀμερικὴ) ὅτου καὶ κατ' ἀρχὰς ἐσπούδασε μουσικήν. Βραδύτερον ἐλθοῦσα εἰς Παρισίους ἐξεπαιδεύθη καὶ ἐτελειοποιήθη ἀπὸ τὸν περίφημον Π. Τροβατέρρο. Εἰς συναυλίαν δοθεῖσαν παρὰ τῷ Ἀμερικανῷ πρεσβευτῇ τὴν ἤκουσεν ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ὁ Β΄ καὶ τόσον ἐμαγεύθη ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς φωνῆς της ὥστε τὴν ἐκάλεσεν εἰς Βερολῖνον. Ἐδῶ ἔκαμε τὴν πρώτην ἐμφάνισίν της εἰς τὸν Φάουστ (Βασιλ. Μελόδραμα). Φωνὴ ὑπερόχως γλυκεῖα, ἔκφρασις ἔκτακτος, φυσικότης καὶ τέχνη, πρὸ παντὸς τέχνη. Ἡ πρώτη της ὑπῆρξε δι' αὐτὴν θρίαμβος (1901). Οἱ κριτικοὶ τὴν ἀπεθέωσαν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔδωσε Τραβατόρε. Τελεία. Ἔκτοτε προσελήφθη εἰς τὸ Βασιλικὸν Μελόδραμα καὶ εἶναι τώρα ἡ πρώτη ὑψίφωνος, θεωρουμένη μία τῶν μεγαλειτέρων ἀοιδῶν τοῦ γερμανικοῦ θεάτρου. Εἰ-

Γεραλδίνη Φάρραρ

ναι μόλις εἰκοσαέτις. Πλὴν τούτου ὅμως ἡ Μὶς Φάρραρ εἶναι καὶ ἡ ὡραιοτέρα τῶν Γερμανίδων ἀοιδῶν. Σῶμα ἔκτακτον· γλυκυτάτη ἔκφρασις· κάτι ἰδανικῶς ἀγνὸν καὶ παρθενικὸν εἰς τὸ σύνολον. Ἐκτάκτου παιδεύσεως, λάτρις παντὸς ὡραίου, παντὸς ἑλληνικοῦ· τόσον ἐνεθουσιάσθη καὶ ἐνεκολπώθη τὸ ἔργον τοῦ Ἄραμη, τόσον τῆς ἤρεσαν τὰ ᾄσματά του, ὥστε δὲν λείπουν ποτὲ ἀπὸ τὰ προγράμματα τῶν συναυλιῶν της. Μεθ' ὑπερηφανείας ἀληθῶς ἐθνικῆς μανθάνω ὅτι τὰ ψάλλει εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ὅτι ἀρέσουν πάντοτε ἐπαναλαμβανόμενα. Εἶναι ἡ χαδεμένη τῶν Βερολινέζων ἡ ὡραία Ἀμερικανίς, ἡ τόσον φυσικῶς καὶ μὲ τόσην ἔκφρασιν ἀποδίδουσα τὰ ἐθνικά μας ᾄσματα.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΕΑΝΘΗΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Πολυπαλληκαρισμός.

ΕΝΑΣ πλούσιος νέος τῶν Ἀθηνῶν ἐπολέμησε σὰν ἥρως εἰς τὰς μάχας τῆς Κρήτης. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐσκοτώθη προχθὲς εἰς τὸ καφεσαντάν! Πρᾶγμα ποῦ σημαίνει ὅτι ἔλειπεν ἀπὸ τὸν πολυθρήνητον νέον κάτι πολύτιμον, αὐτὸ ποῦ λέγεται *γραμμὴ τῆς ζωῆς*. Ὁ ἥρως εἶνε κάτι συστηματικόν. Μία χαραγμένη γραμμή. Ἅμα διαφύγῃ τὸν θάνατον εἰς τοὺς κρητικοὺς βράχους καὶ τὸν εὕρῃ ἰρία μέτρα ὑπὸ τὴν γῆν, εἰς ἕνα ὑπόγειον καφφδεῖον τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ἡρωϊκὴ γραμμὴ ἐκόπη. Τὸν ἔκλαψα, ἀλλὰ δὲν τοῦ τὸ συγχωρῶ. Οἱ θάνατοι τῶν καφεσαντὰν εἶνε διὰ τοὺς χυδαίους. Καὶ ὁ ἀληθινὸς παλληκαρᾶς, κατὰ τὸν ἰδεώδη τίτλον αὐτοῦ τοῦ τίτλου τοῦ ἐκχυδαϊσθέντος ἀπὸ τὰ πράγματα, ὅταν μπαίνει εἰς αὐτὰ τὰ κέντρα, πρέπει νὰ μπαίνῃ ὡσὰν ἀρνί. Ὅπως καὶ οἱ λαγοὶ μπαίνουν ἐκεῖ ὡς παλληκαρᾶδες.

Ο ἄνθρωπος διὰ τὸν ὁποῖον ὁμιλῶ, ξεύρετε ποιὸς ἦτο; Ἦλθαν Κρῆτες πολεμισταὶ καὶ κατέθεσαν εἰς τὸν νεκρόν του ἄνθη. Διηγοῦνται ὅτι ἐκυνηγοῦσε τὴν τουρκικὴν σφαῖραν, ἀναπηδῶν ἀπὸ τὰ προχώματα, ἐκθέτων τὸ πλατύ του στῆθος, διψῶν γιὰ μολύβι. Καὶ ἦτο — μία ἄλλη σπουδαία λεπτομέρεια — πλούσιος. Ἐρωτᾶται:

— Ἔπρεπε νὰ σκοτωθῇ εἰς καφεσαντάν;

Ἀπὸ μίαν φλόγα πιστολιοῦ ἀναπηδοῦν τὰ πλατύτερα κοινωνικὰ ζητήματα ποῦ ἔχει ὁ στενὸς αὐτὸς τόπος. Καὶ ἐδῶ ἀναπηδᾷ τὸ ζήτημα τοῦ πῶς ζῇ ἕνας νέος παραλῆς εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ ἄλλα πολλὰ μαζύ. Ἂν ἡ ἑλληνικὴ πρωτεύουσα, εἰς τὸ ἀστειότατον σημεῖον ποῦ εὑρίσκεται κοινωνικῶς, δικαιοῦται νὰ ἔχῃ ἕστω καὶ αὐτὰ τὰ δύο νυκτερινὰ κέντρα ποῦ ἔχει. Ἂν ὁ Ρωμηὸς δικαιοῦται νὰ εὐθυμῇ χωρὶς ἕνας κρανοφόρος ἀστυφύλαξ ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του νὰ τοῦ ρυθμίζῃ τὰ ποτήρια τῆς μπύρας. Ἂν εἴμεθα ἄνθρωποι ἥμεροι, ἢ ὁ κουτσαβακισμὸς τοῦ 65 ἔχει φορέσει σήμερον μαλακὴν ρεπούμπλικαν καὶ λαιμοδέτην μὲ καρφίτσαν art nouveau.

Ἀρχίζω ἀπὸ τὸ τελευταῖον. Λοιπόν: Εἴμεθα κουτσαβάκηδες. Ὁ κουτσαβακισμὸς ἐχάθη πρὸ πολλοῦ εἰς τοῦ Ψυρρῆ. Ἀλλὰ διὰ διαφόρων παρόδων ἦλθεν εἰς τὴν Ὁμόνοιαν, εἰς τὸ Σύνταγμα, εἰς τὴν Βουλήν, εἰς τὸν περίπατον, εἰς τὸ σαλόνι. Μετεμορφώθη ὅπως ἤξευραν νὰ μεταμορφώνωνται οἱ παλαιοὶ λῃσταὶ ὅταν εἰσῆρχοντο εἰς τὰ εὐγενῆ κέντρα. Ἔκοψε τὰ ροῦχα του εἰς τὸ τελειότερον κατάστημα κοπτικῆς, ἔβρεξε τὸ μανδῆλι του εἰς τὸ ἄρωμα τῆς μόδας, ἐβύθισε τὰ χέρια του εἰς γάντια φαιὰ καὶ ἐνεφανίσθη. Ὡς δυστυχίαν κοινωνικήν, ὡς δυστυχίαν ἑλληνικήν, σᾶς ζωγραφίζω τὸν σημερινὸν *νέον* τῶν Ἀθηνῶν, τὸν πλειοψηφοῦντα εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Εἶνε ἀμούστακος. Χθὲς ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον. Εἶνε γραμμένος εἰς τὸ μητρῶον τοῦ Πανεπιστημίου — νομικὴ — διὰ τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἕνα τρυφερὸν ὀντάριον, βιαζόμενον νὰ ἀνδροποιηθῇ. Καὶ σήμερον εἶνε εἰς τὸ καφεσαντάν, ὅπου ἀποθέτει ὅ,τι πέρνει ἀπὸ τὴν τσέπην τοῦ πατρικοῦ γελέκου ἢ ἀπὸ τὴν στραβὰ καὶ ἄθλια ἀντιληφθεῖσαν τὰ καθήκοντά της μητέρα. Πολλοὶ θὰ εἰποῦν ὅτι ὁμιλῶ σὰν γέρος, ἢ σὰν ἀρχιμανδρίτης. Ἀλλ' ἐγὼ βλέπω κάτι βαθύτερον εἰς αὐτὴν τὴν ἀθλίαν ζωγραφιάν. Ὅτι ὁ μικρούλης αὐτὸς μὲ τὰ κόκκινα αὐτάκια του, πάει πλέον! Ὡς παράγων διὰ τὸν τόπον του, ὡς Ρωμηὸς ὅπως ζητοῦμεν τοὺς Ρωμηούς, εἶνε ἐξωφλημένος. Ὅτι ἔχει καταδικασθῇ εἰς ἀεργίαν. Μετὰ 30 χρόνια, ἂν ζήσωμεν, ἂς περάσωμεν ἀπὸ τὸ καφεσαντάν. Θὰ τὸν εὕρωμεν ἐκεῖ πάλιν, φαλακρόν, ψαρόν, μὲ μίαν πίπαν εἰς τὸ στόμα. Διότι δὲν πηγαίνει ἐκεῖ διὰ νὰ περάσῃ μίαν ὥραν τῆς ζωῆς του. Πηγαίνει διὰ νὰ περάσῃ τὴν *ζωήν* του. Ἐδῶ εἶνε ἡ κοινωνικὴ δυστυχία. Πηγαίνει νὰ φάγῃ κάποιαν πατρικὴν περιουσίαν, ἡ ὁποία ἂν δὲν κατεπίνετο εἰς ἕνα ποτῆρι μπύρας, θὰ τὸν ἔκαμνεν αὔριον δὲν ἠξεύρω ποῖον παράγοντα, ποίου μεγέθους ἄτομον. Καὶ τὸ τελευταῖον: Πηγαίνει νὰ κτυπηθῇ. Διότι ὁ μικρός, ὁ τόσον λεπτὸς εἰς τὸ δέσιμον τοῦ λαιμοδέτου, εἶνε ἤδη δημιουργημένος κουτσαβάκης. Μὴ τὸν ἀγριοκυττάξετε. Ξεύρει πῶς ἐκσφενδονίζουν τὰ καθίσματα κατὰ τῶν κεφαλῶν. Εἰς τὴν μέσην του ὑπάρχει καὶ ἕνα ἀνήσυχον ρεβόλβερ, ἀλλὰ μικρὸν ὡς κομψοτέχνημα. Καὶ κτυπᾷ ὁ μικρός. Ἢ συνηθέστερον, κτυπᾶται. Προκαλεῖ καὶ εἰς μονομαχίαν. Αὐτὸ τὸ κατακαϋμένον ἔθιμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶνε συνήθως μία μορφὴ τοῦ κουτσαβακισμοῦ.

Δὲν σχετίζω μὲ αὐτοὺς τοὺς τύπους τὸν φονευθέντα προχθές. Ὤ, τὸν ἄτυχῆ νέον! Ἦτο πραγματικὸν παλληκάρι. Ἕνα πλουσιόπαιδον ποῦ πηγαίνει ἐθελοντὴς εἰς τὸν πόλεμον, καὶ δείχνεται ἥρως, εἶνε σπάνιον διὰ τὴν Ἑλλάδα φαινόμενον αἰφνιδίου γαλβανισμοῦ τῆς κοιμωμένης φυλετικῆς δυνάμεως. Ἀλλὰ εἶχε πολὺ θολὴν ἔννοιαν τοῦ ἡρωϊσμοῦ. Δὲν ἤξευρεν ὅτι ὁ ἀληθινὸς παλληκαρᾶς ὑπάρχουν περιστάσεις ποῦ πρέπει νὰ κάμνῃ τὸν δειλόν. Ἄνθρωπος τιμημένος ἀπὸ τὰς μάχας, ἐζητοῦσε παράσημα παλληκαρισμοῦ μέσα εἰς τὸν «Ὑπόγειον Παράδεισον». Ἐδιψοῦσε διὰ τὸ μολύβι τοῦ Τούρκου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μολύβι τοῦ χυδαίου συνοδοῦ τῶν Βοημίδων. Δὲν εἶχε γραμμὴν ζωῆς. Ὁ παλληκαρᾶς δι' αὐτὸν ἦτο ὁ ἄνθρωπος ποῦ πρέπει νὰ κτυπᾶται μόνος του, ὅταν δὲν ἔχει ἄλλον νὰ κτυπηθῇ. Καὶ ἐβυθίσθη εἰς τὴν παλληκαρικὴν ζωὴν τῶν καφφδείων, ἕως ὅτου εὑρῆκε τὸν ἀνάξιον αὐτοῦ ἐχθρόν, μὲ τὸν ὁποῖον ἠθέλησε νὰ ἐξισωθῇ. Αὐτὴ ἡ πολυσύνθετος ἔννοια τοῦ παλληκαρισμοῦ, μοῦ φαίνεται ἕνα πολυσέλιδον κεφάλαιον τῆς κοινωνικῆς μας παθολογίας. Ζητῶ τὸν ὑπεύθυνον καὶ τὸν βλέπω. Εἶνε ὁ Μουρούζης, ἢ μᾶλλον εἶνε ἐκεῖνοι ποῦ τὸν κάμνουν μυθιστόρημα.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἀπὸ τὸν νέον τόμον τοῦ κ. Σουρῆ «Φασουλῆς Φιλόσοφος» ἀναδημοσιεύομεν ὀλίγα ποιήματα χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Παναθηναίων».

Καθένας τὴν τιμή του κελαϊδεῖ
κι' ἀκούω κάποιο γνήσιο παιδί
Ἔβριζε δυό του φίλους τὸ μωρό μου
καὶ νόθους τοὺς ὠνόμαζε τοῦ δρόμου.

Παιδάκι μου, μὴ 'βρίζῃς τέτοια πλάσματα...
τί φταῖν ἂν γεννηθῆκαν νόθα πλάσματα;

Τὸ στόμα σου νὰ κλείσῃς τὸ θρασύ...
ποιὸς ξέρει μὲς 'στοὺς γάμους τοὺς ἐννόμους
ἂν νόθος δὲν ἐφύτρωσες καὶ σύ,
καὶ μόνο ποῦ δὲν σ' ἔρριξαν 'στοὺς δρόμους.

Παιδάκι μου, τί φταῖν οἱ σύντροφοί σου;
ποῦ ξέρεις ἂν δὲν εἶναι κι' ἀδελφοί σου.

* *

Πουλιὰ γοργόφτερα πηδοῦν
καὶ μὲς 'στοὺς κάμπους κελαϊδοῦν,
πουλιά, ποῦ δὲν τὰ γνώρισα, δὲν ξέρω τὄνομά των,
κι' ὁ κόσμος ἀνασταίνεται μὲ τὸ κελάδημά των.

Τέτοιο γλυκοκελάδημα τί τάχα φανερόνει;
μὴ τὸ γεννᾷ τρελλὴ χαρά; μὴ τὸ γεννοῦνε πόνοι;
Πουλιά, μὴν πάνετε στιγμὴ τὰ τόσα ξεφωνήματα,
μ' αὐτὰ νὰ μᾶς ξυπνᾶτε,
κι' ἂν πόνο φανερώνετε μὲ τέτοια κελαδήματα,
μακάρι νὰ πονᾶτε.
Κι' ἂν φανερώνετε χαρὰ
νὰ μὴ σᾶς λείψῃ μιὰ φορά.

* *

Μιὰ στρυφνὴ γεροντοκόρη, ποῦ 'ψηλὴ 'βαστοῦσε μύτη,
μὲς 'στ' ἀντικρυνό της σπῆτι
βλέπει κάποιον νέον ἄνδρα, ποῦ ξυλίζει στὰ γερὰ
τὴν καλή του τὴν κυρά.

Καὶ τῆς γειτονιᾶς ἡ γλῶσσα
λέει γιὰ τὸ ξύλο τόσα.
Κι' εἶπε κι' ἡ γεροντοκόρη, ποῦ καϋμὸ γιὰ ξύλο θἄχῃ:
ἄχ! αὐτὴν τὴν δέρνει κάποιος, κι' ἐγὼ δέρνομαι μονάχη.

* *

Οὐδ' ἡ Σφὶγξ μ' ἐφώτισε κι' ἄδικα τὴν 'σκότισα...
κάποια μοίρια μοῦδειξαν... τεῖναι τοῦτο, 'ρώτησα.
Ἦτανε Βασίλισσα μιὰ φορὰ μεγάλη
κι' ἔπειτα κατήντησε σ' ἕνα τέτοιο χάλι.

Ἔσκυψα, τὴν 'φίλησα...
κρῖμα 'στὴ Βασίλισσα.

* *

Ἑλᾶτε γύρω μου, σοφοί, καὶ φᾶτε τὰ ψιχία μου...
θ' αὐτοκτονήσω βέβαια, μὰ μὲ τὴν ἡσυχία μου
Δὲν εἶναι παῖξε γέλασε 'στὰ μνήματα τὰ κρύα
νὰ κάνῃς μετακόμισι...
ὅμως εἰς ἔργον... ἕνα... δυό... μὰ δὲν φωνάζω τρία
καὶ σταματῶ 'στὰ δυόμισυ.

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Κανονισμὸς τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν Ἀγῶνα.

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΜΕΝ ὑμῖν πρὸς δημοσίευσιν τὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Εἰδοποίησις*» κυκλοφορήσαντα καὶ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῶν Ἀθηνῶν κανονισμὸν τοῦ Τακτικοῦ τοῦ Φαβιέρου, ἐξ οὗ πολλὰ δύναταί τις νὰ διδαχθῇ μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ τῆς ἐνδυμασίας καὶ ὀνομασίας τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, ἅτινα πρὸς τὸν κατατασσόμενον εἰς τὸ Τακτικὸν ἐδίδοντο.

Δ. Γρ. Κ.

« ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ »

« Ἡ Διοίκησις ἀφοῦ κατὰ τὴν κοινὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἔθνους ἐσύστησεν ἕνα σῶμα τακτικῶν στρατευμάτων, ἔλαβεν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέτρα, ὁποὺ εἶναι ἀναγκαῖα διὰ νὰ εὕγουν ἀπὸ τὸ μέσον ὅλαις ἡ δυσκολίαις καὶ ἀργηταις εἰς ὅσα πράγματα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ ἕνα τακτικὸν στρατιώτην. Καὶ εἶναι τὰ ἑξῆς:

Κάθε στρατιώτης τοῦ πεζικοῦ, εὐθὺς ὁποὺ ἔμβῃ εἰς τὸ σῶμα, λαμβάνει

Ἐνδυμασίαν.

1. Μεϊτάνι τζόχινο ἄσπρο, μὲ γαλάζια σειρίτια.
1. Σωκάρδι ὁμοίως τζόχινο.
2. Δύο βρακιὰ πάνινα ἄσπρα διὰ τὸ καλοκαῖρι.
1. Τζόχινο διὰ τὸν χειμῶνα.
1. Φέσι κόκκινον.
1. Ζώνην γαλάζια.
1. Ζευγάρι παπούτζια, καὶ νὰ καινουργώνωνται ὅσαις φοραὶς παλαιώνουν.
1. Ζευγάρι σκάλτζαις.
1. Καπότα.
1. Λουρὶ διὰ νὰ βαστᾷ τὴν καπότα στὸν ὦμο.

Ὅπλα.

1. Ντουφέκι μὲ τὴν λόγχην του.
1. Ζευγάρι μπαλάσκαις.

Τροφή.

300 Δράμια ψωμὶ τὴν ἡμέρα.
15 Παράδες σιτηρέσιον πληρωμένους καθημέραν διὰ νὰ ἔχῃ τὸ κρέας του καὶ τὸ κρασί του κ.τ.λ.π.

Μισθός.

16 Γρόσια τὸν μῆνα, τὰ ὁποῖα νὰ πληρώνωνται κάθε δέκα ἡμέρας κατὰ ἀναλογίαν.

Οἱ Δεκανεῖς, Ὑποαξιωματικοὶ καὶ *Ἀξιωματικοὶ* λαμβάνουν καὶ πληρωμὴν κατὰ τὸν βαθμόν τους.

Ὁ *Λοχαγὸς* λαμβάνει δύω ψωμιά, δύω σιτηρέσια καὶ 150 γρόσια τὸν μῆνα Τὸ ἱππικὸν καὶ πυροβολικὸν λαμβάνει μισθὸν μεγαλείτερον, ἐπειδὴ καὶ τὸ χρέος αὐτῶν εἶναι κοπιαστικώτερον. Οἱ μὲν ἱππεῖς λαμβάνουν 25 γρόσια μηνιαῖον, οἱ δὲ πυροβολισταὶ 20.

Εἶναι ξεχωριστὰ διὰ τὰ πλυστικά, τὸ λάδι, τὰ ξύλα, τὰ ὁποῖα πληρώνονται ἀπὸ τὸ ἴδιον σῶμα.

Τὸ πρώτιστον καὶ κυριώτερον χρέος τῶν στρατιωτῶν εἶναι ἡ *ὑπακοὴ* εἰς τοὺς ἀνωτέρους των· αὐτὴ πάλιν φέρει εἰς αὐτοὺς τὴν ὑπεράσπισιν καὶ ἀγάπην τούτων τῶν ἀνωτέρων τους, καὶ μήτε ἔχουν τὴν ἄδειάν ἢ νὰ κτυπήσουν ἢ νὰ ὑβρίσουν κανένα.

Διωρισμένη παίδευσις εἰς τοὺς στρατιώτας εἶναι ἡ φυλακὴ καὶ ἡ ἐξορία ἀπὸ τὸ σῶμα ὅταν ἤθελε φερθοῦν ἀχρεῖα.

Χαρίσματα διά ἐκείνους ὁποῦ φέρνονται καλὰ εἶναι ἡ ὑπόληψις τῶν Ἀρχηγῶν καὶ οἱ προβιβασμοί. Κάθε στρατιώτης ἠμπορεῖ νὰ γίνεται μὲ τὴν προκοπὴν του Δεκανεύς. Ὑποαξιωματικὸς καὶ Ἀξιωματικός, χωρὶς τοῦτο νὰ κρέμεται ἀπὸ τὴν ἀρέσκειαν τοῦ τάδε ἢ τοῦ τάδε. Χαίρεται ἀκόμη μεγάλην ἐλευθερίαν, ὅταν κάμνῃ καλὰ τὰ χρέη του μήτε ἔχει κανενὸς ἄλλου φροντίδα, παρὰ μόνον τοῦ ὑποκειμένου του.

Ἡ Διοίκησις φροντίζωντας ἀκόμη καὶ διὰ ταῖς δούλευσαις ἐκείνων τῶν Ἀρχηγῶν, ὅσοι ἐπολέμησαν διὰ τὴν Πατρίδα, μοῦ δίδει τὸ πληρεξούσιον νὰ τοὺς ὑποσχεθῶ, ὅτι

Ἐκεῖνος, ὁποῦ ἤθελεν ἔμβῃ εἰς τὸ τακτικὸν φέρωντας μὲ τὴν παρακίνησίν του ἀπὸ 30—40 ἀνθρώπους, νὰ γίνεται εὐθὺς ὑπολοχαγὸς δεύτερος.

Ἐκεῖνος ὁποῦ ἤθελεν ὁδηγήσει περισσοτέρους τῶν 50, νὰ γίνεται ὑπολοχαγὸς πρῶτος· καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ φέρει 100 νὰ γίνεται λοχαγός.

Αὐτοὶ θέλουν ἐμβοῦν εἰς τὸν σύνδεσμον τοῦ σώματος, εὐθὺς ὁποῦ ἤθελε μάθουν νὰ ἐνεργοῦν τὰ χρέη τους.

Καὶ διὰ νὰ εὐκολυνθοῦν εἰς τοῦτο, θέλει ἔχουν ξεχωριστοὺς γυμνασταὶς διὰ λόγου τους.

Οἱ μέλλοντες ἀξιωματικοὶ (ὑποψήφιοι) λαμβάνουν: Ὁ ὑπολοχαγὸς δεύτερος καὶ πρῶτος ἕνα ἥμισυ ψωμί· ὁμοίως καὶ ἕνα ἥμισυ σιτηρέσιον τὴν ἡμέραν ὁ Λοχαγὸς δύο.

Διὰ μισθόν, οἱ πρῶτοι λαμβάνον μηνιαῖον 50 γρόσια, οἱ δεύτεροι 55 καὶ οἱ τελευταῖοι 60.

Οἱ προβιβασμοὶ θέλει εἶναι ὀγληγωρότερα διὰ ὅσους γραφθοῦν οἱ πρῶτοι ἐπειδὴ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον θέλει συμπληρωθῇ ἐκεῖνο τὸ τακτικὸν στρατιωτικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον θέλει ἐλευθερώσει τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς Ἑλλάδος.

Ἀθῆναι, 19 *Ὀκτωβρίου* 1825.

Ὁ Διοικητὴς τῶν τακτικῶν στρατευμάτων

Συνταγματάρχης Φαβιέ.

Εἷς τῶν ταγματαρχῶν τῆς ἐντίμου Γαλλικῆς λεγεῶνος.

ΠΡΟ πολλοῦ ἐργάζεται ἐν Παρισίοις ἡ ἐκ Κερκύρας καταγομένη Δὶς Βερυκίου καὶ ἤδη κόμησσα Φρόσω Lovatelli, σύζυγος τοῦ Ἰταλοῦ καλλιτέχνου Lovatelli, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν ἐκείνην τῶν καλλιτεχνῶν οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν ν' ἀναγάγουν τὴν διακοσμητικὴν τέχνην εἰς ὅλως ὑψηλὴν περωπήν.

Παραπλεύρως τοῦ συζύγου της ἐργαζομένη, ἡ γνωστὴ εἰς τὸν καλλιτεχνικὸν κόσμον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ephy» παρουσιάζει μίαν ἐργασίαν καθαρῶς πρωτότυπον καὶ εἰλικρινῆ.

Τελευταίως τὸ γνωστὸν γαλλικὸν περιοδικὸν «Διακοσμητικὴ Τέχνη» ἀφιερώνει ὡραίας γραμμὰς εἰς τὸ ἔργον τῆς κομήσσης Λοβατέλλη συνοδευομένας ἀπὸ διαφόρους ἀνατυπώσεις τῶν ἔργων της.

Μία λεπτότης ἐλευθέρας αἰσθήσεως ρυθμίζει τὸ ἔργον τῆς Ἑλληνίδος ἡ ὁποία μὲ τὰ ἁβρὰ χρώματα καὶ τὰς συνθέσεις τῶν γραμμῶν ποὺ πέρνει ἀπ' τὰ λουλούδια, δείχνει τὴν ἀριστοκρατικήν της ψυχὴν διὰ τὸ ὡραῖον.

ΕΙΣ τὸ Δέλι τῶν Ἰνδιῶν διωργανώθη ἔκθεσις ἐγχωρίου βιοτεχνίας. Εἰς τὴν ἔκθεσιν ὑπῆρχον καὶ ἀντικείμενα παλαιᾶς τέχνης τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῆς συγκρίσεως αὐτῆς πρὸς τὴν σημερινήν. Τὰ ἐκθέματα αὐτὰ προήρχοντο ἀπὸ συλλογὰς Ἰνδῶν ἡγεμόνων καὶ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, καὶ ἀπὸ τὰ διασημότερα ἔργα τῶν παλαιοτέρων χρόνων.

Ἡ πόλις Μαδρὰς ἀπέστειλε δείγματα ἐπίπλων γεμάτων ἀπὸ ἄμορφα ἀνάγλυφα, μὲ πλάκας ἐκ στιλπνοῦ χαλκοῦ αἱ ὁποῖαι παρίστανον ὀλίγον χονδροειδῶς τὴν ἱστορίαν τῶν θεῶν τοῦ Ἰνδικοῦ Πανθέου. Ἡ Βομβάη ἐξέθετε δωμάτιον ἐμπεπασμένον μὲ τὰ περίφημα σηρικὰ χρυσοΰφαντα τῆς Ἀμεδαβάδ πλαισιωμένα ἀπὸ ἰνδικὸν ξύλον μὲ γλυφὰς παριστώσας τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐνδόξου μαρτυρίου τῶν χηρῶν τῆς Ἀμεδαβάδ. Τὰ ἔπιπλα ἦσαν ἀπὸ μαῦρον ξύλον μὲ γλυφὰς τοῦ ἰδίου ρυθμοῦ τὰ δὲ ὑφάσματα ἀπὸ σηρικὸν τῆς Σουράτης. Ἡ Λαχόρη ἔστειλε μερικὰ ἀπὸ τὰ περίφημα γλυπτὰ τοῦ Πεντζόβ· τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον τῆς ἐκθέσεως ἦτο ἕξοχος γλυπτὸς ἐξώστης. Αἱ μικραὶ αὐταὶ αἴθουσαι ἦσαν ἀναμφισβητήτως ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἑλκυστικὰ ἀντικείμενα τῆς ἐκθέσεως. Ὅλοι οἱ τοῖχοι τῆς κυρίας στοᾶς ἐκαλύπτοντο ἀπὸ διάφορα ἐκθέματα διατεθειμένα μὲ χάριν καὶ ἀποτελοῦντα ὡραῖον διάκοσμον.

Εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἀρχαίων ἐκθεμάτων εὑρίσκετο ὁ περίφημος τάπης τῆς Βαρόδας, δεῖγμα βαρβάρου παραδοξότητος ὑφασμένος μὲ διαμάντια, ρουμπίνια καὶ μαργαριτάρια. Ἔχει στοιχίσει δώδεκα ἑκατομμύρια καὶ εἶναι τίποτε σχεδὸν ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ ἁρμονικοὺς τάπητας τῆς Μπιζαπούρτ, οἱ ὁποῖοι κοσμοῦν τοὺς παραπλεύρως τοίχους. Αἱ πύλαι ἀπὸ ροδόξυλον μὲ ἐγκολλήσεις ἐξ ἐλεφαντόδοντος τῆς Μαϊσούρ, ἀποτελοῦν ὡραῖα δείγματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Ἔπειτα τὰ ὅπλα τῆς Ὑδεραβάδ, καὶ τὰ προϊόντα τῶν ἐργοστασίων τῆς Κασμίρ, Λυκνὸβ καὶ Ἀμεδαβάδ, τὰ ὁποῖα ἐνεῖχον τὴν λεπτότητα ποὺ μόνον ὁ χρόνος ἠμπορεῖ νὰ προσδώσῃ καὶ ἡ ὁποία θέτει πολὺ ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν καλλιτέραν σημερινὴν ἐργασίαν, ὅλα τὰ παλαιὰ καλλιτεχνήματα, τάπητας, ξίφη ἢ εἰκόνας.

Ἡ ἔκθεσις αὐτὴ δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ σημερινὸς ἐργάτης κατέχει μὲν τὴν λεπτὴν καὶ πολυσύνθετον τέχνην τῶν παλαιῶν ἀλλὰ φαίνεται κατώτερος κατά τι ὡς πρὸς τὴν πρωτοτυπίαν ταῦ σχεδίου καὶ στάσιμος ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν δεξιότητα. Τὰ ἀρχαῖα σχέδια δὲν ἐχρησίμευσαν πρὸς νέαν δημιουργίαν, ἀλλ ἁπλῶς ἀντιγράφονται ἀπὸ τοὺς παρωχημένους αἰῶνας καὶ εἰς μερικὰ ἐξ αὐτῶν δὲν ὑπολείπεται παρὰ ὁ χρόνος διὰ νὰ τοὺς προσδώσῃ τὴν ὄψιν τῶν πρωτοτύπων. Καμμία πρωτοβουλία ἐκ μέρους τοῦ τεχνίτου. Αὐτὴ ἡ στάσιμος κατάστασις τῆς ἰνδικῆς τέχνης καὶ τοῦ Ἰνδοῦ τεχνίτου ἐπροκάλεσε τὴν προσοχὴν τῶν ἰνδικῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι διωργάνωσαν τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν χάριν αὐτῆς τῆς προόδου καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς τέχνης τῶν Ἰνδιῶν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ Κ. Κ. Μᾶς ἐρωτᾶτε διατὶ δὲν γράφομεν διὰ τὸ Βασιλικὸν Θέατρον; Πρῶτον διότι ἡ Διεύθυνσις δὲν μᾶς ἔστειλε εἰσιτήριον, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν στέλλει εἰς περιοδικά! Καὶ γνωρίζετε πολὺ καλὰ τί σημαίνει περιοδικὸν ἢ μᾶλλον «*Παναθήναια*». Σημαίνει γνώμη ἀνεπηρέαστος καὶ εἰλικρινής. Καὶ ἐνόσῳ μὲν τὸ Β. Θέατρον παίζει δράματα καὶ κωμῳδίας τοῦ σωροῦ, ἐκτὸς ὀλιγιστοτάτων ἐξαιρέσεων—ἴσως τὸ διπλοῦν ὑπερθετικὸν ἠμπορεῖ νὰ δείξῃ τὸν ἀριθμόν των,—δὲν κάμνομεν κἂν λόγον, ἀφοῦ ἐγράψαμεν πέρυσι, καὶ τὰ πράγματα ἔκτοτε δὲν μετεβλήθησαν. Ἂν ποτε μεταβληθοῦν,—ἁρά γε εἶνε δυνατόν;—τότε θὰ γράψωμεν προθύμως. ἔστω καὶ ἀγοράζοντες εἰσιτήριον... Πρὸς τὸ παρὸν σιωπῶμεν, διὰ νὰ μὴ ἐπαναλάβωμεν τὰ ἴδια.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

« ΕΡΕΥΝΑ ». ***Προφῆται τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.*** - *Ἀσόκας*

Ὅτι ὑπῆρξεν ὁ Κωνσταντῖνος διὰ τὸν Χριστιανισμόν, ὑπῆρξεν ὁ Ἀσόκας διὰ τὸν Βουδδισμὸν ἐν τῇ ἱστορικῇ ἀνελίξει. Ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἀξίᾳ των ὅμως ὅσον ὑπέρτερος τοῦ Βουδδισμοῦ εἶνε ὁ Χριστιανισμός, τόσον ὑπέρτερος τοῦ Κωνσταντίνου εἶνε ὁ Ἀσόκας. Ὁ Κωνσταντῖνος δὲν δύναται νὰ συναριθμηθῇ μεταξὺ τῶν προφητῶν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀσόκα λόγῳ ψυχικοῦ μεγαλείου θὰ κοσμῇ ἐσαεὶ τὰς δέλτους τῶν κηρυξάντων τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀγάπης.

Ὁ θεμελιωτὴς τοῦ Βουδδισμοῦ Σιδάρτας Γοτάμας, μονογενὴς υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Καπιβαλάσσης παρὰ τὰ Ἰμαλάϊα, ἐγκατέλειψεν ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσιν ἐτῶν τὰ ἀνάκτορα τὸν μέλλοντα θρόνον του καὶ τὴν σύζυγον, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον ἵνα ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ νόημα τῆς ζωῆς καὶ ἐρευνήσῃ τὰ αἴτια τῶν ἀνθρωπίνων δεινῶν, ποθῶν νὰ τὰ ἄρῃ. Μετὰ πάροδον πολλῶν ἐτῶν ἠσθάνθη ὅτι ἔλαβεν οὐρανόθεν τὸ ζητηθὲν φῶς, ἐξ οὗ καὶ ἀπεκλήθη Βούδδας ὁ ἐστὶ Φωτισθείς. Ἔκτοτε ἐπεδόθη εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ εὐαγγελίου του, καὶ ὅπερ ἐκήρυξεν κατ' ἀρχὰς ἐξήκοντα μαθηταί του ὅπερ προώριστο νὰ ἑλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸ τὸ ἓν τρίτον τῶν κατοίκων τῆς Γῆς. Ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα ὄχι πλέον ὡς διάδοχος ἢ βασιλόπαις, ἀλλ' ὡς ἀπόστολος, προσηλύτισε δὲ τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν, καὶ ἡ σύζυγός του κατέστη μία τῶν ἐνθερμοτέρων ὀπαδῶν αὐτοῦ Ἦτο 36 ἐτῶν ὅτε ἤρξατο διδάσκων καὶ ἡ διδασκαλία του διῆρκεσεν ἐπὶ τεσσαράκοντα τέσσαρα ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου του συμβάντος κατὰ τὸ ἔτος 500 π. Χ. Αἱ τελευταῖαι λέξεις του ἦσαν: « Ὁ βίος εἶνε σοβαρὰ εὐθύνη δι ἕκαστον, γρηγορεῖτε, ἐστὲ ἄγρυπνοι, κρατεῖτε τὰς ὁρμὰς τῆς καρδίας σας. Ὁ κόσμος εἶνε δέσμιος. Ἡ διδασκαλία μου θὰ ἐπιδαψιλεύσῃ ἐλευθερίαν καὶ ἴασιν. Ἐμμείνατε εἰς τοὺς λόγους μου. Ἀπέρχομαι εἰς εἰρήνην. Ἡ σωτηρία σας ἔσται ἔργον τῶν χειρῶν σας ». Τὰ θεμελιώδη διδάγματα τοῦ Βουδδισμοῦ δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν ὡς ἑξῆς α') πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἴσοι. β') Ἡ ζωὴ εἶνε ἱερὰ καὶ ἕκαστος ὀφείλει δικαιοσύνην καὶ συμπάθειαν εἰς πᾶν ἔμψυχον. γ') Προορισμὸς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς εἶνε ἡ εἰρήνη. δ') Αἱ πράξεις ἑκάστου καθορίζουσι τὰς τύχας του. ε') Ὁ θάνατος εἶνε μετάβασις εἰς βίον κρείσσονα ἢ χείρονα ἀναλόγως τοῦ συνόλου τῶν παρωχημένων πράξεων τοῦ θνήσκοντος. στ') Ἑκάστη ψυχὴ γεννᾶται καὶ ἀποθνήσκει αὖθις καὶ αὖθις μέχρις οὗ ἀποκτήσῃ πλήρη σύνεσιν. ζ') Πᾶσα παράβασις ἔχει ὡς ἀναπόδραστον συνέπειαν, ἀνάλογον ἀθλιότητα καὶ πᾶσα ἐγκαρτέρησις ἔχει ὡς ἀναπόδραστον συνέπειαν, ἀνάλογον εἰρήνην. Πάντες οἱ ἐρευνηταὶ συμφωνοῦσιν ἐν ἐκφράσεσιν ἐξόχου θαυμασμοῦ πρὸς τὸν γλυκὺν καὶ ὑψηλὸν χαρακτῆρα τοῦ Βούδδα, οὗ τὰ διδάγματα μέχρι σήμερον ρυθμίζουσι τὴν διαγωγὴν καὶ τὰς τύχας 470 ἑκατομμυρίων ἀν-

θρώπων. Πρὸ μιᾶς γενεᾶς ἐν Εὐρώπῃ ὁ Βουδδισμὸς ἦτο σχεδὸν ἄγνωστος καίπερ ἀκμάζων ἀπὸ 24 αἰώνων ἐπὶ γεωγραφικῆς ἐκτάσεως εὐρυτέρας ἢ πᾶσα ἄλλη θρησκεία.

Τὸ μέγα χαρακτηριστικὸν τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Βούδδα εἶνε τὸ αἴσθημα τῆς συμπαθείας. Ἀναγράφεται ὅτι ἐπισκεφθείς ποτε. μετὰ τοῦ βασιλέως, ὅμιλον βραχμάνων ἱερέων ἑτοίμων νὰ θυσιάσωσι ζῶα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐψιθύρισε, «βασιλεῦ ἔλεος» καὶ αὐθωρεὶ τὰ θύματα ἀπελύθησαν· τόσην δύναμιν εἶχεν ἡ ἁπλῆ παρουσία του. Τότε ζητήσας τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλήσῃ εἶπεν: «Ὅλα τὰ πλάσματα ποθοῦσι τὴν ζωήν των σφόδρα, καὶ σφόδρα προσπαθοῦσι νὰ τὴν διαφυλάττωσι, τὴν ἀγαπητήν των. τὴν θαυμασίαν ζωήν των. Καὶ τὸ εὐτελέστατον πλάσμα ἀγαπᾷ τὴν ζωήν του, τὴν ἀγαπᾷ διακαῶς. Μὴ φονεύσῃς πλάσμα ὅπερ ἐμπιστεύεται τὴν ζωήν του εἰς τὰς χεῖράς σου». Μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βούδδα συνεκροτήθη ἡ πρώτη μεγάλη Σύνοδος τοῦ Βουδδισμοῦ ἐν Πάτνᾳ, ἐκ πεντακοσίων μαθητῶν. Δευτέρα μεγάλη Σύνοδος συνεκροτήθη τῷ 440 π. Χ. ἵνα κανονίσῃ τὰ τῆς λατρείας. Ἀλλ' ὁ Βουδδισμὸς δὲν ἤρξατο ἐξαπλούμενος εἰμὴ ἀφοῦ ἠσπάσθη αὐτὸν ὁ Ἀσόκας, βασιλεὺς τῆς Βεχάρης ἐν ἔτει 257 π. Χ. Ἔκτοτε ἡ ἐξάπλωσις αὐτοῦ, εἰρηνικῶς χωροῦσα περιέλαβεν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ὁλόκληρον τὴν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Γάγγη Ἀσίαν. Ὁ Ἀσόκας ἦτο ἔγγονος τοῦ Ἰνδοῦ Ἡγεμόνος Χάνδρα Γύπτα περιωνύμου ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἕνεκα τῆς συνεντεύξεως ἣν ἔσχε πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ὡς κατακτητὴς τῆς Ἰνδίας. Ἐν Πάτνᾳ ὁ Ἀσόκας συνεκρότησε τὴν τρίτην καὶ σπουδαιοτάτην Σύνοδον καθ' ἣν χίλιοι σοφοὶ ἐκανόνισαν τὰ δόγματα τοῦ Βουδδισμοῦ. Βασιλικὰ ἔδικτα ἀμέσως ἐδημοσιεύθησαν καθ' ὅλον τὸ κράτος ἐπισφραγίζοντα τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου, καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν σώζονται ἀκόμη γεγλυμμένα ἐπὶ στηλῶν καὶ βράχων ἀνὰ τὴν Χερσόνησον. Ὁ Ἀσόκας ἦτο χαρακτὴρ πολὺ ὑπέρτερος τῶν συνήθων βασιλέων. Ἦτο πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης εἰρήνης καὶ συναδελφώσεως, ὑπὲρ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας. Μετὰ θαυμαστῆς δραστηριότητος καὶ εὐστοχίας συνέστησεν ἀμέσως ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας καὶ τοῦ Δικαίου, καὶ διέταξε τὸν Ὑπουργὸν ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἐπιδοθῇ ὅλος εἰς τὸ ἔργον τῆς κηρύξεως τῆς νέας θρησκείας εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ νὰ διορίσῃ καταλλήλους ἄνδρας ἐπιφορτισμένους νὰ συνοδεύωσι τοὺς ἱεραποστόλους μεριμνῶντες ἀποκλειστικῶς περὶ τῆς ἀνέσεως καὶ εὐζωΐας τῶν προσηλυτιζομένων, περὶ ὁρύξεως φρεάτων καὶ φυτεύσεως δένδρων εἰς πάσας τὰς ὁδοὺς ἃς διέρχονται. Προσέτι ὠργάνωσε σύστημα ἰατρικῆς περιθάλψεως ὄχι μόνον δι' ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ διὰ ζῶα. Ἐμφαντικὸν παράγγελμα αὐτοῦ ἦτο ὅτι πᾶσα ἐνέργεια προηλυτιστικὴ πρέπει νὰ γίνεται δι' αὐστηρῶς εἰρηνικῶν μέσων καὶ διὰ τῆς γλυκύτητος. Μία τῶν σωζομένων στηλῶν φέρει γεγλυμμένην τῆς ἐξῆς διαταγήν. «Οἱ ἱεραπόστολοι θέλουσιν ἀναμιγνύεσθαι ἐπὶ ἴσοις ὅροις μετὰ τῶν στρατιωτῶν, τῶν βραχμάνων, καὶ τῶν ἐπαιτῶν, μετὰ τῶν ἀποκλήρων καὶ τῶν περιφρονουμένων, ἐντός τε τοῦ βασιλείου μου καὶ ἐν ταῖς ξέναις χώραις ἐξαγγέλλοντες πᾶσι τὰ βελτίω». Δέκα αἰῶναι βραδύτερον ἕτερος βασιλεὺς ἀντάξιος τοῦ Ἀσόκα ἦτο ὁ Σιλαδύτιας, ὅστις ἔθιμον βασιλικὸν κατέστησε ν' ἀπεκδύεται ὁ μονάρχης καθ ἑκάσην πενταετίαν παντὸς τοῦ πλούτου του ὁριστικῶς διανεμομένου εἰς τοὺς πτωχοὺς τοῦ κράτους, καὶ ἀντὶ τῆς βασιλικῆς του ἀμφιέσεως νὰ περιβάλλεται ράκη πέντε εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Βούδδα ὅστις ἐγκαταλιπὼν τὴν αὐλὴν ἐβίωσεν ὡς πένης ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ἀξιοσημείωτον γεγονὸς εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἰαματικῶν γνώσεων παραλλήλως πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ Βουδδισμοῦ. Αἱ ἰατρικαὶ σχολαὶ αἱ ἀκμάσασαι μεταξὺ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀσόκα καὶ τῆς τοῦ Σιλαδύτια ὑπῆρξαν περιώνυμοι, ἀναγράφεται δὲ ὡς μέγας ἐρευνητὴς τῆς ἰματικῆς ἐπιστήμης ὁ Χάραξ. τιμώμενος καθ' ὅλον τὸ Ἰνδοστὰν ὅσῳ ὁ Ἱπποκράτης καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Βουδδισμὸς καίπερ ὁριζώσας πανταχοῦ ὅπου ἐξηπλώθη, ἐξελάσθη σχεδὸν ὁλόκληρος ἀπὸ τὴν χώραν ἔνθα ἐβλάστησε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου αἰῶνος. καὶ τὸ ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι καὶ ἡ ἰατρικὴ παρήκμασε ταὐτοχρόνως. Ἐπὶ Σιλαδύτια ὅμως τὸν ἕβδομον αἰῶνα ἤκμαζε πανεπιστήμιον ἐν ᾧ ἐβίουν δεκακισχίλιοι σπουδασταί. οἵτινες. ὡς ὁ ἐρευνητὴς Howard Williams ἀποφαίνεται [1] ἀπεῖχον τῆς κρεοφαγίας. Αἱ ἰατρικαὶ μελέται των εἶχον τὴν πηγὴν των ἐν τῷ κοινοβιακῷ ἱδρύματι τῆς Βεγγάλης ὁπόθεν πιθανώτατα καὶ τὰ πρῶτα πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης ἔσχον τὴν γένεσίν των ἐμμέσως. Κατὰ τὸν πέμπτον *αἰῶνα*, ὡς σοφοὶ Κινέζοι περιηγηταὶ περιγράφουσιν, ὑπῆρχε μέγας ἀριθμὸς θεραπευτηρίων ἐν οἷς οἱ ἀσθενεῖς ἐτύγχανον περιθάλψεως, φαρμάκων καὶ τροφῆς δωρεάν. Ἀναγράφεται δὲ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ Χιουὲν Τσάγγ, ἐπισκεφθέντος τὴν Ἰνδίαν τὸν ἕβδομον αἰῶνα, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ Βουδδισμοῦ ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος ὑπῆρξεν εὐεργετικωτάτη.

Ὁ δεκάλογος τοῦ ἰατροῦ Ἄμιλτον

Τὰς ἑπομένας δέκα ἐντολὰς σωματικῆς ὑγείας διετύπωσεν ὁ ἰατρὸς Ἄμιλτον τοῦ Νοσοκομείου Bellevue, αἵτινες ἠχοῦσι παραδόξως, ἀλλ' ἔχουσι νόημα. *α'. Τίμα καὶ ἄσκει τὴν ἱππασίαν. β'.* Ἀπόκτησον τὴν δύναμιν νὰ ἀποπέμπῃς τοὺς στοχασμούς σου ὅταν ἔρχωνται ἀπρόσκλητοι εἰς ἀκατάλληλον ὥραν. *γ'.* Λάτρευε τὸ φῶς. *δ'.* Ἐνθυμοῦ ὅτι ἂν ἀποθάνῃς νέος, ὁ θάνατός σου θὰ εἶνε οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτοκτονία διότι ἡ φύσις ἀπαιτεῖ νὰ ζήσῃς ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη ἐν πλήρει ἀκμῇ. *ε'.* Πίστευε ὅτι ἡ ὑγεία δὲν ἀγοράζεται, ἀλλὰ μόνον κατασκευάζεται ἰδιοχείρως. *ς'.* Ὅσάκις αἰσθανθῇς ἀνάγκην ἀλλαγῆς ἀέρος μὴ ἀπόβλεπε εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλὰ εἰς τὸν τόπον· πᾶσα πνοὴ ἀνέμου εἶνε ἀλλαγὴ ἀέρος, ὅ,τι ὅμως εἶνε σύσιῶδες εἶνε ἡ ἀλλαγὴ τῶν συνθηκῶν. *ζ'.* Γνώριζε ὅτι πᾶν ὅ,τι, σεσηπὸς ἤδη, ἀφίνεται ἐντὸς τοῦ οἰκήματός σου. πέπρωται ταχέως νὰ συντελέσῃ εἰς ἐξύφανσιν τοῦ σαβάνου σου. *η'.* Ἔχε ὑπ ὄψιν ὅτι ἡ ἑπομένη διαδοχικὴ σειρὰ εἶνε ἀδιασάλευτος: Ἀκαθαρσία — ἀσωτία — νόσος — θάνατος. *θ'.* Μὴ θεώρει ἕνα ἡμερήσιον περίπατον ὡς ἱκανὴν σωμασκίαν· πολὺ περισσότερον τούτου ἀπαιτεῖται *ι'.* Ἐὰν ἔχῃς θυγάτριον ἄφινέ το νὰ τρέχῃ ἄπαξ τῆς ἡμέρας ἀκώλυτον, ν' ἀναρριχᾶται, νὰ πίπτῃ καὶ νὰ κουράζεται.

[1] The Ethics of Diet Asoka.

«ΔΕΛΤΙΟΝ ΒΙΟΜΗΧ. ΚΑΙ ΕΜΠΟΡ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ»

Ἡ χρῆσις τοῦ αἰθέρος ἐν τῇ κηπουρικῇ, ἐξ ἐκθέσεως τοῦ βοτανικοῦ καθηγητοῦ Ἰωχάνσεν

«Ἕκαστος γνωρίζει ὅτι τὰ δένδρα καὶ οἱ θάμνοι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους σχηματίζουσιν «ὀφθαλμοὺς» προωρισμένους ν' ἀποτελέσωσι νέους κλάδους καὶ βλάστας, ἐὰν ὑπάρχωσιν οἱ ἀπαιτούμενοι ὅροι. Ἀκριβῶς λοιπὸν περὶ τῶν ὅρων τούτων πρόκειται. Διότι ὡς γνωστὸν οἱ ὀφθαλμοὶ οὗτοι δὲν βλαστάνουσι κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος καθ' ὃ ἐσχηματίσθησαν, ἀλλὰ μόλις κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔαρ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο προφανῶς εἶνε συντελεστικώτατον διὰ τὸν βίον τοῦ φυτοῦ, καθόσον οἱ νεαροὶ βλαστοὶ ἤθελον ἄλλως καταστραφῆ ἐκ τοῦ ψύχους καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ὕδατος. Οἱ ὅροι ὅμως οἱ ἐμποδίζοντες τὴν ἄμεσον βλάστησιν τῶν *ὀφθαλμῶν* εἶνε διάφοροι. Ὑπάρχει διάκρισις μεταξὺ ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν αἰτιῶν τῆς χειμερινῆς ἀναπαύσεως τῶν κορμῶν, καὶ τὴν μὲν ἐξ ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων, π. χ. χαμηλῆς θερμοκρασίας, ἐλλείψεως φωτὸς καὶ ὕδατος, προερχομένην ἀνάπαυσιν τῶν φυτῶν καλοῦσιν ἀναγκαστικὴν ἀδράνειαν, ἐνῷ ἕνεκα ὡρισμένων λόγων κάμνουσι διάκρισιν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐσωτερικῶν αἰτιῶν τῆς ἀναπαύσεως χαρακτηρίζοντες αὐτὴν ὡς κυρίαν ἀνάπαυσιν.

Τοιαύτας περιόδους ἀδρανείας διέρχονται οὐ μόνον οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν κορμῶν καὶ τῶν θάμνων, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα φυτά. λ. χ. τὰ γεώμηλα, ἄτινα μόλις κατὰ τὸ μετὰ τὸν θερισμὸν αὐτῶν ἑπόμενον ἔαρ εἶνε εἰς θέσιν νὰ βλαστήσωσι. ἐπίσης πολλοὶ βλάσται σπερμάτων, μυκήτων, βακτηρίων καὶ φυκῶν

Γνωστὸν ἐν τούτοις τυγχάνει εἰς τοὺς κηπουροὺς ὅτι δένδρον, ἐκ τοῦ ὁποίου κατὰ τὸν Ἰούνιον ἀφαιροῦσι τὰ φύλλα του, ἐξαναγκάζεται εἰς τὴν βλάστησιν τῶν διὰ τὸ ἑπόμενον προωρισμένων βλαστῶν, οἱ ὁποῖοι σῴζονται οὕτω ἀπὸ τοῦ ἐκ πείνης θανάτου, διότι εἰς τὰ φύλλα παρασκευάζει τὸ φυτόν, ὡς γνωστόν, λίαν οὐσιῶδες μέρος τῆς τροφῆς του. Ὅταν ὅμως τὰ φύλλα κόπτονται ὀλίγας ἑβδομάδας βραδύτερον, τότε τὸ δένδρον δὲν εἶνε πλέον εἰς θέσιν νὰ παραγάγῃ βλαστούς Διότι ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶνε ἤδη ὁ χρόνος τῆς κυρίας ἀδρανείας τῶν καλύκων, καθ' ὃν δὲν ἔχουσι πλέον ἐπιροὴν ἐπὶ τῆς βλαστήσεως αὐτῶν οἱ ἐξωτερικοὶ ὅροι, οἷος εἶνε ἡ ἀφαίρεσις τῶν φύλλων.

Ὁ Ἰωχάνσεν ἤδη εὗρε καὶ ἐξηκρίβωσε διὰ νοημονεστάτων πειραμάτων. ὅτι δύναταί τις νὰ ναρκώσῃ τὰ δένδρα δι' ὡρισμένης μεθόδου, ὥστε νὰ εὐρίσκωνται οὕτως εἰπεῖν ἐν μέθῃ καὶ νὰ λησμονῶσι ποία ὥρα τοῦ ἔτους εἶνε. Τὸ περιεργότατον τοῦτο φαινόμενον δύναταί τις εὐκολώτατα καὶ ἁπλούστατα νὰ προκαλέσῃ διὰ τῆς ναρκώσεως τῶν φυτῶν μὲ αἰθέρα ἢ χλωριοφόρμιον. δηλαδὴ μὲ τὰ αὐτὰ μέσα, οἷα μεταχειρίζεται ὁ ἰατρὸς ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἰωχάνσεν κατειργάσθη π. χ. κλώνους πασχαλιᾶς *μὲ αἰθέρα κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον.* Τοὺς ἐτοποθέτησε κατὰ τὸν Σεπτέμβριον ἐπὶ δύο περίπου ἡμέρας ἐντὸς χώρου πλήρους ἀτμῶν αἰθέρος, καὶ κατόπιν πάλιν εἰς τὸ δωμάτιον ἢ εἰς τὸ θερμοκήπιον· τὸ ἀποτέλεσμα δὲ ἦτο ὅτι οἱ κλῶνοι οὗτοι ἠνθισαν τρεῖς ἕως ἓξ ἑβδομάδας πρὸ τῶν μὴ αἰθερισθέντων κλώνων.

Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐγένετο μεγάλης σπουδαιότητος διὰ τὴν κηπουρικήν· ὁ αἰθὴρ χρησιμοποιεῖται πρὸ ἐτῶν ἤδη διὰ τὰς πασχαλιὰς ἐν Κοπεγχάγῃ καὶ εἰς ἃ μεγάλα ἀνθοκομεῖα τῆς Γερμανίας, καὶ δὴ μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Αἱ συσκευαὶ τὰς ὁποίας περιγράφει ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ ἐκθέσει του εἶνε τόσον ἁπλαῖ, ὥστε νὰ δύναται ἕκαστος νὰ τὰς κατασκευάσῃ μόνος του. Ὁ μόνος ὅρος εἶνε νὰ μὴ πλησιάσῃ τις μὲ φῶς εἰς τὸ κιβώτιον τοῦ αἰθέρος, καθότι οὗτος εἶνε λίαν εὐάναφλεκτος.

«ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΛ. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ»

Ἡ παραφροσύνη παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. Αἱ φρενολογικαὶ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων μελέται δεικνύουσι λίαν διαδεδομένας παρ' αὐτοῖς πάσας τὰς μορφὰς τοῦ νευρικοῦ ἐκφυλισμοῦ καὶ δὴ τῆς παραφροσύνης καὶ τῆς γενικῆς παραλύσεως. ἰδιαιτέρως δὲ παρὰ ταῖς γυναιξὶ τῆς βαρείας ὑστερίας (Hysteria Gravis). Οἱ λόγοι τούτου εἶνε κατὰ τὸν καθηγητὴν Benedict πολλοί. Ἐν πρώτοις τὸ Ἰουδαϊκὸν γένος ἔφερεν ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἐποχῆς ἰδιαιτέραν νευροπαθητικὴν κατάστασιν, ἧς ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ τάσις αὐτοῦ πρὸς ἀφηρημένας κοσμογονικὰς καὶ θεολογικὰς θεωρίας καὶ ἡ ἀδιαφορία αὐτοῦ πρὸς πολιτικά, κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ συμφέροντα χάριν βαθυτέρων ἰδεῶν καὶ περιοιθήσεων. Τὰς τάσεις ταύτας μετέδωσαν οἱ πρῶτοι Ἰουδαῖοι καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτῶν ἀναμιχθέντας λαούς, καθ' ὅτι τὸ συνήθως Ἰουδαϊκὸν γένος καλούμενον δὲν εἶνε τι καθαρόν, ἀλλὰ πολὺ ἀνάμικτον, ὡς δεικνύουσιν αἱ ἀνθρωπολογικαὶ καὶ ἐθνολογικαὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔρευναι. Ἡ νευροπαθητικὴ ἐκείνη κατάστασις ἐνῳρὶς ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν τῶν Ἰουδαίων· ἀπεμάκρυνεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς φύσεως, ἀπὸ τῶν κοινῶν κῶν ἀπολαύσεων. περιώρισε τὰ συναισθήματα αὐτῶν καὶ συνεκέντρωσεν αὐτοὺς εἰς ἑαυτούς. τοῦθ' ὅπερ ἐπηύξησε τὸ πρῶτον νοσηρὸν αἴτιον. Βραδύτερον ἡ διασπορά. αἱ καταδιώξεις. ἡ πάλη κατὰ τῶν ἄλλων λαῶν, ἐνίσχυσαν τὴν κατάστασιν ταύτην, ὥστε σήμερον ἐμφανίζονται ἡμῖν οἱ Ἰουδαῖοι ὡς λαὸς νοημόνων μέν. ὅλως ὅμως νευροπαθῆς. Ἰδίᾳ δ' ἐπεξετάθησαν τὰ αἴτια ταῦτα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὡς ἐκ τοῦ ζωηροτέρου ἀνταγωνισμοῦ, καθ' οὗ ἐρωμένος καὶ οὗτοι ἀνθίστανται ἀγωνιζόμενοι ἐν ᾧ ἄλλοτε τάχιστα ὑπέκυπτον. Ἐκ τούτων πάντων ὁ βαθὺς ἐκφυλισμὸς αὐτῶν καὶ ἡ προδιάθεσις εἰς νευρικὰς καὶ φρενικὰς νόσους.

Ἀλλοίωσις προσωπικότητος. — Οἱ κ. κ Paul Garnier καὶ Ernest Dupres ἀναφέρουσι περίεργον περίπτωσιν ἀλλοιώσεως τῆς προσωπικότητος. Μήτηρ νευροπαθὴς *κατόπιν ὑστεροεπιληπτικοῦ* παροξυσμοῦ κατελήφθη ὑπὸ παραληρήματος, καθ ὃ ἐνόμιζεν ἑαυτὴν κόρην ἑξαετῆ, διῆλθε δὲ δύο ἑβδομάδας λαλοῦσα καὶ πράττουσα ὡς τοιαύτη. Ἀποδίδουσι τοῦτο εἰς συνεχῆ προσήλωσιν τῆς ἀσθενοῦς ταύτης εἰς τὰ τέκνα της, προσήλωσιν μεταβληθεῖσαν εἰς μόνιμον ἰδέαν (idée fixe) καὶ συστηματοποιηθεῖσαν εἰς παραλήρημα κατὰ τὸν παροξυσμὸν ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ὑποβολιμότητος αὐτῆς καὶ ἴσως κατόπιν λησμονηθέντος τινὸς ὀνείρου λίαν ἐπὶ τῆς φαντασίας αὐτῆς ἐπιδράσαντος.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

«ΑΜΑΛΘΕΙΑ» τῆς Σμύρνης.

Ὁ κ. Σίμων Κατακουζηνὸς ἐδημοσίευσε εἰς τὴν «Ἀμάλθειαν» ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ καθαρεύουσα νεοελληνικὴ γλῶσσα» μακρὸν ἄρθρον ὡς ἀπάντησιν εἰς τὴν μελέτην τοῦ κ. Κρουμβάχερ, τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ «Παναθήναια». Εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ κ. Κατακουζηνοῦ ὑπάρχουν ἀρκετὰ ἐπιτυχῆ μέρη Καὶ ἦτο δίκαιον ν' ἀνασκευασθοῦν μερικαὶ ἀνακρίβειαι τῆς μελέτης αὐτῆς εἰς τὰς ὁποίας ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ περιπέσῃ ὁ κ. Κρουμβάχερ, ὡς ξένος πρὸς τὰς διαφόρους ἀποχρώσεις τῆς γλώσσης, αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς τὸν ἰδιαίτερον χαρακτῆρα της ἂν δὲν ἀποτελοῦν αὐτόν. Αὐτὰ πολὺ ὡραῖα. Δυστυχῶς ἐκεῖνο ποῦ ἔχουν ἄδικον οἱ καθαρεύοντες, εἶναι ὅτι φοβοῦνται νὰ πλησιάσουν πρός πολλοὺς ζωντανοὺς τύπους καὶ λέξεις τῆς δημοτικῆς, ἐκείνης ποῦ ἐκφράζει τὰ συναισθήματά μας. Αὐτό, ἂς εἶναι βέβαιοι, θὰ ἔδιδε εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὸ ὕφος των περισσοτέραν ζωὴν καὶ φυσικότητα. Καὶ εἶναι τόσον εὔκολον ἐπὶ τέλους νὰ ἐγκαταλειφθοῦν μιὰ γιὰ πάντα οἱ δασκαλισμοί, νὰ ἐξορισθοῦν μερικαὶ λέξεις καὶ φράσεις καὶ τύποι ποῦ δὲν λέγουν τίποτε, νὰ τεθοῦν δὲ εἰς κοινὴν χρῆσιν τόσαι καὶ τόσαι σημεριναὶ φράσεις καὶ λέξεις, τὰς ὁποίας θὰ ἀντλήσωμεν ἀπὸ τὴν γύρω μας ζωήν. Ὡς ἐνστερνισθοῦν αὐτοὶ οἱ κύριοι ἐκεῖνο ποῦ τόσον ὡραῖα λέγει εἰς τὸν κ. Κρουμβάχερ ὁ κ. Κατακουζηνός, ποῦ δὲν τὸ ἐφαρμόζει ὅμως, ὅτι αἱ λέξεις *ὕδωρ, οἶνος, ἄρτος, οἰκία* εἶναι συνώνυμα τοῦ *νερό,*

κρασί, ψωμί, σπίτι καὶ ἂς ἀποφασίσουν νὰ τὰς μεταχειρίζωνται *καὶ* αὐτάς, ποῦ ἐγκλείουν ὅλην τὴν σημερινὴν ψυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ—λαοῦ, ὄχι ὄχλου.—Εἶναι τὸ μόνον μέσον αὐτὸ διὰ νὰ *γίνῃ* καὶ νὰ μὴ *λέγεται* μόνον τὸ «πάντα ῥεῖ» τοῦ Ἡρακλείτου, ποῦ ἀναφέρει ὁ κ. Κατακουζηνός, διότι «πάντα ῥεῖ» σημαίνει ἐμπρός Καὶ ἐμπρὸς σημαίνει: ζωή, παρόν, μέλλον, αἴσθημα, πάθος, τὰ ὁποῖα δὲν ἀποδίδει ἡ ἀρχαιολογία ὅπως ἔλεγε ὁ φίλος καὶ συνεργάτης μας κ. Χόχδορφ, οὔτε δυστυχῶς αἱ αἰγυπτιακαὶ μούμιαι. Ἔτσι μόνον θὰ πλησιάσωμεν πρὸς τὴν ζωήν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἑπομένως, καὶ ὁ Θεος ἔχει διὰ τὸ μέλλον. Ἀδιαφοροῦμεν ποῖον δρόμον θὰ τραβήξῃ ἡ γλῶσσα ἂν θὰ πλησιάσῃ ἡ καθαρεύουσα τὴν δημοτικὴν ἢ ἂν ἡ δημοτικὴ θὰ πλησιάσῃ τὴν καθαρεύουσαν. Ἴσως καὶ αἱ δύο. Μᾶς ἐνδιαφέρει ὅτι καὶ γράφοντες—ὅπως ὁμιλοῦντες—ὀφείλομεν νὰ ἤμεθα ἀληθινοί. Ἂς μᾶς ὀνομάζῃ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κ. Ψυχάρης ἀγέννητους. Τόσον τὸ καλλίτερον δι αὐτὸν ἂν μίαν ἡμέραν τοῦ στηθῇ ἀνδριὰς ὅπως θέλει ὁ κ. Κρουμβάχερ Θὰ ἤμεθα πρῶτοι, ἂν προφθάσωμεν, ποῦ θὰ δώσωμεν τὸν ὀβολόν μας.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων».

—ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου—

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν....	Δρ.	1.175.20
Πάλλης καὶ Κοτζιᾶς.....	»	10.—
Γ. Περπινιᾶς.....	»	1.—
Π. Γεωργιάδης.....	»	2.—
Σ. Καρασταμάτη	»	5.—
Κατασ. Ἀν. Κωνσταντινίδη.....	»	10.—
Ι. Κασδόνης.....	»	5.—
		1.208.20

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς ἀνέγνωσε πρὸ ἡμερῶν εἰς στενὸν κύκλον φίλων τὸ πεντάπρακτον δρᾶμα του «Ἡ Τρισεύγενη». Ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ ὑπῆρξε ἀρίστη.

Τὴν 20ὴν Ἀπριλίου συνέρχεται ἐν Ρώμῃ διεθνὲς συνέδριον τῆς Ἱστορίας.

Αἱ «Ἀθῆναι» προκηρύττουν πρωτότυπον διαγωνισμὸν ποιήματος τῆς 25ης Μαρτίου. Ὅλα τὰ ἄξια δημοσιεύσεως ποιήματα θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὰς «Ἀθήνας». Πᾶς ἀναγνώστης—ἐδῶ ἔγκειται ἡ...πρωτοτυπία—τῶν «Ἀθηνῶν» θὰ στείλῃ τὴν κρίσιν του. Καὶ τὸ ποίημα τὸ ὁποῖον θὰ τύχῃ μεγαλειτέρου ἀριθμοῦ ψήφων, θὰ βραβευθῇ λαμβάνοντος τοῦ ποιητοῦ 100 δραχμάς.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀπένειμεν εἰς τὸν ἔξοχον Γάλλον ἠθοποιὸν Κοκλὲν τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος.

Εἰς τὸ Μόντε Κάρλο ἑωρτάσθη πρὸ ἡμερῶν ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ Γάλλου συνθέτου Ἔκτωρος Μπερλιόζ. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἔγιναν ἐν Μόντε-Κάρλο καὶ τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ μεγάλου συνθέτου.

Ἔγινε τελευταίως ἡ ἀνακομιδὴ τῶν ὀστῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἐκ τοῦ νεκροταφείου τοῦ Ἁγίου Μάρκου τῆς Βιέννης εἰς τὸ οἰκογενειακὸν μνῆμα τῶν Ὑψηλαντῶν ἐν Ραπόλτε-κίρχεν τῆς Κάτω Αὐστρίας

Οἱ Βέλγοι καλλιτέχναι ἐτηλεγράφησαν ὅτι ἀπεφάσισαν νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν Διεθνῆ Ἔκθεσιν τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ κ Ἄγγελος Βλάχος ἀνέλαβε κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ὠδείου τὴν διδασκαλίαν τῆς δραματικῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ δράματος ἐν τῇ νεοσυστάτῳ Δραματικῇ Σχολῇ.

Ὁ ἰταλὸς ἠθοποιὸς Νοβέλλη, ὁ τελευταίως ἐνθουσιάσας τὸ παρισινὸν κοινόν, πρόκειται νὰ δώσῃ τέσσαρας παραστάσεις ἐν Ἀθήναις. Ὁ Νοβέλλη ἔρχεται περὶ τὰ τέλη Μαρτίου.

Τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν «Studio» παρουσιάζει εἰς τοὺς ἀναγνώστας του τὸν νεώτατον γλύπτην Wells, πρὸ ὀλίγων μόλις μηνῶν καταλείψαντα τὰ θρανία τοῦ σχολείου καὶ ἐπισύροντα τὴν προσοχὴν ἐν Λονδίνῳ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ὑπὸ Ἐδ Θόμψωνος κατὰ μετάφρασιν Σπυρίδωνος Λάμπρου Τεῦχος δεύτερον—Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ 194.—Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΔΡΑΜΑΤΑ ἐξ ἑρμηνείας καὶ ἀναγνώσεως Δ. Ν. Βερναρδάκη Τόμος τρίτος Ἰφιγένεια ἡ ἐν Αὐλίδι, Ἰφιγένεια ἡ ἐν Ταύροις. Ἠλέκτρα. Ἄλκηστις.—Ζωγράφειος βιβλιοθήκη τόμος ἕνατος.—Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑΙ κατὰ τὸ γαλλικὸν τῆς Κας T. Combe Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων—Βασιλικὴ Τυπογραφία Ραφτάνη-Παπαγεωργίου σχ. 16ον σελ 91, δρ. 0.40.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΤΟΥ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ. Τεῦχος 11ον περιέχον διπλοῦν πίνακα τῶν Πατρῶν καὶ ἄρθρα ἀπὸ τοῦ «Ἠλεκτρικαὶ Μονάδες» μέχρι τοῦ «Πέτρος Ἠπίτης». («Ἕκαστον τεῦχος τιμᾶται λ. 80. Ἐκδότει Μπὲκ καὶ Μπάρτ, πλατεῖα Συντάγματος).

ΡΗΤΟΡΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ὑπὸ Γεωργίου Μιστριώτου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ἐκδοθεῖσα μετὰ σχολίων ὑπὸ Γεωργίου Μιστριώτου. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ τῶν ἀοιδίμων ἱεραρχῶν Καισαρείας Ἰωάννου καὶ Προκοννήσου Παρθενίου κτλ. Λόγος Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου καθ. τοῦ Πανεπ. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ τοῦ ἐν Ἀθήναις Κυπριακοῦ Συλλόγου ὁ «Ζήνων». Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

AU MUSÉE D' ACROPOLE D' ATHÈNES par H. Lechat chez Fontemoing frs. 8.

ÉTUDE ET CRITIQUE SUR L' ART ITALIEN par Bernhard Berenson, 2e série, (Londres, George Bell.)